

muusika

Nr 6-7
juuni-juuli
2010
hind 35.-

Fiktsioon Chopinist

Sünesteesia,
helide nägemine
värvides

Intervjuu Tiit Paulusega

**Vaiko
Eplik**

Corelli Music

CORELLI MUUSIKASUVI AD 2010

Imeline muusika ja mõisad, lossid, kirikud...

27. ja 28.06.10 kell 19 Keila-Joa mõis, Harjumaa
VIVALDI AASTAAJAD

Elar Kuiv ja Corelli Consort ajastu pillidel
toovad valgetel õhkamapanevatel juuniõhtutel
legendaarsesse mõisa Vivaldi imelise muusika

HISPAANIA
KATERDAALIDE HING

18.07.10 kell 20 Oleviste kirik

MINISTRILES de MARSIAS (Hispaania)
Rändmuusikud ajaloolistel puhkpillidel

Hispaania võrratute katedraalide hingus ja imeline muusika,
mis täitis sajandite eest tänaseni imetlust tekitavaid kirikuid
ning pakkus hingekosutust toleaegetele inimestele

Info www.corelli.ee

Piletid: **PILETILEVI®** ja Statoil üle Eesti
...kui otsid elamust!

Intro 6-7/2010

Muusika juuni-juuli topeltnumbrisse on püütud koondada võimalikult suur osa lähiaja muusika-sündmuse ning põnevaid teemasid. Juunikuuga algab taas Eesti suur festivalisuvi, mida ka õnneks majanduskriis väärata pole suutnud. Pärast hiljutist üsna karmi talve tulekski end suvel võimalikult palju laadida looduses, päikeses ja muusikas. Augusti-septembri numbris jagame aga festivalimuljeid.

Selles ajakirjas leidub veel üks üsna ootamatust vaatenurgast käsitus selle aasta suurjuubilarist Fryderyk Chopinist. Augusti-septembri numbris loodame jätkata teise juubilari, mitte vähem põneva Robert Schumanniga.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kai Tamm** kai.tamm@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülj: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **23** krooni number
Aastatellimus **305** krooni
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Vaiko Eplik.
FOTO MARGUS HAAV

KAVA

SOOLO

2 Margus Haav. Vaiko Eplik – isepäine ja mitmekülgne

BAGATELLID

8 Nele-Eva Steinfeld, Harry Liivrand, Ivo Heinloo. Uudiseid maailmast

PAUS

11 Mailis Pöld. Allikate keskel kõndides. Pärast Piero Rattalino "Chopin racconta Chopin" (2009) lugemist

IIDOL

14 Ivo Heinloo. Sõnad on liigsed kui mängib Pat Metheny

EKSPRESSIOON

16 Tiiu Tosso. Neli korda üks võrdub viis. Tallinna Keelpillikvartett 25
19 Heli Reimann. Tiit Paulus: olen jatsist võetud

STUDIUM

22 Risto Paju. Üks ettekujutatud teeõhtu 18. sajandi Tallinna linnamuusiku Ernst Jacob Tewese kodu
24 Ann Kuut. Mis on sünesteesia?

AKTSENT

26 Kristi Kiilu. Rahvusvaheline konverents "Muusikakasvatuse minevik ja tänapäev" II

LIBER

28 Joosep Sang. Diskost trash'ini, polkat ja rocki unustamata. Mart Juure raamatust "101 Eesti popmuusika albumit"

AKTSENT

31 Priit Kuusk. Helsingis kõlas Veljo Tormise uuenenud teos

IMPRESSIOONID

32 Gerhard Lock. Igavikuliselt peatuv aeg, elujõuline draamatilisus ja nukker huumor. Lepo Sumera 60
34 Ivo Heinloo. "Jazzkaar" tagasivaates – eesti jazz oli pildil
35 Marje Ingel. Häälekas "Jazzkaar"
37 Mirje Mändla. Inimene ja teda ümbritsev keskkond. Maurice Raveli ooperi "Laps ja võlur" eesti esiettekanne
38 Kristiina Are. Juubelihõnguline seitsmes klavessiinifestival
41 Aleksandra Dolgopolova. Resonabilis
42 Malle Maltis. "Öölaulud – *hommage à* Robert Schumann"
43 Joosep Sang. Lääne-Juku Polka-Billy juures külas. J Karjalainen Tallinnas
44 Heili Vaus-Tamm. Türi kevadfestival "Aastaajad"
45 Ada Kuuseoks. Muusikast võlutud. Vsevolod Pozdejevi autorikontsert

BAGATELLID

46 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

50 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

53 Valik juuni, juuli ja augusti muusikasündmuseid

PILL

57 Vambola Krigul. Gongid

muusika

SOOLO

Vaiko Eplik – isepäine ja mitmekülgne

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

Eesti üks originaalsemaid ning andekamaid muusikuid, isepäine ja mitmekülgne Vaiko Eplik on nagu ühemeheorkester või tegelikult isegi midagi enam. Ise loob muusika, ise mängib, ise laulab, ise produtseerib. Temaga seostuvad Claire's Birthday, Ruffus, Koer ning viimase ajast Vaiko Eplik ja Eliit. Kriitikud peavad tema tegemistest lugu ja erinevalt mitmetest oma kolleegidest oskab ka tema asjalikku kriitikat hinnata. Käesoleval aastal jätab ta ebatraditsioonilisel kombel sooloalbumi välja andmata, kuid see ei tähenda sugugi, et Eplik niisama käed rüpes istuks.

Tänavu Vaiko Epliku ja Eliidi uut albumit oodata ei tasu. On see täiesti kindel?

Jah. Olen küll seotud Lenna Kuurmaa ja Malcolm Lincolni albumitega, aga minu plaati tänavu ei tule. Olen võtnud endale ühe lisa-aasta. Proovin, mida saab teha kahe aastaga. Kui tahta teha teistsugust plaati, siis võtabki see kauem aega.

Ons uue plaadi põhikontseptsioon juba paigas?

Seda on mitmel põhjusel tänamatu kirjeldada. Aastaga võib palju muutuda ja enamasti minu plaatidega nii juhtubki. Ning teiseks – ega seda paari tabava žanrinimetusega paika ei pane.

Žanripiirid ongi viimasel ajal vägagi liikuvad, nii meil kui ka mujal.

Õnneks on see nii. On inimesi, kes hoiaksid neist kümne küünega kinni. Aga suur sula käib. Meil on ka põlvkondlikult suur sula. See on igas mõttes hea väljend. Mitu aastat on räägitud uuest põlvkonnast ja tundub, et nüüd on ta kohal.

Ega selliseid inimesi väga palju olla ei saa, kes hoiavad endal hinge sees asjaga, mida armastavad ja kalliks peavad. Sinu kirg ja kutsumus on muusika ning sa saadki endale lubada ainult sellega tegelemist.

See on võit, mis ei tulnud kergelt ega ruttu. Samas on see tulnud paljuski planeerimatult. Meil Eestis on see keeruline selles mõttes, et ollakse harjunud kõike tegema teadmisega, et meil on väike maa, väike turg ja vähe inimesi. Kui suudad sellest mööda vaadata, on pikemas plaanis kõik projektid võimalikud. Küsimus võib olla ka väga konkreetsetes valikutes. Kui teed õigetel põhjustel õigel hetkel õigeid valikuid, pole su valikud kunagi valed.

Küllap on paljude jaoks õigustuseks ja vabanduseks, et ah, Eesti on nii väike maa ja mis ma siin ikka... See ei ole minu meelest mingi vabandus.

Ei ole jah, aga see on eestlastega alati kaasas käinud. Lugesin Tammsaare artikleid, kus ta rääkis matslusest ja vurledest. Ise pidas ta end matsiks ja arvas, et parem olla mats kui vurle, sest vurlesid on nagunii terve Euroopa täis. Ehk olen mina ka heas mõttes mats.

Igal juhul näib, et sul on vedanud.

Ma ise ei ütleks, et vedanud, mul pole sugugi vedanud. Aga samas, mingite asjadega muidugi on ka.

See, kui tõsiselt tasub sõna "vedamine" võtta ja kui palju sellesse uskuda, on omaette teema. Mina väga ei taha, isegi kui vedamine kui selline üldse olemas on. See saab olla ühekordne tulus asi. Või nagu praegu moodsalt öeldakse – ta ei ole jätkuusutlik.

On hüperboheemlase imagoga artiste, kelle puhul näib, et nende hinge taga pole midagi muud kui kitarr ja päikesepais-te. Samas on nad sellise imagoga endale paraja materiaalse varanduse kokku ajanud ja juhivad mitut firmat. Eks saa ka nii, aga minu meelest pole see siiski aus. Vaiko Eplik näikse olevat ka eraelus see, kellena teda tuntakse?

See on imagoloogia ja mina olen selle koha pealt vilets. (*Naerab.*) Mul ei ole mingit avalikku kuvandit ja kasutan selle loomiseks ka võimalikult vähe vahendeid.

Põhimõtteliselt võib küsida, kas rääkida Elu24 tegelastega või mitte. Mul pole nendega midagi rääkida. Ma ei räägi üldse inimes-tega, kellega mul pole põhjust rääkida. Miks ma peaksin riigis, kus käin samas poes kus iga teinegi, laskma mõne väljaande omanikul minu näoga raha teenida.

Ma ei usu staarindusse, see ei käi minu eesmärkidega kokku. See ei ole minu üldise tegevuse huvides.

Kui vaadata teinekord kas või meie telekavasid, ei jõua ära imestada, kas vaatajaid peetakse tõesti pesuehtsateks idiotideks või tahetakse neid sellisteks kujundada.

See on lihtsalt äri, mida tehakse konkreetsetel põhjustel. Kasumi nimel ei loe miski muu. Ise ma selles ei osale, see on valikute küsi-mus. Ega kedagi pea hukka mõistma, kellestki peavad ju ka eba-meeldivad väljaanded kirjutama. Mõne jaoks ongi see peamine väljund, see on ka täiesti arusaadav.

Oled end vahel vaimusilmas ette kujutanud mõnel teisel alal, teiste väljakutsetega silmitsi?

On väga suur erinevus, kas lööd harali sõrmede või rusikas käega. Eelistan oma tugevused koondada ühte rusikasse.

Muidugi on asju, mida tahaksin teha väljaspool muusikat. Tegelikult on asju, mida ma teengi väljaspool põhitegevust – män-gin muusikalis ja teen raadiosaadet. Aga see on kõik omavahel seotud. Ei usu, et ma oleksin väga hea pesuvahendite maaletooja või et mul oleks šanss teha head äri. See ei ole minu tugevus. Mõttekam on endale aru anda oma võimetest ja vastavalt sellele te-gutseda.

Fantaseerida muidugi võib. Kunagi peaksin näiteks hea meelega kohvikut. Teeksin inimestele süüa ja paneksin taustaks oma vi-nüüle mängima. Küllap jõuab seda ka kunagi. Peale selle mul erili-si ambitsioone pole, aga ühte mõnusat baari pidada meeldiks küll.

Tore plaan!

Minust saaks hea kõrtsmik, mul on eeskuju olemas. Berliinis on üks pubi, mille nimi on Zum Stammtisch, seda peab abielupaar, Klaus ja Regina. Nad peavad seda juba kolmkümmend viis aastat. See on kõige ägedam koht, kus ma kunagi käinud olen. See oli nii mõnus baar, et kui ameeriklased Berliinist välja viidi, jäid mitmed linna edasi, et saaksid Zum Stammtischis käia. Lähed, istud maha. Sulle tuuakse kodus tehtud siidrit või õlut, naine pakub kõrvale pähkleid või virsikuid. Nurgas mängivad nende noorusaja šlaagrid, kõik tunnevad üksteist... Midagi sellist oleks tore kunagi ka ise te-ha.

Oled üsna noor mees, aga oled juba saavutanud praktiliselt kõik, mida muusik Eestis saavutada saab. Oleksid sa kuusküm-mend, võiksid südamerahuga elutöö preemia saada.

See sõltub sellest, kuidas asju vaadata. Ma pole kunagi vaadelnud oma tegevust kui karjääri. Karjääri seisukohalt võttes olen ehk isegi

üht-teist saavutanud, aga ise vaatan seda loominguliselt seisuko-halt. Oluline on see, kus ma hetkel olen. Billie Holiday ütles kunagi, et oled täpselt niisama hea kui su viimane kontsert. See on kõik, mis sa väärt oled.

Lõppkokkuvõtteks on tähtis see, kus sa parajasti loominguliselt oled. Selles mõttes tundub, et mul on veel väga pikk tee minna. On hetki, mil tunnen, et ma pole tegelikult mitte midagi saavutanud. Mind huvitab alati järgmine asi, mida teha. Ehk on see põhjus, miks olen nii palju jõudnud. See on teatud rahulolematus, mis on kunstniku puhul väga hea.

Rahulolevat kunstnikku on võimalik, aga samas mõneti kee-ruline ette kujutada. Holiday tabavat märkust parafraaseerides võib öelda ka, et oled täpselt nii hea kui su viimane plaat.

Võib. Praegu leiangi end sellises seisus, kus olen mingi aja jooksul teinud küll head tööd, aga mulle see mingit rahuldust ei paku. Ma ei istu maha ja ei kuula oma vanu plaate. Või kui, siis väga harva.

Kui mängin kontserdil neid lugusid, siis tahan seda teha iga kord eri meele. Erinevad instrumendid, erinevad *sound*'id, muu-tused helistikes ja tempodes. Mind ennast huvitab ainult uus.

Pahatihti tundub, et minu peamine loominguline omadus pea-le rahulolematuse on see, et olen väga kiire. Ma ei suuda ühte asja väga kauaks kinni jääda. Kui oleksin väga tark mees, teeksin ühe plaadi ja lüpsaks seda kolm-neli aastat. Nii nagu päris artistid tee-vad. Tuleb album, sellelt antakse aasta jooksul singleid välja ja tuu-ritatakse ringi. Muidugi, Eestis poleks see sellises mahus võimalik, aga ma olen ka liiga püsimatut. Mul on teistsugune natuur.

Wembley staadionile ei ole ennast vahel ette kujutanud?

Siin on üks suur vastuolu, mis on mind aastaid saatnud. Minu ees-tikeelsus nimelt. On palju inimesi, nii siin- kui sealpool, kes ei saa aru, miks ma ei võiks tõlkida mingit osa oma loomingust inglise keelde. Mõned on arvanud, et selline ingliskeelne läbimurdeplaat võiks mul isegi õnnestuda, aga see tähendaks jällegi naasmist min-gisuguse vana asja juurde.

Ma ei hakanud eesti keeles kirjutama mitte selle pärast, et olen kange patrioot. Ma otsisin lihtsalt uut ja loomulikku viisi enese väljendamiseks. Leidsin selle ansambli Koer. Harjusin läbi rop-puste taas emakeelega. See oli tähtis pöördemoment minu teel. Roppusi karjades leidsin taas eesti keele.

Kui mul oleks suur ingliskeelne publik, siis ma võib-olla kirju-taks inglise keeles. Ma kirjutan ikkagi kuulajale ja minu muusika pole mitte ostmiseks, vaid kuulamiseks.

Eestlastele on keeruline inglise keeles kirjutada. Ma olen seda omal ajal teinud ja siis nägin tõesti vaimusilmas Wembley staadio-ni. Enam mitte. Inglise keeles Eesti publikule kirjutamine pole loo-mulik, looming aga peab olema loomulik.

On Koer nüüd lõplikult maha maetud?

Ega keegi tea, kuhu see Koer maetud on. Teda võib veel vaja min-na. Koer on hea ja ambitsioonitu projekt. Ta on väga hea vahend millegi otsimiseks.

Ventilatsiooniprojekt?

Enam-vähem. Ega see olnud taotluslik, et teen Koera plaadi ja siis hakkangi eesti keeles kirjutama. Avastada ennast stuudios laulmas Aapo Ilvese teksti "Väikeste linnade mehed" oli aga ikka täielik eneseleidmine. See kukkus lihtsalt niimoodi välja. Äkki oli see tõesti vedamine? Pagan teab, ehk on tulevikus hea midagi uut otsi-

Koos Kristjan Randaluga viimasel "Jazzkaarel".
FOTO HEITI KRUUSMAA

da. Siis on hea vahepealne otsingute aeg täita Koeraga, pingevabas ja ambitsioonitus keskkonnas.

Lähme korraaks ajas tagasi. Oled pärit suurest perest?

Võrdlemisi. Ma olen talulaps ja ehk on asi, millega mul vedanud ja mida ma omal ajal ei osanud hinnata, just see, et olen kasvanud vaakumis. Olime linnast eemal ja omaealistest eraldatud. Kodus oli kasutada vanemate õdede-vendade plaadikogu. Minu esimene lemmikplaat oli Elvis Presley oma.

Tänu sellele, et midagi käepärast polnud ja oli väga igav, hakkasingi ma midagi tegema. Nüüd on hea meel selle üle, et alustasin algusest. Presley oli esimene iidol, siis tulid biitlid, peale neid kuulasin Ruja ja Queeni. Võrdlemisi anakronistlik kultuuriruum muidugi...

Samas kronoloogiliselt täiesti korrektne.

Selles mõttes küll klappis. Minu esimesed lood sündisidki nii, et tulin jala koolist koju. Neli-viis kilomeetrit oli käia. Et selle rütmilise tegevuse juures aega surnuks lüüa, hakkaski midagi tekkima.

Igavuse peletamiseks mõtlesin välja ka õudusfilme. Ma polnud ühtegi sellist küll päriselt näinud, meil ei olnud "satti" ega Soome kanaleid.

(Muretult.) Niisiis igavus ja mõned õnnelikud kokkusattumused.

Su plaadid teenivad viimasel ajal üldjuhul maksimumpunkte.

Ega see natuke ettevaatlikuks ei tee? Ehk kiidetakse liiga palju?

Olen üks neist, kes usub, et kriitika on vajalik. Omal ajal on tehtud ka väga halba kriitikat ja sellest on abi olnud. On tulnud mõrusid pille alla neelata, aga kokku võttes õppisin sellest palju. Sageli heidavad muusikud kriitikutele ette: ise pilli ei mängi ja nii edasi. Mina olen seda meelt, et kriitika on väga teretulnud. Tark õpib kriitikast.

Eestis on muusikakriitikat liiga vähe, seda võiks palju rohkem olla. Oleks tore, kui mõned juhtivad kriitikud kirjutaksid ka väljaspool lehepinda, blogides. Iga eesti *release* võiks saada korraliku kriitika.

Meie muusika ei saa ju olla taseme poolest parem kui meie kriitika. Need on ühe ja sama puu erinevad harud. Kriitikud peaksid oma tööd täiesti tõsiselt võtma. Olen ise suur popiajaloo huvi- line ja võin öelda, et igasugune kriitika innustab ja mõjutab. Tagasiside on äärmiselt oluline.

Süvitsi minekuga on meil nagu on. Ühes briti muusikaajakirja Q hiljutises numbris esitas ajakirjanik John Lydonile kolm korda ühte ja sama küsimust, kuni vastusega lõpuks rahule jäi.

Inglaste puhul on kurb, et neil on asi läinud mõõtkavast välja. Meil võimutseb kriitika muusika üle, vähemalt kohati, aga neil on muusikaajakirjandus bändi müümisel nii suur äri, et sealsed kriitikud on üsna korrumpeerunud. Q'd ei loe ma enam ammu. Korralikku kriitikat on seal üsna harva. Räägitakse kõigest muust kui muusikast.

Infotainment?

Pigem turundus. Ideaalis peaksid kriitika ja turundus lahus olema. Eestis õnneks see veel nii suur äri ei ole, kuigi mingeid märke võib juba näha.

Meie muusikakriitikud ei tee üldjuhul eesti plaadile mingit hinnaalandust. On siis muusikud targemaks saanud, oskusi juurde tulnud, riistad paremaks läinud?

Ma ju räägingi muusika ja kriitika omavahelistest seostest. Sellest hetkest, kui kriitikud ei tee omamaisele muusikale hinnaalandust, ei saa ka muusikud hinda alla lasta, vaid peavad vaatlema oma tööd rahvusvahelises kontekstis. Eriti praegu, kui meie muusika- äris hakkab juba mingi struktuur tekkima.

Kas muusikud tunnevad veidi ka riigi toetust?

Kultuuriministeeriumis vist popmuusikale väga viltu enam ei vaadata?

Eks igasugused fanaatikud ole välja hüpanud, Helen Sildna ja teised. Nad on viinud asja sinnamaale, et struktuuridel pole lihtsalt

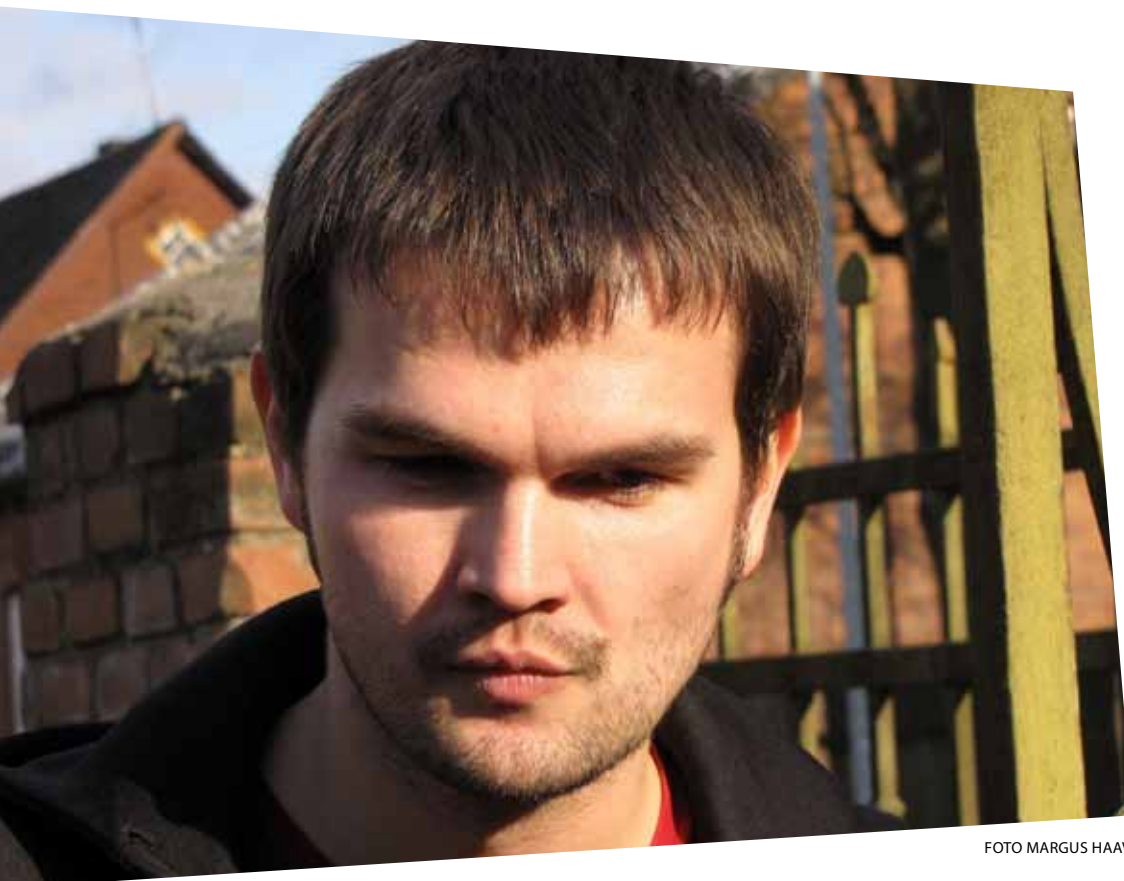

FOTO MARGUS HAAV

muud võimalust. Eesti suur eelis ongi see, et üks inimene saab palju ära teha. Alati, kui keegi vingub meie riigi väiksuse teemal, ei saa ma aru, miks seesama vinguja ei pööra seda enda kasuks. Sihikindlalt tegutsedes võid Eestis teha ükskõik mida.

Hea plaadi saamiseks ei pea enam ammu tippstuudiot koos produtsentide brigaadiga kinni panema. Sinu kodustuudio on selle suurepärase tõestus.

Neid kodustuudioid tekib nagu seeni. Tean isegi Tallinna ühes agulilinnajaos mitmeid.

Viljandi kandis rajatakse vahvaid talustuudioid maale.

Eks minu stuudio ole ka talustuudio. Lindistan samas ruumis, kus hakkasin kaheksa-aastaselt klaverit õppima, kus etüüde harjutasin ja Elvist kuulasin. Samas toas sünnivad kõik minu salvestised. Samal klaveril! Klaverit pole häälestatud, see on kahjuks ka plaadidel kuulda. Aga ma valmistun keeli vahetama, lasen klaveri korda teha. Siis saab ka mõne keerulisema loo klaveril komponeerida, praegu pean mingeid klahve vältima. Ma ei saa C-duuris eriti midagi kirjutada. Ühe c-haamri taga pole enam ühtegi keelt ja ma olen sunnitud seda vältima.

Igal juhul näib über-produtsentide aeg mööda saavat.

See on paratamatu. Edukas artist produtseerib tänapäeval ennast ise. Pole ka mingi ime. Biitlil läptoppe polnud, neil oli Abbey Road. Nüüd on Abbey Road müügis...

Ka kõige nõrgemas personaalkompuutris on võimalik kaks korda nii palju muusikat miksida kui biitlite ajal.

Kaheksakümnendate sound'id on jätkuvalt trendikad. Meie

muusikutel peaks selle aja järgu pille veel alles olema?

Neid liigub viimasel ajal juba vähe. Mul endal on ka suur mure – minu Polyvoxi (Nõukogude Liidus aastatel 1982–1990 toodetud analoogsüntesaator – *toim.*) filter ei funktsioneerinud enam. Uus on jällegi päris kallis. Inimesed on pilli väärtusest aru saanud.

Kui suureks su muusikariistade kollektsioon on paisunud?

Isegi liiga suureks. Osa asju olen esikusse tõstnud. Kitarre on mul natuke alla kolmekümne, kitarriefektide arvu isegi ei oska kohe öelda. Erinevaid klahvpille on viisteist-kuusteist. Lisaks elektri- ja päristrummid, kõikvõimalikud Vene kammasinad, lintkajadega vokooderid... Olen kirglik kollektsionäär, seda ka plaatide osas. Vanad asjad võluvad mind.

Kuulan palju aafrika muusikat, eriti paelub Lääne-Aafrika kora. Üks tuntuimaid

kora-gurusid Toumani Diabaté on oma suguvõsas juba 71. kora-mängija. Eestlastel sellist muusikalist pärandit pole. On see meie pluss või miinus? Kas on üldse vaja mingit kindlat sajanditetagust muusikalist pidepunkti?

See on kahe otsaga asi. Igas stiililiselt jaotatud *skene's*, mis on küll kole sõna, on alati inimesi, kes hoiavad mingitest asjadest kinni. Hea on aga see, et nendele kümne küünega kinnihoidjatele on hea vastanduda. Nii tekivad usulahud ja põnevad tulemused.

Mõnes mõttes on samm kergem, kui mineviku taaka maadligi rõhumas pole?

Hea näide on Erkki-Sven Tüür, kes pole end kunagi mingi revolutsionäärina afišeerinud. Tema läks rockmuusikuna nüüdismuusikasse. Mõnel juhul on juba sisse kodeeritud, et tulemus on huvitav mõlema poole nautijatele.

Folgis on palju inimesi, kes nämmutavad, et see, mida folgi pähe pakutakse, on tegelikult autorilaul. Pärimusmuusika on pärimusmuusika ja need on kaks täiesti erinevat asja. Samas on folk tänapäeval nii lai mõiste, et mitte keegi ei saa öelda, mis on mis. Ja mis tähtsus sellel lõppude lõpuks on? Kas Devendra Banhart on autorilaul või *indie* – mis vahet sel on.

Mind on viimastel aastatel inspireerinud Birma ja Tai muusika. Ma ei sõandaks ise kunagi mängida muusikat, mille kohta öeldakse autentne folk. Aga sünteesida seda sellega, mida mina tean ja oskan, see on minu jaoks huvitav.

Ikka veel on palju selliseid, kelle jaoks "pop" on söimusõna. On seda sullegi ette heidetud. Ei saa küll aru, miks? Ehk on žanr kui selline devalveerunud?

Mina küll saan. Kuidas saab öelda, et see on devalveerunud? Esiteks sellist žanrit nagu pop enam ei eksisteeri. Teiseks ei saa öelda devalveerunud millegi kohta, mis põlvneb biitlitest ja kellest veel. Popi devalveerumise põhjus on popmuusikutes endis. Selles, kuidas nad oma töösse suhtuvad. Ma ise ei häbene oma muusikat popmuusikaks kutsuda. Suhtun oma muusikasse austusega. Minu jaoks on oluline näidata viisi, kuidas saab olla väärikalt popmuusik.

Paljud ei tee muusikat mitte selleks, et seda kuulataks, vaid selleks, et seda müüda. See ei ole ainult popmuusika probleem. Igas muusikas on teatud kontingent sellist toodangut, sinna ei saa midagi parata. Nii nagu on klassikalises muusikas liiga palju inimesi, kes teevad seda sellepärast, et on seda õppinud. Žanripõhiselt üldistada ei saa, eriti praegu, kui žanreid praktiliselt enam ei olegi.

Nii on. Sinu õpetaja oli ka Kustas Kikerpuu. Kes tema näiteks praegu oleks? Omal ajal oli popp jazzmuusik, nüüd klassik?

Kustas Kikerpuu oli minu jaoks eelkõige väga stiilne mees. Mees, kellelt võis õppida ka lihtsalt väärikust. Ma pole elus nii *cool*'i meest näinud, mitte kunagi. Oleksin väga õnnelik, kui oleksin tema vanuses pooltki nii stiilne...

Minu koolipõlv Otsa koolis jäi lühikeseks ning ka selle lühikeses aja jooksul – seda on küll häbi tagantjärele öelda – käisin ma vähe kohal. Aga Kikerpuu tundidest lihtsalt ei saanud puududa. Tundsid, et jääd millestki ilma. Isegi temaga ühes majas viibida oli au. Juba see, kui läksid kooli, eelmisest õhtust veel ihu hell ja haige, ning tema on ukse ees, sigaret suunurgas, nagu alati, nii vanakoolijazzilt riides, kui veel olla saab. Seisab uksest paremal, kooli sildi juures. Ütled: tervist, härra Kikerpuu. Peaaegu kunagi ei tulnud mingit vastust. Pidin tegema oma esimese arranžeringu... Ja kuidas ta selle välja naeris. Või öieti ei naernud ka. Ütles, et võib ju ka nii, aga ega sa ei karda, et monotoonseks läheb? (*Naerab südamest.*)

Sinu tänases muusikas monotoonsust küll ei ole. On maitsekat ja toredat eksperimenteerimist, mis ei muuda muusikat avantgardseks, aga on samas vahva.

Eks ma üritan asja enda jaoks põnevaks teha.

Mõningaid detaile märkab tõepoolest alles kolmandal kuulamisel.

Mulle ongi tähtis see, et ma alustan palju rohkem, kui lõpule viin. Minu plaatide puhul on väga tähtis lõplik kvaliteet. See, mida ma sinna lõpuks valin. Olen paar korda küll mööda pannud, aga üldiselt üritan plaadi komplekteerida lugudest, milles on mitu tasandit. Kas või see, kui instrumentatsioon on niimoodi üles ehitatud, et seal on võimalik iga kord jälgida erinevaid asju.

Arvan, et seda poleks, kui ma ei oleks Kustas Kikerpuu jazziharmonia tundides istunud. Mulle on alati esmatähtis harmoonia, millele helipilti ehitada. See kõik on aga väga aeganõudev ja raske töö. Ma ei võta seda kergelt.

Mõned vist võtavad?

Paljud teevad selle vea, et arvavad, nagu oleks muusika kusagilt kõrgemalt poolt antud. Mind ajab selline suhtumine täiesti endast välja. Isegi mõned loovisikud kujutavad ette, et nende töö ongi midagi vastu võtta. Mind õudselts ärritab, kui öeldakse, et mis tal viga, tal lihtsalt tuleb kusagilt midagi. Kukub pähe ja...

Et nagu omamoodi inimantenn?

Jah, et istub, kurat, seal mingisugune loll laulja – öeldakse vahel: loll nagu laulja – joob, mängib siin ja seal klouni ja siis ühel hetkel kukub midagi pähe. Ning raha tuleb. Vaat, ei ole nii! Ei tohi niimoodi suhtuda, eriti ei tohi sellist suhtumist lubada looja ise. Ma ei usu sellesse, et saab lihtsalt olla mingi vahendaja. Ma ei hakka sellesse kunagi uskuma. Ja kui ühel hetkel hakkangi, siis olen loojana surnud. Istun lihtsalt ja ootan, millal Pegasus kabjaga annab.

Väga hea näide on Picasso "Avignoni neid". Kui see esimest korda näitusel üles pandi, ei saanud keegi sellest aru. Arvustustes küsiti, et mis asi see on? Nagu kaheksa-aastane laps oleks midagi kriitidega mässerdanud. Tegelikult oli ta aga selle jaoks teinud kolmekohalise arvu kavandeid.

Suhtun oma töösse samamoodi. Kui mul on mingi muusikaline idee, siis kuulan ja kuulan seda korduvalt, et kas kannab. Siis hakkkan seda arendama. Enne, kui lugu jõuab plaadile, teen temast kümneid ja kümneid mikse, mängin erinevaid instrumente juurde. Kuulan, võtan jälle maha. Lisan erinevaid kihte, proovin luua teist meeleolu, lõhkuda juba ehitatud harmoonilist struktuuri. Teen viisandeid. Lõpptulemuse retušeerin stuudios miksjaga üle ja panen näitusele ehk siis albumile. Ma vaatangi oma albumeid nagu näitust.

Minu jaoks oleks piin, kui peaksin seda tegema kiiresti või lihtsalt selle pärast, et saada kusagilt mingi projektiraha kätte. Oluline on aega anda. See aasta ongi miinimumaeg, mille jooksul jõuan oma materjali läbi töötada.

Kompromisse sa ei armasta, see on päevselge.

Ega kompromissidele väga ei taha minna jah. Õnneks ei pea ma neid ka tegema, kuna teen muusikat enamasti üksi. Kompromisse võib ju alati teha, aga põhjuse peab väga hoolikalt valima. Valedel põhjustel ei tule kompromiss kõne allagi.

Jaan "Orelipoiss" Pehk muusikust sõber

Vaiko tegemised räägivad teadlikule muusikasõbrale enese eest ise. Lisaks suurepärasele laulukirjutamisoskusele on tegu väga hea laulja, kitarristi ja multiinstrumentalistiga. Ehe näide sellest, kuidas andekus ja töökus omavahel sobivad.

Tähelepanelikuna kõige ümbritseva vastu on Vaiko terav ja vaimukas mees. Temaga koos laval esineda on lust ja rõõm, olgu siis tegu varem harjutatud palade või improvisatsiooniga. Tihtipeale teeb ta oma sõpradele kingitusi. Tegu võib olla tema enda loodud muusikaga või näiteks hoopis mõne kuuekümnendate Nepaali estraadististi plaadiga. Ükskord kinkis ta mulle enda küpsetatud sepiku, mille pealispinnal ilutses seemnetest tikitud "JAAN".

Tihtipeale kutsub ta sõbrad külla, nauditakse muusikat, sööke-jooke ja mõnuletakse niisama. Vaiko hoolib väga oma lähedastest ja sõpradest. Parandamatu melomaanina on tal laialdased teadmised ja püsiv huvi kogu maailma muusika vastu. Vaikost kõige olulise esiletõstmiseks ja argumenteeritud analüüsiks vajame mitmekõitelist raamatut ja suure tõenäosusega see kunagi ka kirjutatakse.

NELE-EVA STEINFELD

pianist

Helilooja Jennifer Higdon pälvis Pulitzeri preemia

Ameerika helilooja Jennifer Higdon (47) on olnud tänavu iseäranis edukas, sest teda on pärjatud kahe nimeka auhinnaga. Esimene neist oli jaanuaris välja kuulutatud Grammy auhind klassikalise nüüdismuusikateose kategoorias, kus talle tõi võidu löökpillikontsert (LPO Records). Samas kategoorias oli Grammy nominentide seas ka Arvo Pärt teosega "In principio". Aprillis pälvis Higdon maineka Pulitzeri preemia oma Viulikontserdi eest (Lawdon Press). Pulitzeri muusikapremiale saavad kandideerida ameerika autorite helitööd, mille esmaesitus või salvestus on toimunud Ameerika Ühendriikides preemiatega jagamisele eelnenud aastal. Higdoni Viulikontsert on kirjutatud noorema põlvkonna väljapaistvale artistile Hilary Hahnile ning teose esmaettekannet leidis aset 6. veebruaril 2009 Indianapolise sümfooniaorkestriga Mario Venzago juhatusel.

Pulitzeri preemia on oma nime saanud Ameerika väljapaistva ajakirjaniku Joseph Pulitzeri järgi ning sellenimeline ajakirjanduspreemia loodi 1917. aastal. Esimene muusikapremia anti välja 1943. aastal. Ainsa eestlasena on Pulitzeri auhinna võitnud 1962. aastal karikaturist ja graafik Edmund Valtman, kes oli aastast 1959 Ameerika kodanik ning kelle poliitilisi karikatuure avaldasid paljud ajakirjandusväljaanded terves maailmas.

Pulitzeri preemia komitee sõnul on Jennifer Higdoni Viulikontserdis nii voalavat lüürikat kui ka säravat virtuoossust, ning sellesarnaseid jooni leiab paljudest teistestki Higdoni teostest. Dirigent Marin Alsop, kes on Jennifer Higdoni teoseid palju esitanud, väidab, et tema teostes on optimismi, otsekohesust ja vitaalsust ning iseäranis on rõhku pandud teose arhitektoonikale, rütmilistele kujunditele ja struktuurile. Alsopi sõnul oskab Higdon suurepäraselt esile tuua erinevate orkestripillide ainuomaseid tämbreid.

George Crumbi õpilaseks kasutab Higdon oma töödes erinevaid avangardistlikke võtteid, põimides need suuremas plaanis sujuvalt traditsiooniliste struktuuri-

Tänavune Pulitzeri muusikapremia laureaat Jennifer Higdon.

FOTO J. D. SCOTT

de orgaaniliseks osaks. Higdoni sõnul on tema komponeerimisfilosoofia lihtne. Muusika on tema jaoks elu peegeldus ning talle on oluline oma loomingut kaudu publikuga suhelda. Higdon soovib, et tema teoseid mõistaksid professionaalide kõrval ka mittemuusikalise taustaga kuulajad ning helilooja suure populaarsuse põhjal võib oletada, et see ongi tal õnnestunud. Higdon haldab ise ka teoste kirjastamist, transportimist ning partituuride rentimist ja müüki firma Lawson Press kaudu.

Jennifer Higdoni Viulikontserdi salvestus Deutsche Grammophonis peaks ilmuma selle aasta septembris. Teose esitavad Hilary Hahn ja Liverpooli Kuninglik Filharmooniaorkester Vassili Petrenko juhatusel. Plaadil kõlab Hahni esitusel veel Tšaikovski Viulikontsert D-duur.

Fabio Luisist sai METi esimene külalisdirigent

Itaalia dirigent Fabio Luisi (51) määrati uude ametisse, New Yorgi Metropolitan Opera esimeseks külalisdirigendiks. Maestro asub tööle uue hooaja algusest

2010/11. Hetkel tegutseb Luisi Viini sümfooniaorkestri peadirigendina, kus tema leping kehtib 2013. aastani, ning samuti on ta Pacific Music Festivali (Sapporo, Jaapan) kunstiline juht.

Metropolitan Opera kunstiline juht James Levine, kes tähistab nimetatud ooperimajas peagi oma neljakümnendat tegevusaastat, on Luisi tuleku ning tema pühendunud suhtumise üle väga rõõmus. Levine on veendunud, et koostöös Luisiga suudab ta ooperi kunstilist taset veelgi tõsta. Viimasel hooajal on Levine pidanud seljaprobleemide ja operatsioonide tõttu dirigenditööst palju kõrvale jääma ning Fabio Luisi on juhatanud tema asemel mitmeid etendusi. Määratud sellisele kohale, näevad paljud temas James Levine'i mantlipärijat METi kunstilise juhina. Ooperimaja mäedžeri Peter Gelbi sõnul ei ohusta Levine'i positsiooni aga mitte keegi ning vanameister võib tööd jätkata senikaua, kui vähegi soovib. Samuti räägib Fabio Luisi kunstiliseks juhiks pürgimise vastu asjaolu, et 2012. aastal saab temast Zürichi ooperimaja kunstiline juht.

Fabio Luisi debüüt METis toimus 2005. aastal, mil ta juhatas Verdi "Don Carlot". Sellest ajast peale on ta selles teatris juhatanud veel Verdi "Simon Boccanegrat" ja Puccini "Turandoti". Käesoleval hooajal etendusid tema juhatusel Straussi "Elektra", Mozarti "Figaro pulm", Humperdincki "Hänsel und Gretel", Puccini "Tosca" ja Bergi "Lulu".

Fabio Luisi sai esialgse hariduse pianistina Aldo Ciccolini käe all, ent juba viimased kakskümmend viis aastat on ta enamjaolt dirigeerimisega tegelnud. Varasematel aastatel on Luisi tegutsenud Dresdeni Riigiooperi ja Dresdeni Linnakapelli (2007–2010) muusikalise juhina, MDR Leipzigi sümfooniaorkestri kunstilise juhina (1999–2007), kollektiivi Orchestre de la Suisse Romande kunstilise juhina (1997–2002) ja Viini Tonkünstler Orchestra peadirigendina (1995–2000). FIRMAS Sony Classics on Luisi koos Dresdeni Linnakapelliga salvestanud mitmeid kriitikute poolt kõrgelt hinnatud plaate Richard Straussi orkestrimuusikaga.

“Operalia” võitjad Sonya Yoncheva ja Stefan Pop

Bulgaaria sopran Sonya Yoncheva (28) ja rumeenia tenor Stefan Pop (23) saavutasid võidu Plácido Domingo korraldatud ooperilauljate konkursil “Operalia”. Mõlema laulja preemiaks oli 30 000 USA dollarit. Igal aastal võõrustavad “Operalia” konkursi erinevad riigid ning žüriisse kuuluvad mainekate ooperiteatrite juhid, kelle eesmärk on avastada uusi andekaid ooperilauljaid. Aprilli lõpul aset leidnud konkurs oli kaheksateistkümnend ja tänavu toimus see esmakordselt Itaalias La Scala teatri laval.

1993. aastal loodud “Operaliast” on saanud üks olulisemaid konkursse BBC korraldatud Cardiffi konkursi kõrval. “Operalia” žürii valib igal aastal ligemale 1000 soovivaaldatast välja nelikümne lauljat vanuses 18–30. Konkursi tase on muutunud aastatega sedavõrd kõrgeks, et finalistidele on üldjuhul tagatud rahvusvaheline edu ja karjäär. Varasemate aastate võitjatest võiks esile tuua selliseid nimesid nagu bass Erwin Schrott, metsosopran Joyce Di Donato ja sopran Maija Kovalevska. Plácido Domingo sõnul sel konkursil kaotajaid ei olnudki, sest võiduks võib pidada kas või seda, et oled oma elus La Scala laval kõrgetasemelise žürii ja publiku ees esinenud.

Teise preemia vääriliseks tunnistati Itaalia sopran Rosa Feola, Ukraina bass Ievgen Orlov ja Itaalia tenor Giornano Luca ning kolmanda koha pälvivad Venemaa sopran Dinara Alieva ja Lõuna-Korea bass Chae Jun Lim. Birgit Nilssoni preemia sai USA bassbariton Ryan McKinny, parimateks *zarzuela* esitajateks tunnistati Itaalia sopran Rosa Feola ja USA tenor Nathaniel Peake ning publiku auhinna pälvivad Rosa Feola ja Stefan Pop.

Lahkus metsosopran Giulietta Simionato (1910–2010)

Vaid nädal enne oma sajandat sünnipäeva lahkus väljapaistev itaalia metsosopran Giulietta Simionato. Väarikas eas vana-daami, kelle avalikud esinemised jäid neljakümne nelja aasta tagusesse aega, võib pidada omamoodi ühendusüliliks tänapäeva muusikaelu ja muusikaajaloo vahel. Viimase väite üheks põhjuseks olgu näiteks see, et Simionato laulis Pietro Mascagni ooperis “Talupoja au”, mida ju-

hatas helilooja isiklikult.

Giulietta Simionato oli mitmekülgne artist, kes mõjus veenvalt nii koomilistes kui ka traagilistes rollides ning tema karjäär maailma juhtivates ooperiteatrites kestis üle kolmekümne aasta. Lauljanna tegi koostööd selliste dirigentidega nagu Arturo Toscanini, Herbert von Karajan ja Tullio Serafin ning laulis kõrvuti Maria Callase ja Renate Tebaldiga. Väikesele kasvule (u 150 cm) vaatamata suutis ta end parimates ooperimajades alati maksma panna. Kuigi tema hääel ei olnud kõige jõulisem, oli see silmapilk äratuntav ja isikupärane. Kriitikutel sõnul oli Simionatos palju sisemist jõudu, kirge ja sära ning tema lavaline liikumine oli muljetavaldav. See eristas teda paljudest tolle aja lauljatest, kes tavatsesid lauldes enamjaolt laval ühel kohal paigal seista. Simionato repertuaaris oli üle viiekümne osa, nende seas mitmed lüürilised *bel canto* partiid. Oma väljapaistvamad rollid tegi ta Rossini, Bellini, Donizetti ja Verdi ooperites.

Kaija Saariaho uus ooper “Émilie” Amsterdamis

Amsterdami Nederlandse Operas mängiti 18., 20. ja 21. märtsil entusiastliku publiku ees soome nimekaima nüüdishelilooja Kaija Saariaho uut, järjekorras kolmandat ühevaatuselist ooperit “Émilie” (Lyoni Ooperi produktsioon). 18. sajandi mõjuka naisfilosoofi ja Newtoni “Matemaatiliste

printsipiide” prantsuse keelde tõlkija markiis Émilie du Châtelet’ elust kõnelev poolteist tundi kestev mono-ooper on kirjutatud helilooja kaasmaalasele, maailma-kuulsale ooperidiivale sopran Karita Mattilale. Ooperi tegevus toimub mõned päevad enne Émilie surma, koosnedes markiisi dramaatilistest kirjadest oma armukestele Voltaire’ile ja luuletaja Saint-Lambert’ile, kellelt ta ootab last, oma isale ja tulevasele lapsele.

Karita Mattila laulis osa hiilgavalt, kuid näitlejana oli ta selles melodramaatilises rollis liiga vaoshoitud. 20. märtsil Émilie’ed esitanud prantsuse soprani Karen Vourc’hi rollilahendus oli mänguliselt isegi mõjusam. Kuid ooper ei kõida ja seda peamiselt libreto (Amin Maalouf) dramaturgilise üksluisuse tõttu. Saariaho ekspressiivne, kõlamaalingute keskne helikeel on eklektiliselt rikkalik ja küll uudsete tämbritega eksperimenteeriv (18. sajandi muusikalist atmosfääri markeerib ta hetketi klavessiniakordidega) ent lavastuse emotsionaalne põhitoon jääb ikkagi vaoshoituks. Lavastuse kütkestavaima osa moodustab hoopis nimikangelanna loodus- ja täppisteaduste huve kirjeldav suurejooneline ruumiline stsenograafia (François Séguin) – laval aeglaselt efektselt pöörlev galaktikamudel, mille sees paikneb Émilie kirjutuslaud.

Harry Liivrand

Stseen Saariaho “Émilie’st”.
FOTO JEAN-PIERRE MAURIN

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Hollandi maineka jazziauhinna noppis Anton Goudsmit

Hollandi prestiižseima jazziauhinna VPRO / Boy Edgar Award selleaastaseks nominendiks kuulutati aprillis kitarrist Anton Goudsmit, kes käis esinemas ka "Jazz-kaarel" ansambli The Ploctones koosseisus. Kuulsa dirigendi Boy Edgari järgi nimetatud auhind kätkeb 12 500 euro suurust rahasummat ning hollandi kunstniku Jan Wolkersi tehtud skulptuuri. Alates 1960. aastatest välja antava auhinna on varasematel kordadel võitnud teiste hulgas sellised hollandi jazzi suurkujud nagu Misha Mengelberg, Han Bennink, Willem Breuker, Ernst Rijseger, Eric Vloeimans jpt.

Herbie Hancock tähistas juubelit

Elav jazzilegend Herbie Hancock tähistas aprillis 60. sünnipäeva. Ametlikud sünnipäevapidustused leiavad aset 24. juunil New Yorgi Carnegie Hallis, kus löövad kaasa ka Bill Cosby, Wayne Shorter, Terence Blanchard ja Joe Lovano. Ent Hancock tuurib sel suvel ka mitmel pool Euroopas, kus ta esitleb oma peatselt ilmuvat CDd ning dokumentaal-DVDd "The Imagine Project". Muu hulgas annab Hancock oma sekstetiga kontserdi viiekümnele saaval Molde festivalil Norras, Kopenhaageni jazzifestivalil ja Umbria Jazzil. Seda, et Hancock ei sea endale mingeid muusikalisi piiranguid, võib näha ka tema koostööpartnerite mitmekesisusest uuel albumil: Anoushka Shankar, Chaka Khan, Seal, Pink, Juanes jpt. Herbie Hancocki eelmine plaat "The River" võitis 2007. aastal Grammy aastaalbumi kategoorias, olles alles teine jazziplaat, mis on sellise tunnustuse osaliseks saanud.

Jagati reggae- ja maailmamuusika auhindu

2. mail jagati New Yorgis 29. korda välja IRAWMA reggae- ja maailmamuusika auhinnad (International Reggae & World Music Awards). Tegemist on nende muusikazanrite jaoks ühe prestiižsema üritusega maailmas, kus lisaks reggae ja world music kategooriale pärjatakse ka hiphop-, r'n'b- ja gospelmusikuid. Aasta artistiks kuulutati Jamaika lauljanna Queen Ifrika, kes on ühtlasi ka läbi aegade enim IRAWMA au-

hindu saanud naisartist. Parimaks meesvo-kalistiks tunnustati Tarrus Riley ja naisvo-kalistiks Alison Hinds. Tunnustust pälvis ka Bob Marley poja Julian Marley album "Awake", mis sai hiljuti Grammy. Väljapaistvate saavutuste eest maailmamuusikas pärjati Malist pärit koramängijat Mamadou Diabatéd. Hiphopi / r'n'b kategoorias võitis USA filminäitleja ja laulja Jamie Foxx, ühe auhinna pälvis ka popstaar Enrique Iglesias.

Ilmus Stevie Wonderi biograafia

Muusikaikoon Stevie Wonder tähistas 13. mail oma 60. sünnipäeva. Sel puhul ilmus mahukas biograafia soulmuusika suurkujust pealkirjaga "Signed, Sealed, and Delivered: The Soulful Journey of Stevie Wonder". Raamat annab 22 Grammyt võitnud kõigi aegade ühe edukaima meesartisti senisest elukäigust ammendava ülevaate. Autor Mark Ribowsky on varem kirjutanud ka teistest legendaarse Motowni plaadifirma artistidest nagu näiteks The Supremes.

Reggae kuninganna Queen Ifrika.
FOTO INTERNETIST

14.–17. juuni 2010
TALLINNA V KITARRIFESTIVAL
www.kitarrifestival.ee Kunstiline juht Tiit Peterson

14. juuni 19.00 Mustpeade maja Avakontsert
Säravaim noor täht, esikoht 24-tähtsamil kitarrikonkursil
Sabrina Vlaskalic (Serbia)
kavas: de Fossa, Bach, Ginastera, Aguado

15. juuni 19.00 Mustpeade maja Tõeline eksotika
Patrick Zeoli (kitarr ja charango, Argentina)
kavas: Argentina muusika

16. juuni 19.00 Mustpeade maja Tänapäeva väljapaistvamaid naiskitarriste
Elena Papandreou (Kreeka)
kavas: Moulodakis, Chopin, Giuliani, Hadjidakis, Boudounis, Dyens

17. juuni 19.00 Mustpeade maja Kitarrilegend
Oscar Ghiglia (Itaalia)
kavas: Rodrigo, Ponce, Villa-Lobos, de Falla

Piletid hinnaga 150/125 krooni Piletitevist ja tund enne algust kohapeal

2011 TALLINN KULTUURIMINISTERIUM

Allikate keskel kõndides

Pärast Piero Rattalino “Chopin racconta Chopin” (2009) lugemist

MAILIS PÕLD
vabakutseline

On Chopini ja Schumanni kahesaja sünniaastapäev. Pole vist mõtet küsida, kumb – ja miks – neist tänases päevas intensiivsemalt vibreerib. Aastapäevad toovad lugemisliisa, reeglina laiale lugejaskonnale mõeldud. Tuttavat teavet esitatakse uudse või ammuunustatud nurga alt, eelistatakse märgulisi lahendusi, žanrite kollaaži. Märksa harvem ilmub pikaajalise uurimustöö vilju. Põhjus on lihtne: mahukaid analüüse ei anna kultuurilugu kukkuva käokella järgi ajastada. Piero Rattalino Chopini-raamat on arvukale publikule suunatud teos.

Autoril pole ennekuulmatuid ega revolutsioonilisi taotlusi. Õnneks! Sest soov öelda Chopini kohta midagi lõpuni ammendavat või rabavalt uut mõjuks sama edevalt kui püüid defineerida muusikat ennast puhtalt lehelt, n-ö täna sündinu kõrvaga, varasemate defineerijate jõupingutusi välja praakides ja universaalse vormeli olemasolusse uskudes. Muusika definitsiooni saab vaid juurde lisada – Chopini, ühe armastatuima looja tuumale üksnes ligineda. Päril ligi ei pääse. Tuum ise oma suursuguses rahu ja joobnustavas rikkuses jääb mõistatuseks. Seega ei midagi uut. Ometi on Rattalino raamat tõeliselt mõtetuline teos, vaimukas oma algideelt, vee-nev ülesehituselt. Vihik A ja Vihik B, kummaski kuraditosin minevikuvaateliste peatükki, iga peatüki alguses järjehoidjarsarnane sisujuht, mis tonaalsuselt meenu- tab kohati Voltaire'i tähtteost “Candide ehk Optimism”, ainult selle vahega, et kui valgustusfilosoofil pajatab kõrvaltvaataja, siis Rattalino raamatus (täpsemalt selle esimeses pooles) kuuleme kõike peatege-

lase enda suust. Edasi järgneb rida intervjuusid ja kirju, usutlejaks Samud Erdnas Kela nimeline härrasmees, kel mõlgub mõttes Chopini elulugu. Materjalijahil astub ta ühendusse helilooja ema, salakihlatu Maria Wodzińska, Camille Pleyeli, Hector Berlioz ja Carl Czernyga, George Sandi, Stephen Helli, Juliana Fontana ja Jane Stirlingiga ja veel mitmete teistega. Kui Samud Erdnas Kela nime lugeda tagant ette ning tähed k ja s asendada x-ga, vaatab meile vastu Alexandre Dumas (noorem). Ajaloost, õigemini Dumas noorema läkitusest isale on teada, et kirjame-

he kätte sattus hulgaliselt George Sandi kirju Chopinile. Mainitud kirju pole kunagi leitud, kuid lugu kirjadest on algtõukeks olnud Rattalinole. Kõik kirjad ja intervjuud on eranditult autori väljamõeldis. Järelsõnas toob Rattalino ära ka allikmaterjalid, millele ta oma fiktsiooni luues on tuginenud, lisades ühtlasi naljatoonil, et tegu on rüüstamisega. Mina nimetaksin seda allikate keskel kõndimiseks. Oleks kõndijaid vaid rohkem!

*
Randmest, randmest, kinnitanud Kalkbrenner veendunult, klaverit mängi-

Chopin austajannade keskel.

Chopin ja George
Sand Eugène
Delacroix' kujutuses.
FOTOD INTERNETIST

takse randmest. Ja mänginuks Vanajumal klaverit, väitnuks Kalkbrenner kinnisilmi: näete, Kõigevägevamgi mängib randmest! Ja viimseni iseseisvaks drillitud sõrmedega, lisame mõttes juurde, kusjuures neljas sõrm kaasa arvatud, täpsustame takkapihta. Aga ükskord saab iga aeg ümber, randmest mängimise aeg samuti. Ja ajal pole mantlipärijaid. Mantlipärijate pärast tunnevad lihtsurelikud muret. Kalkbrenner teiste hulgas. Miks ta muidu end Chopinile õpetajaks pakkus? Leidis, et noormehel polevat kooli, kohe mitte sugugi. Märkis, et inspiratsiooni hetkedel mängivat kolleeg imeliselt ja et tal olevat Crameri stiil ja Fieldi puudutus, sealsamas varitsevat aga oht langeda keskpärasusse. Temal, Kalkbrenneril, ei juhtuvat seda kunagi. Ei juhtunudki, kinnitab pianismi ajalugu. Chopin oli Kalkbrennerist kui pianistist vaimustuses. Hiiglane! Milline tušee! Chopini meelest oli Kalkbrenner teistest toonastest virtuosidest üle, seljatades kõik Hertzid ja Hillerid. Kalkbrenneri sisemine rahu, maagiline puudutus, iga

noodiga kaasa kõnelev meisterlikkus oli kirjeldamatu! Chopini repertuaaris oli Kalkbrenneri Klaverikontsert d-moll. Kõrvalepõike korras: Chopini kontsertide repertuaar väärriks üldse meenutamist: Moschelese g-moll, Gyrowetzi e-moll, Riesi Kolmas, Fieldi Viies, siis veel Hummel... Kuid mitte ainustki Beethoveni kontserti. Kõigilt (Gyrowetz välja arvatud) oli ta üht-teist oma loomingu ja mängustiili tarvis ammutanud, Beethovenilt mitte kui midagi. Kolme aastaga lootis Kalkbrenner õpetada Chopinile kõiki vajalikke peensusi. Clementi tõed pidid tulevikulavadel edasi kestma. Kalkbrenneril ei tulnud pähegi, et need tõed olid oma aja ära tiksunud, et lava janunes uut. Chopin ei võtnud Kalkbrenneri pakkumist vastu. Kolm aastat tundus liiga pikk aeg. Oma pitseri vajutas ka esialgne majanduslik kitsikus, tunnis käimise asemel tuli tal tunde hoopis anda. Kodus Poolas ei suudetud kuidagi uskuda, et Chopin, kes oli kõike haaranud mängleva kergusega, vajaks sedavõrd pikka täiendõpet. Ega Kalkbrenner

tas äkki rivaali näe? Ehk on tegu artistide olelusvõitlusega koha eest päikese all? Selliste kahtluste küüsis olid kallid kodused Poolas. Chopini suhted Kalkbrenneriga jäid aga südamlikuks ka siis, kui hulk Kalkbrenneri õpilasi edaspidi Chopini juurde üle läks. Nad ei kohtunud kugi sageli, see-eest aga sõpradena. Tegelikult tajus Chopin pakkumist tagasi lükates selgelt, et tal tuleb luua oma maailm (ja tükike sellest maailmast oli tal Pariisi saabudes juba loodud), et ajas ei saa mitte tagasi, vaid loomislooga tuleb edasi minna. Kaugeltki kõiki teoseid ei mänginud ta Kalkbrennerile ette. Klaverikontserte küll – mi-minoorne sai hiljem isegi Kalkbrennerile pühendatud –, aga näiteks h-moll Skertso, mille algusakordide kohta ei osanud toonane harmooniateadus midagi kosta, jäi targu ette mängimata. Kuidas saanukski Chopin jagada tulevikunägemust Kalkbrenneriga, kelle looming, kui mõni oas välja arvata, oli saabuva seisukohalt vaid otsatu kõrbelagendik. Ja sellegipoolsest sidus kaht härrasmeest märksa

suuremeelse suhe, kui ajaloo üleskirjutatud lehekülgedelt vahel ilmneb. Kalkbrenner pani öla alla ka Chopini debüütkontsertidele Pariisis Pleyeli saalis 26. veebruaril 1832; muu hulgas kanti seal ette Kalkbrenneri "Introduktsioon, marsš ja briljantne polonees" kuuetele klaverile. On alles teoseid loodud! Mis on neist saanud? Heli-kunstimuuseumi vaikivad kolossid.

Tunduvalt viljakamad olid Chopini vestlused Moschelesega. Moscheles tajus, et Chopini uudne heli nõuab ka uudset esitusstiili, et see, mis esmapilgul ehk noodipildis ei veena, vormub endastmõistetavaks juhul, kui teose paneb kõlama mõni paindliku ajamõiste omaks võtnud pianist – ehk siis Chopin ise või ta õpilased või Liszt.

Chopin vajab loometööks klaverit, kokkupuudet klahvi, võnkuva heliga. Mallorca reisi algupäevil, mil õhus värelesid vaid kittarri ja kogu saare elanikkond ainult kittarri näiski tinistavat, valdas Chopini mäsensus. Kohapeal laenutatud instrument oli üksnes nime poolest klaver. Üsna varsti jõudis aga mere tagant päralt klaverivabrikandi ja noodikirjastaja Camille Pleyeli läkitatud pianino. Pärast debüütkontserti Pariisis oli Chopin jäänud Pleyeli klaverile truuks – Liszt seevastu panustas Pleyeli riivaalile Érarid'ile. Otse loomulikult eelistas Pleyelit ka Chopini arvukas õpilaskond. Ja kuna Chopini õpilased olid väga rikkad, siis vahetasid nad vanemaid mudeleid aegajalt uute vastu. Nii et kui Chopin erinevalt Kalkbrennerist polnudki Pleyeli otsene äripartner, siis kaudselt tõusis tast vabrikandi tulu. Otsuste äritehingute korral seisis aga kumbki rangelt oma huvide eest. Pleyelil ei õnnestunud Chopiniga kokkuleppele jõuda ühegi oopuse kirjastamisõiguste osas, sest Chopin, kui ta kord hinna oli kehtestanud, ei nõustunud kauplemisega.

*

Teel miljonlinna Pariisi peatus Chopin ligi seitse kuud Viinis. 23. novembril 1830 Viini saabudes unistas ta ajastule tüüpilisest helilooja-virtuoosi karjäärast. Igati õigustatult, sest 1829. aastal esmakordselt Viini küllastades oli tal koguni kahel korral avanenud võimalus orkestriga mängida. Ja ehkki esinemistest laekunud tulu ei küündinud poole tukatinigi, kutsus järelkaja esile Chopini aktsiate tõusu Varssavis. Ent teisel korral jäid uksest Chopini ees suletuks. Tagantjärele töödeb Chopin, et Viinis näidati talle üksnes fassaadi. Ta kohtus

niiditõmbajatest Czerny ja Hummeliga... Czerny keskendus Chopinist neli aastat noorema Theodor von Döhleri aitamisele, Hummelit huvitas Sigismund Thalbergi võidukäik. Czerny arvates jäi Chopinil vajaka seda tüüpi teatraalsusest, mida jälle kuhjaga oli jagatud Lisztile, Thalbergile, Henseltile ja Döhlerile. Siiski nimetab Czerny Chopini klaverivirtuoosiks (mitte lihtsalt pianistik). Thalberg ei sümptiseerinud Chopinile kohe kuidagi. Lihtsalt ei olnud tema maitse – ei inimese ega kunstnikuna. Chopinile ei meeldinud Thalbergi blaseerunud olek, ülepaakumine välises (briljantidega säriginööbid), epaateeriv pianism ja maneerlik, mitte sõrmede tundlikkuse, vaid vasaku pedaali abil tekitatav *piano*. Thalberg aga leidis, et Chopini klaverikontsertide ainsaks väärtuseks on orkestripartii.

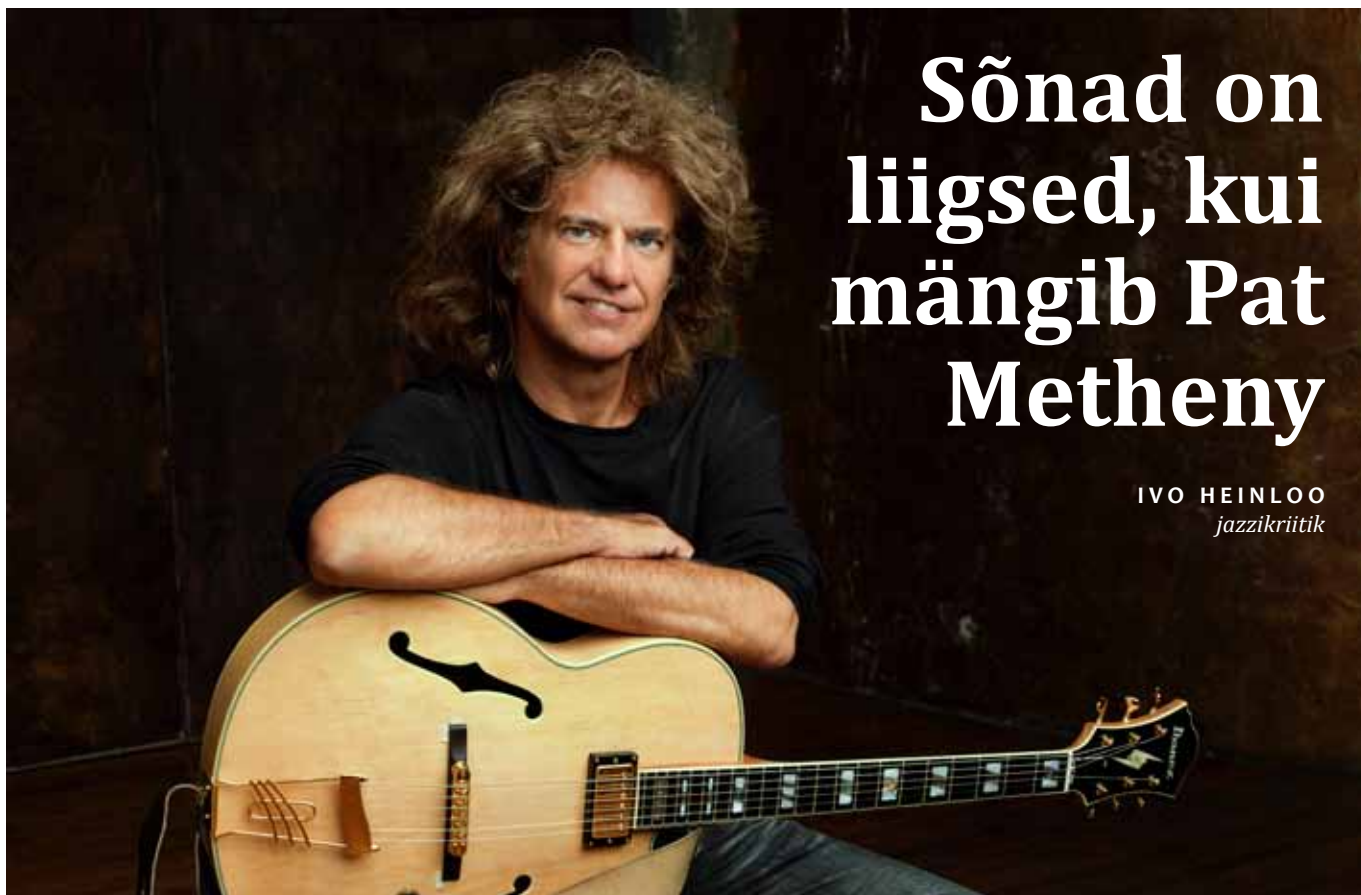
*

Pariisi kõrgemas seltskonda sisenes Chopin pedagoogina – esialgu tagauksest, peagi eesuksest. Enamik klaveriõpetajaid jäigi tagauksest käima. Perioodidel, mil Chopini tervis halvenes, soostusid õpilased isegi õpetaja juurde tunde tulema. Kui õpilaseks oli noor preili, viibis komblesnõuetest lähtuvalt kohal ka *chaperon*, noort neiu saatev laitmatu minevikuga eakas daam. Klaveritundidest saadav tähendas Chopinile kindlat, looming eba-kindlat sissetulekut. Ajapikku kujunes Chopinist kõrgeimat hinda küsiv pedagoog Pariisis. Ta tariifid olid sedavõrd laes, et tõsta neid enam ei saanuks. Keskmiselt andis ta 150 tundi kuus. Otsustagu lugeja ise, kas see on suur või väike koormus, ja kui palju Chopinil tunnitegemise ning seltskonnaelu kõrvalt loominguks aega jäi. Ta teenis väga hästi, mustadeks päevadeks ei säästnud aga midagi, "ei pannud ühtki pirni janu puhuks kõrvale". Seltskonnaelu nõudis ka säravat elustiili – kulutusi. Chopinil oli kammerteener ja rätsep ja isiklik särigi- ja kaabu- ja kindategija. Ja loomulikult ilmus ta kõikjale tollas. Jalutuskäigud talle ei meeldinud. Tegelikult ei meeldinud ka tollasõit. Eriti laastavalt mõjus tollas loksumine Chopinile 1848. aastal Londonis ja Šotimaal. Andunud õpilane Jane Stirling (ühes oma õega) kärutas Chopini ühest paigast teise otseku sumadani. Stirlingit kihutas tagant piiritu tänumeel ja imetus ületamatu meistri vastu. Šoti aadlikond

pidi Chopini kuulma! Kuulaski. Uudistava kõrvaga. Lausudes kommentaariks: *like water*. Chopin ei jäta märkimata, et õeste Stirlingite lakkamatu hoolitsus muutis elu põrguks, reisi lõppedes oli ta tuleviku suhtes veel pessimistlikumalt meelestatud kui teele asudes. Chopinist kui pedagoogist kõneldes toonitatakse alati, et temast ei jäänud maha pianistide plejaadi, kõigest paar esileküündivat nime. Vähem leiab analüüsivõimelisi tõsiasi, et toonast ühiskonda ja selle tavasid silmas pidades ei saanudki jääda. Chopini õpilased kuulusid ühiskonna koorekihi koorekihti, kusjuures valdavalt oli tegemist noorte neidudega, kel pianistikarjäärast ei sobinud unistada. Ükskõik kui andekad nad ka ei olnud, nende eesmärk oli seisukohane abielu ja nende koht oli salongis. Kuid arvata võib, et tolles seltskonnas oli hulk võimekaid professionaalsete oskustega pianiste. Oma õpilastele andis Chopin mängida Crameri, Fieldi, Moschelese, Hummeli teoseid, Kalkbrennerit ja Herzi mitte. Chopin oli seisukohal, et käimisoskus (ehk klaverimäng) ei eelda tiritamme kasvatamist. Teisisõnu, selleks, et mängida väärt teoseid, ei pea sugugi olema akrobaat. Ja muidugi ei saa neljandat sõrme juba käe ehituse tõttu teistega võrdseks drillida.

*

Intervjuusid ja kirju lugedes hakkas silma, et kõik asjaosalised mäletavad minevikku lausa kuu ja kuupäeva täpsusega. Esimese hooga, mis seal salata, tundus see üksjagu kunstlik, autori taotlusena sündmusi iga hinna eest kalendrisse paigutada abistamiseks lugejat, pakkumaks talle täpseid ajalisi orientiire. Ent pikapeale veendusin oma mõtte ekslikkuses. Meenus, et veel aastat viisteist-kakskümmend tagasi oli igas eas inimeste mälu korrastatum ja usaldusväärsem. Ma täiesti usun, et noil aegadel, mil reise pikkust mõõdeti kas tollas või aurikus veedetud päevade arvuga, mil Euroopa ühest punktist teise minek ei sündinud mõnetunnise intervalli jooksul, vaid tähendas märkimisväärset aja- ja energiakulu, mil kodust lahkumise korral jäeti sageli hüvasti aastateks, mil üksteisele ei läkitatud mitte argieluteemalisi kõntis sõnumeid, vaid mõttevahetuse vajadusest sündinud kirju, mäletati toimunut hiljem viimse üksikasjani. Inimesed elasid mällu uurduvat elu.

Sõnad on liigsed, kui mängib Pat Metheny

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Olenemata instrumendist, mida muusik mängib, on tema tegelik eesmärk puudutada kuulaja südamekeeli. Vähestel õnnestub selle kõige keerulisema kunsti valdamine nii hästi kui kitarrist Pat Methenyl. Metheny on mõõdupuu, kellest on juhitud ja juhitud ka tulevikus terved muusikute plejaadid ning kes on ilmselt üks armastatuid ning tulingelisemate fännidega jazzartiste, kes eales sündinud. Seitseteist Grammyt näitavad, et Metheny on suutnud ühtviisi ära võluda nii kriitikud kui ka kuulajad. Kõigil pole see nii lihtsalt õnnestunud – meenutagem kas või Bill Evansit, keda muusikakriitikud hindasid pikka aega kraadi võrra kõrgemalt kui n-ö tavakuulajad.

Methenyt, üht oma iidolitest, pole mul paraku õnnestunud kordagi laval näha ja vaadates tema hõivatust – tõenäoliselt on tegemist ühe viimase kahekümne aasta jaoks enim kontserte andnud jazzkitarristiga – ning lakke kruvitud hinda, on Metheny tõeliselt raskesti tabatav saak. Esimest kokkupuudet Metheny muusikaga

ei oska ma täpselt dateerida, küll aga mäletan lugu. Selleks oli “So May It Secretly Begin” 1987. aasta albumilt “Still Life (Talking)”. Pealkiri tundub mulle tagantjärele sümbolne. Kiindusin Methenysse juhuslikult, vaikselt ja märkamatu – nagu tuhandet teisedki austajad üle maailma.

“Still Life (Talking)” on üks Pat Metheny Groupi kolmeteistkümnest albumist. Pat Metheny Group on Metheny pikaajalisim ansambel, mis plaadistanud mitu albumit ka firmale ECM. Ansambel tegutseb alates 1978. aastast ning koosseis on läbi aastakümnete mõnevõrra muutunud, ent kõige püsivamalt on Metheny kõrval seisnud muusika kaasautor ja pianist Lyle Mays, bassist Steve Rodby ning aastatel 1983–2001 ka trummar Paul Wertico. Kõiki neid muusikuid seostatakse jazzis ajaloo alati Pat Metheny Groupiga. Kuid Pat Metheny Groupis on teinud kaasa ka suur hulk võraturid vokaliste. PMG kaheksakümnendate aastate plaadid poleks needsamad ilma Mark Ledfordi, Nana Vasconcelose ning Pedro Aznari “sõnadeta lauluta”, mis har-

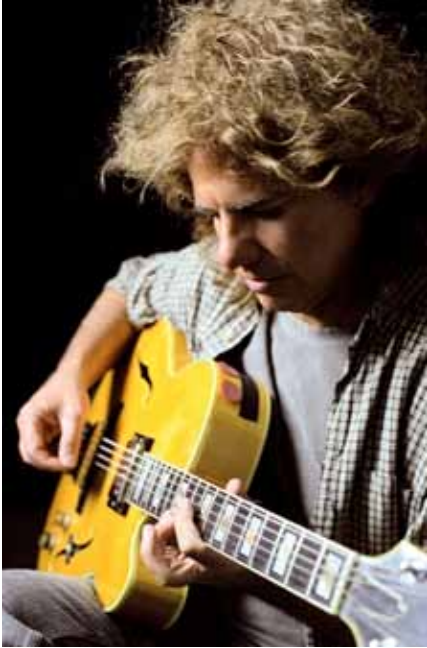
moneerub instrumentaalmuusikaga parimal võimalikul moel.

Väljapaistev juba varakult

Kitarrist Pat Metheny sündis väikeses, vähem kui saja tuhande elanikuga Lee's Summiti linnakeses Missouri osariigis. Kitarrist Pat Metheny nooruses polnud ning esimeste muusikaõpinguteni jõudis ta lähedal asuvas Kansas Citys. Juba 15-aastaselt jämmis ta seal koos parimate muusikutega. Pat Metheny esimene plaadistus sai teoks 1974. aastal, mil 20-aastane tulevikulootus mängis Paul Bley kvartetis koos teise hiljem legendiks saanud muusiku Jaco Pastoriussega. Kuid tema tõeliseks debüüdiks tuleb pidada aasta hiljem ilmunud sooloalbumit “Bright Size Life”, mis tehtud jällegi kahasse Pastoriussega. Metheny geniaalsus heliloojana hakkab kõrva juba plaadi nimiloo, mis, nagu paljud teised Metheny teosed, on muutunud uuema aja jazzistandardiks.

Kõige muu kõrval läheb Metheny ajaloo annaaldesse ka kui üks kõigi aegade noori-

maid õppejõude Bostoni kuulsas Berklee kolledžis, kus ta asus oma hilisema koostööpartneri, vibrafonist Gary Burtoni ettepanekul tööle juba 19-aastaselt. Ülikooliga on seotud ka üks Methenyga kaasas käiv legend. Nimelt õppis kitarrist mõnda aega enne Berklee'sse siirdumist Miamis. Seal olevat üks kohalik kitarrist tema mängust sedavõrd vaimustunud, et otsustas pärast Metheny kuulmist muusikaga lõpparve teha.

Tegus ja uuenduslik

Metheny tegemiste loetlemiseks oleks vaja välja anda omaette raamat. John Scofield, Brad Mehldau, Charlie Haden, Joshua Redman – naljalt ei leidu jazzitippu, kellega Metheny poleks koos kontserte andnud või plaadistanud. Kontsertsalvestustest, mida mul on õnnestunud video vahendusel näha, on olnud üks meeldejäävamaid Pat Metheny ülesastumine varalähkunud Rootsi pianisti Esbjörn Svenssoni trio külalisena 2003. aasta festivalil “JazzBaltica”, kus said kokku kaks meie aja jazzi suurimat meloodiameistrit. Uuel aastatuhandel on aset leidnud ka üks Metheny kurioossemaid projekte – koostöö Poola lauljatar Anna-Maria Jopekiga. Pigem pop- kui jazz-lauljana tuntud Jopek, kes esindas muuseas ka Poolat “Eurovisioonil”, olevat teinud Methenyle vastava ettepaneku 2001. aastal. Metheny tutvus Jopeki lauludega, kiindus poolatari häälede ja plaan saigi järgmisel aastal teoks. Tulemus ehk CD

Kui tihe modernjazz võib vahel muutuda tüütavaks, *free jazz* tunduda liigse epateerimisena ning *easy listening* lihtsalt mitte kõneväärse muusikana, siis Pat Metheny on suutnud vältida neisse püünistesse langemist. Tema muusika on täiesti originaalne ning kirjeldamatu. *Absolutely overwhelming*.

“Upojenie” on hämmastav – Jopek kirjutab mitmele Metheny loole poolakeelsed sõnad ja esitas neid ülimalt sensuaalselt. Plaadil on kerge sentimentaalne hõng, mille tingib Jopeki omanäoline ning salapärane vokaalikäsitlus. Projekt oli grandioosne juba kaasatud muusikute arvu poolest ja Metheny esines tuntud headuses, rakendades akustilise heli kõrval ka rohkesti elektroonikat. Elektroonikat pole Metheny õigupoolest kunagi peljanud, pigem vastupidi. “Minu esimene muusikaline tegu oli kitarr ühendamine võimendiga,” on ta ühes intervjuus naljatamisi öelnud. Metheny kuulub põlvkonda, kes on harjunud juhtmerägastikus elama.

Viimasel ajal jätkab Metheny jõudsalt uusimate tehnoloogiate rakendamist muusika loomisel ning hoiab kätt aja pulsil. “Jazzis on uue heli otsingul alati olnud oluline roll ja seda püüan ka mina teha,” kirjutab Metheny oma kodulehel. Oma värskeima projektiga lõi Metheny järjekordselt täiesti unikaalse maailma. “Orchestrion” on tegelikult soolokava, kus kitarrist on laval üksinda, kuid annab oma kitarriga keeru-

liste elektrooniliste lahenduste abil juhiseid ülejäänud instrumentidele. Mingis mõttes on see loogiline samm edasi, kunstniku egoismi absoluutne väljendus, sest Metheny saab tööpoolest sõna otseses mõttes kujundada kogu helipildi vastavalt oma maitsele ja allutada kõik pillid oma tahtele.

Muusikute populaarsuse heaks lakmus-paberiks on tänapäeval ka internet. Viimati, kui kontrollisin, oli Pat Methenyl ainuüksi Facebookis umbes 50 000 fänni. Võrdluseks: spordimaailma tähel Roger Federeril on neid seal üle 3,3 miljoni, kuid Herbie Hancocki ja Keith Jarrettit näib Metheny selles võistluses hetkel edestavat.

Metheny on öelnud, et ta on üritanud teha muusikat, milles oleks iga uue kuulamisega võimalik avastada uusi detaile. See teebki ta plaadid ajatuks – kui tihe modernjazz võib vahel muutuda tüütavaks, *free jazz* tunduda liigse epateerimisena ning *easy listening* lihtsalt mitte kõneväärse muusikana, siis Pat Metheny on suutnud vältida neisse püünistesse langemist. Tema muusika on täiesti originaalne ning kirjeldamatu. *Absolutely overwhelming*.

FOTOD INTERNETIST

Neli korda üks võrdub viis

Tallinna Keelpillikvartett 25

TIIU TOSSO
muusikateadlane

Neli keelpillisolisti, neli erinevat isiksust, mängides koos klassikalises keelpillikvartetis, loovad erilise sümbioosi. Keelpillikvartett eeldab nelja võrdset partnerit, igäihel oma roll, oma liin perfektselt esitada. Ometi sünnib nelja solisti koosmängus kuulaja jaoks midagi enam – kvartetimuusika, mis loob muusikas otsekui uue mõtte ja tähenduse.

Vestlusringis, kus osalesid Urmas Vulp, Olga Voronova, Toomas Nestor ja Levi-Danel Mägila, kõneldi eelkõige kvarteti-mängu motivatsioonist ja esinemisvõimalustest. “Varasesse keskikka” jõudnud Tallinna Keelpillikvarteti püsirepertuaar koosneb ligikaudu sajast teosest. Eelistusi esile ei tooda, kuid ilmselgelt peetakse lugu klassikalisest kvartetirepertuaarist, Viini klassikutest, romantikutest, ungari ja Põhja-maade heliloojatest. Muidugi eesti heliloomingust alates Tobiasest ja Ojast ning lõpetades Tulevi ja Vihmandiga. Mitmepalgelise kollektiivi plussiks on see, et repertuaar valitakse ise. Esinetud on paljudes riikides: Kanadas, Saksamaal, Portugalis, Jaapanis ja mujal. Tallinna Keelpillikvartetil on olnud palju huvitavaid ja pikaajalisi koostööpartnereid: pianistidest eelkõige Peep Lassmann, Vardo Rumessen, Ivari Ilja ja Irina Zahharenkova, klarnetistidest Michel Lethiec, Toomas Vavilov ja Mauri Kanervo, oboemängijaist Olev Ainomäe. Huvitav koostöö on olnud Rootsisis Järna eurütümiaansambliga, mille koreograaf on Göran Krantz. Seal viljeldav ei ole ballett, pigem helidele ja muusikalistele mõtetele liigutustes võimalikult täpse väljenduse leidmise filosoofia. Koostöö selle ansambliga on kvartetil kestnud alates 1994. aastast.

Mis on mõjutanud teie muusikutee vailikut?

Olga Voronova: Tegelikult sündisin muu-

sikasse. Mu perekonnas on muusika alati olnud au sees. Mu ema on siiani viiuliõpetaja ja see, et ma Narva Muusikakoolis õppisin viiulit ja klaverit, oli igati loogiline. Tallinna Muusikakeskkoolist kuni doktorantuurini EMTAs on mu muusikalisi suundumusi mõjutanud kindlasti professor Endel Lippus, kes on ka andnud tõuke keelpillikvarteti mängu võimaluste adumiseks.

Urmas Vulp: Olen arhitektide laps. Kui aastal 1961 loodi Tallinna Muusikakeskkool, siis viidi mind katsetele. Kuna kuulmine osutus väga heaks, soovitati viiulit. Mäletan, et selles vanuses mõtlesin veel bussijuhhi ameti peale. Erinevat marki bussid veetlesid mind nii palju, et lasin mõne pigem mööda, et õige peale istuda... Muusikakeskkoolis oli mu õpetajaks Ivi Tivik, kes pani aluse arusaamisele muusikast viiulimängu kaudu. Jätkusid õpingud Vladimir Alumäe klassis ja hiljem Moskva konservatooriumi assistentuuris Jevgenia Tšugajeva klassis. Kõigilt oma õpetajatelt saadu baasil on mul kujunenud arvamus, et pillimängu ideaal on olla võimalikult ökonoomne ja samas võimalikult vaba.

Toomas Nestor: Algselt tahtsin saada pianistik. Olin kuulnud üht väga head klaverimängijat esinemas – see tundus nii ilus! Seitsmendast klassist alates õppisin Muusikakeskkoolis Endel Lippuse juures ja see sai otsustavaks teguriks minu muusikuteel.

Levi-Danel Mägila: Meie peres on kõik lapsed muusikud – oleme viiekesi. Õpingud Iisraelis panid minu jaoks punkti selleks, et olla ja jääda muusikuks.

Keelpillikvartett kui ansamblis mängimise võimalus – mida annab see interpreedile isiksusena?

Urmas Vulp: Alates sellest, kui alustasin viiuliõpinguid, kuni praeguseni on viiul-

Kvarteti esimene koosseis Urmas Vulp, Toomas Nestor, Andrus Järvi, Teet Järvi sai 1993. aastal taas kokku Taanis.

minu jaoks olnud eelkõige ansambelis toimiv instrument. Välja arvatud Bach'i partiidid või muud sooloinstrumendile kirjutatud teosed, on keelpill alati ansambelis – olgu siis klaveriga, teiste keelpillidega trio, kvarteti või klaverikvintetina. Interpreet peab alati arvestama teistega.

Keelpillikvartett ongi üks hea interpreetide kui isiksuste koostoimimise näide.

Olga Voronova: Kindlasti õpetab keelpillikvartetis mängimine olema paindlik. Sa vastutad küll oma “liini” eest, samas pead hoomama esituse tervikkust. Toon näite. Pärast kvarteti esinemist ühes mõisakoolis (kontserdisarjas “Kammermuusika mõisakoolides”) tekkis ühel lapsel siiras küsimus: kas te olete perekond?

Toomas Nestor: Jah, see on õige küll, et vaimses mõttes on keelpillikvartett nagu perekonna mudel. Üks kõigi eest, kõik ühe eest. Isiksus üksinda võib muutuda egoistiks, kuid interpreedile, muusikule see igal juhul kasuks ei tule.

Mis on just klassikalises keelpillikvartetis erilist?

Olga Voronova: Esiteks see, et neli pilli mängivad ühte ja sama muusikat. Igal

Tallinna Keelpillikvarteti liikmed (vasakult) Urmas Vulp, Olga Voronova, Levi-Danel Mägila ja Toomas Nestor Prahast Klementinumi Peegelsaali ees 2008. aasta mais.

FOTOD ERAKOGUST

häälel on oma roll, oma liin, mida täita just selle teose esitusel, just selle publiku ees. Pean tähtsaks iga nüanssi. Tegelikult on tähtsaim see, et klassikaline keelpillikvartett suudab leida sellise ühtsuse muusikas, mida teised ansamblid ei suuda.

Urmas Vulp: Esmatähtis on kvarteti kui terviku ühtemoodi mõtlemine. Sellest lähtub repertuaari valik ja selle tõlgendamine. Keelpillikvartett kui teos võib kõlada nagu sümfonia, näiteks Šostakovitši puhul. Siiski peame esmatähtsaks eesti muusika esitamist ja salvestamist.

Toomas Nestor: Kõige tähtsam on prioriteetide paikapanemine. Kuidas mängida ansambelis, kuidas arvestada oma kolleegidega muusikas; selle oskuse eest peame tänulikud olema Endel Lippusele. Austus kvartetimuusika vastu kumas läbi kogu tema elust. Ta võttis seda kogu südamega, tänu temale elab klassikaline keelpillikvartett tänaseni. Küllap siis on sellises musitseerimisviisis midagi erilist.

Mis on teie arvates muusikalise rahvuskultuuri alustalad?

Urmas Vulp: Selle olemasolust saab rääkida, kui on olemas ooper, sümfoniaorkester, kammerorkester ja keelpillikvartett. Seda muidugi professionaalsetest interpretidest koosnevate kollektiivide näol.

Kammermuusika on praegu kahjuks vaeslapse seisus. Oleme käinud ka kultuuriministri jutul, et selgitada keelpillikvarteti riiklikku staatusse võtmise vajadust. Kuid kahjuks asjatult. Ilmselt on meie kultuuripoliitika prioriteedid teised, võib-olla ajaloolistest põhjustest tingitult...

Leedus näiteks on kaks kammerorkestrit ja kolm keelpillikvartetti riigi palgal.

Ja Läti pealinn Riia on tänaseni tõeline kultuurikeskus Baltimaades.

Olga Voronova: Entusiastide on alati olnud, kuid Urmas Vulbi loodud kvartett on juba selle poolest eriline, et ta on pidanud vastu kaksikümend viis aastat sellisena, nagu ta algselt sündis, ja pool mängijatest on endiselt koosseisus.

Kuidas on kulgenud teie reiseid?

Urmas Vulp: Reise on olnud parasjagu. Alguses võib-olla liigagi palju, eriti Soomes. Kunagi pole tehtud midagi n-ö üle ja la, kuigi kontserte oli rohkelt eri paigus.

Toomas Nestor: Siis tegelikult saigi kätte tunde, kuidas esitatavad teosed laval küpsevad. Rootsis oli väga tore, toimus esimese CD plaadistamine, ka osalus Benjamin Britteni kammerooperi ettekandmisel.

Urmas Vulp: Tore oli ka Jaapanis, seal oli eriti hea atmosfäär. Euroopa kultuur on seal väga hinnatud, kohtasime ka inimesi, kes on tõelised Tubina fännid.

Tulevikuplaanid?

Urmas Vulp: Eks nii, nagu elu toob. Aasta lõpus on plaanis Leedu reis, milleks praegu kava ette valmistame. Aga väiksemates Eestis kohtades mängime kindlasti ka.

Oluline eesmärk on meie jaoks eesti klassikalise muusika salvestamine.

Kvartett praeguses koosseisus mängimas Peterburi konservatooriumi väikeses saalis.
FOTO BORISS VORONOV

Tallinna Keelpillikvarteti kronoloogia:

- 1984.** aastal tullakse kokku koosseisus Urmas Vulp (I viiul), Toomas Nestor (II viiul), Andrus Järvi (vioola) ja Teet Järvi (tšello).
- 1985.** aasta kevadel toimub esimene kontsert Rägavere lossis, kavas Haydn ja Mozart.
- 1987.** aasta mais osaletakse üleliidulisel konkursil Voronežis, saadakse diplom, mille järel nimetatakse kollektiiv Tallinna Keelpillikvartetiks.
- 1990–1992** toimuvad pikad turneed Soomes ja Rootsis.
- 1991.** aastal esinemine Trondheimi festivalil Norras.
- 1992.** aastal osalemine Karl Klingler Stiftungi korraldatud kvartetide meistrikurssel Saksamaal.
- 1992.** aastal esinemised festivalidel Karlsruhe ja Pariisis (Saison Balte).
- 1996.** aastal osaletakse festivalil Hamburger Begegnung im Zeichen zeitgenössischer Musik.
- 2002.** aastal esinemised Saksamaal, Oranienburgis, Buckow's, Potsdamis; kavas Pärt, Sallinen Beethoven, Kodály.
- 2003.** aastal saab kvartett Heino Elleri auhinna.
- 2003–2006** esinemised kontserdisarjades "Akadeemiline kammermuusika" ja "Meistrite akadeemia" ning Tallinna kammermuusika festivalil.
- 2007.** aastal esinemine Heino Elleri 120. sünniaastapäevale pühendatud kontserdil Peterburi konservatooriumi väikeses saalis, kavas Eller ja Pärt.
- 2008.** aastal esinemine Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud kontserdil Iisraelis Tel Avivis Blumentali muusikakeskuses, kavas Tobias, Eller, Tubin, Pärt.
- 2008.** aastal esinemised Pardubice muusikafestivalil Tšehhis; kavas Haydn, Eller, Dvořák, Pärt, Martinů.
- 2009.** aastast tegutseb kvartett koosseisus Urmas Vulp, Olga Voronova, Toomas Nestor, Levi-Danel Mägila.
- 2009.** aastal saab Urmas Vulp Eesti Kultuurkapitali aastapremia aastatepikkuse tõhusa töö eest eesti keelpillimuusika arendamisel.
- 2009.** aasta 12. detsembril toimub Tallinna Keelpillikvarteti 25 tegutsemisaastale pühendatud kontsert Tallinna raekojas; kavas Beethoveni Keelpillikvartett op 131 ja Schumanni Klaverikvintett op 44 (koos Ivari Iljaga).

Tallinna Keelpillikvarteti mängivad:

Urmas Vulp

Viiuldaja ja pedagoog, Tallinna Keelpillikvarteti asutajaliige. Lõpetas viiuli erialal 1972. aastal TMKK (Ivi Tiviku klassis) ja 1977. aastal TRK (Vladimir Alumäe klassis), täiendas end Moskva konservatooriumi assistentuuris Jevgenia Tšugajeva juures. Alates 1981. aastast on EMTA viiuli-osakonna õppejõud, käesolevast aastast professor (aastatel 1995–2000 osakonna juhataja). Kuulub mitmesse eesti muusikakultuuriga seotud ühingusse ja komisjoni.

Toomas Nestor

Viiuldaja, Tallinna Keelpillikvarteti asutajaliige. Lõpetas 1978. aastal TMKK ja 1984. aastal TRK (Endel Lippuse klassis). Estonia teatri orkestri teise viiulirühma kontsertmeister. Mängis Tallinna Keelpillikvartetis teist viiulit aastatel 1984–2001, pärast seda kuni praeguseni on mänginud vioolalt.

Olga Voronova

Viiuldaja. Lõpetas 1993. aastal TMKK (Endel Lippuse klassis), 1999. aastal EMA (praegune EMTA) ja samas magistriõppe (Endel Lippuse klassis), jätkab EMTA doktorantuuris. Täiendanud end Moskva Gnessinimelises muusikapedagoogikainstituudis, Saksamaal Berliini kõrgemas kunstidekoolis ja Hollandis Utrechti kõrgemas kunstidekoolis. Tallinna Keelpillikvarteti liige aastast 2001.

Levi-Danel Mägila

Tšellist. Öppis 1985–1995 TMKKs (Teet Järvi klassis), 1995–1999 Otsanimelises Muusikakoolis (Lembi Metsa klassis), 1999–2002 Iisraelis Tel Avivi muusikaakadeemias, 2002–2008 EMTAs (Peeter Paemurru klassis) ning jätkab samas magistrantuuris. Tallinna Keelpillikvarteti mängib aastast 2006.

Tiit Paulus: olen jatsist võetud

HELI REIMANN

jazzmuusik

Valter Ojakäär on Tiit Paulust nime-
tanud eesti kitarristide esiisaks.
Džässmuusik, kellel 14. juunil täi-
tub 65 eluaastat, esines omal ajal hinnatud
ansamblipartnerina paljude koosseisudega
Nõukogude Liidu ja välismaa džässifestivali-
del ning jätkab esinemist ka praeguses Eestis.
Ta oli üks esimesi, kes tegi algust improvisee-
riva muusika õpetamisega lastele. Täna
on ta selle tööga tegelnud juba kaksküm-
mend aastat ja kasvatanud Kuressaare
Muusikakoolis üles terve põlvkonna noori
muusikuid. Paulus on andnud välja kitarrir-
õpiku "Improviseerimine ja harmoonia kitar-
ril". Loomingulise tegevuse viimaseks saavu-
tuseks on plaad "Thelonius Monkist
Saaremaa vallsini" koos Jaak Sooääriga.

Sulle meeldib sõna "jats"?

Sõna "džäss" on minu meelest üks üsna halvasti kõlav sõna – selline susisev. Aga "jats" on hoopis ilusam ja erksam eesti-keelne sõna ja kõlab ja mõjub nagu piitsahoop. Sel sõnal on üldse olnud omadus tekitada vastakaid arvamusi. Võtame näiteks nõukogude aja. Tol ajal ei tulnud kõne allagi kasutada sõna "džäss" õppeasutuses. See oli nagu pühakojas vandumine.

Aga kuidas selle sõna sisu sinuni jõudis?

Võisin siis olla kümme-üksteist aastat vana, kui kuulsin tõenäoliselt Soome raadiost lugu, mida esitasid Barney Kessel, Ray Brown ja Shelly Manne. Ma küll ei mäleta, mis lugu see oli, aga mäletan tõmbetuult, mis selle kuulamisel minust läbi käis. Me kõik teame esmakordse armumise tunnet kui kehas on seletamatu kihelus ja nihelus ning õhtuti vaevab unetus. Just selline tunne tekkis minus jatsi esmakord-
sel kuulmisel. Sel ajal ma loomulikult ei teadnud, et tegemist oli džässiga.

Veidi hiljem sai mu suureks lemmikuks Jim Hall. Kuulsin Voice of Americast lugu "My Funny Valentine" plaadilt "Undercurrent", kus Hall mängib koos Bill Evan-

**Vaikus on
vägagi
oluline!**

siiga. Pärast loo Jauza makile saamist ei jäänud hing enne rahule, kui olin järele uurinud, mida ta õigupoolest mängib. Selle soolo transkriptsioon seisab mul senini raamistatuna klaasi all, kui oluline džässi õppimise algust tähistav mälestusmärk.

Mängijad on esitanud üsna kummalisi põhjusti, miks mingi pill on mängimiseks valitud. Näiteks McLaughlin on ühes intervjuus öelnud, et see oli D-duur akord, mida vend olevat talle näidanud ja mille sound otsemaid ta kehasse olevat imbutanud. Mis sind kitarril haurude töö?

Mäletan kaugest lapsepõlvest oma vene rahvusest temperamentset onu, kes mängis kitarril ja laulis vene tšastuškasid läbisegi eesti rahvalike lauludega. Muuseas üks lugu tema repertuaarist, "See on väike Muhu, see on Muhumaa", kõlab ka mu viimasel plaadil.

Hilisemast ajast meenub kodus seinal ripuv kitarr. Kuna pill oli seitsmekeelne, siis otsustasime seda naabripoiss Juhani täiustada. Ehitasime kitarril ümber kuuekeelseks ning andsime sellele ka uue välimuse, värvides pilli süsimustaks ja joonistades serva kaunistuseks valged triibud.

Pilli täiustamisele järgnes aga fanaatiline ja ennastunustav pillimängimine.

Oled end nimetanud iseõppijaks. Kas tõesti mitte keegi sinu mängu ei juhendanud?

Ei mäleta täpselt, võib-olla ehk keegi näitas mingeid võtteid, aga süstemaatilist õpet ma küll ei saanud. Üheks suureks autoriteediks oli mulle kitarrist-trompetist Ivar Krull, kellega Mustamäe kohvikus Komeet koos musitseerisin. Meil oli selline bänd, kus Ivar Krull mängis trompetit, Ülo Ots kontrabassi, Henri Kirspuu trumme, mina kitarr ja Marju Kuut laulis. Mäletan, et üritasin kord oma arust soolot mängida, kui Krull tuli ligi ja ütles, et mis sa siblid seal käega nii palju, ja demonstreeris seejärel õigeid kitarrimängu positsioone. Imetlen tänaseni oma võimet kõik ühe korruga selgeks saada. Ilmselt sõltub õppimisvõime ühelt poolt nii-öelda nälgist: olin väga näljane jatsi ja improvisatsiooni järele. Aga näljasele inimesele on ka leivakooruke faasanipraad! Teisalt oli Krull selline valitseja tüüp, kelle iga sõna oli minu jaoks kui autoriteedi õpetus. Kui õpetaja on õpilasele autoriteet, siis jõuab õpetus kiiresti pärrale. Kadestan väga tänapäeva kitarrioõppijate võimalusi, kui on olemas CDd, DVDD ja Mezzo. Kitarrioõppimise puhul on teatavasti ülimalt oluline visuaalne külg ja sellest tulenev sõnadega seletamatu informatsioon. Oleks ma omal ajal näinud näiteks Mezzost Jim Halli ja seda kuidas ta mängib! Eriti suurt puudust tundsin harjutamise juhendamises. Harjutasin pikki tunde, aga ei teadnud, mida õieti harjutada. Küsida polnud ka kelleltki, sest kitarril tol ajal Eestis ei õpetatud.

Oled ühes vestluses öelnud mõtte, et oma praeguses vanuses on sul kaks valikut: kas üldse mitte midagi teha või teha seda, mida tahad teha. Mida sa praegusel hetkel kõige rohkem teha tahad?

Mu põhitegevus on hetkel õpetamine. Praeguses vanuses hakkab mulle üha enam tunduma, et olen maapoiss, kes on eksituse tõttu linnas sündinud ja eksituse tõttu džäss mängima hakanud. Džäss on tänapäeval ikkagi eelkõige urbaniseerunud ühiskonna muusika, nagu ka klassikaline muusika. Ma ei oska öelda, kas see on elus õnneks või kahjuks tulnud, aga

Vahel tuleb õpilaste pillidele esmaabi anda.

mul pole kunagi olnud karjääri tegemiseks vajalikku läbitrügimise nahaalsust ja enesepresenteerimise vajadust. Muusikas on minu arvates kaks võimalust end tegevusega suhestada: kas näha ennast muusikas või muusikat endas. Olen kogu aeg näinud muusikat endas ja muusikat alandlikult teeninud. Vanemaks saades tunnen üha enam, et ei pea ilmtingimata laval olema ja suure publikuhulga ees seisma. Hetkel pakub rahuldust see, et saan koos lastega läbi elada muusika avastamise röömu.

Muusikas on minu arvates kaks võimalust end tegevusega suhestada: kas näha ennast muusikas või muusikat endas. Olen kogu aeg näinud muusikat endas ja muusikat alandlikult teeninud.

Ansamblimäng on põhiline.

FOTOD ERAKOGUST

Mis on sinu jaoks olulised asjad õpetajaametis ja õpetamise juures?

Olen praeguseks õpetajana töötanud juba kakskümmend aastat ja tuleb tunnistada, et alguses vaevlesin oma kogenumatuse tõttu päris kõvasti. Õpetajatöös käib õppimine ennekõike tegemise käigus saadavate kogemuste kaudu. Praeguseks olen õpetamisega välja jõudnud rohujuure tasandini ja tegelen kõige elementaarsemate asjadega. Üks oluline asi õpetamise juures on minu arvates barjääri kaotamine õpilase ja õpetaja vahel. Tähtis on panna õpilasi unustama, et nad on koolis. Selleks püüan lastega luua isiklikku suhet, olles neile eelkõige semu ja bändikaaslane. See aitab noores inimeses kaotada hirmu improviseerimise ees ja samas on see minu jaoks salavõti lapse hingeni jõudmisel. Tegelikult on kogu mu õpetamine üks suur improviseerimine: üritan maksimaalselt oma fantaasiat kasutada ja ärgitada ka lapsi oma fantaasiat arendama ja kasutama. Mis puutub mu õpetamise metoodikasse, siis seda võib tähistada kolme märksõnaga: mängimine, rääkimine ja muusika kuulamine. Eriti oluline nendest on viimane, sest selle kaudu tekib fantaasia. Paljalt noodi nägemisest pole võimalik

fantaasiat tekitada.

Rääkides muusikategemisest, tahaksin kasutada ehk veidi lihtsakoelist võrdlust supi keetmisega. Kui tahad suppi keeta, pead teadma retsepti. Sama lugu on ka muusikaga: kui tahad muusikat teha, pead esmalt teadma, millest see on kokku pandud. Muusika retseptiks on muusikaline kolmainusus: rütm, meloodia ja harmoonia. Kõik sellest väljapoole jääv on juba kõigevägevama kätes. Kõige olulisem asi on arendada lastes rütmitunnet, kuna kogu meie elu ja olemine toimib ju mingis rütmis ja võnkumises. Üks vahend, mille abil rütmi olemust tajutavaks teha, on tants. Näiteks panen mängima Hancocki "Head Hunters" ja lasen lastel kehaliste žestide abil erinevaid lööke rõhutada. Teine vahend on löökpillid. Lähitult rütmist jaguneb muusika minu meelest laias laastus kaheks: militaarseks ja mittemilitaarseks muusikaks. Militaarses muusikas on rõhud esimesel ja kolmandal löögil, mittemilitaarses teisel ja neljandal löögil. Siit näeme, mida rõhk muusikaga teeb. Kui rõhutame rõhulisi taktiosi, siis muutub muusika militaarseks ja raskeks. Svingis on aga olukord erinev: kui rõhutame teist ja neljandat lööki, muutub muusika paindlikuks ja lendlevaks. Sellisel viisil püüan õpi-

lasi muusikast õigele äratundmisele viia. Rütmitaju kõrval on oluline ka õpilases harmooniataju tekitamine. Veel kord kuli-naarseid võrdlusi kasutades võib öelda, et harmooniataju võib võrrelda maitse- ja lõhnämäluga. Kui keedetakse kohvi või lõigatakse sidrunit, on need toiduained lõhna järgi otsekohe äratuntavad. Sama on ka harmooniatajuga. Taju abil tuleb ära tunda, et näiteks C-duur akord ei saa mingi meloodia taustal enam edasi kesta. Harmoonia tajumine peab muutuma sama iseenestmõistetavaks kui kohvi lõhna haistmine.

Sa oled alati väga positiivne ja sütitava olekuga. Kust sul selline energia tuleb?

Minu meelest on olemas kahte tüüpi meesterahvaid. Ühed on nii-öelda onulikud ja teised poisikesed. Need poisikesed tüüpi, kuhu kuuluvaks ka ennast pean, on sellised närvilised ja uudishimulikud elu lõpuni. Näiteks olen praegu vaimustuses äsja toimunud kahepäevasest improviseerimisfoorumist. Ühelt poolt on fantastiline juba see, et Muusikaakadeemias räägitakse teemadel, mille üle arutlemist veel mõni aasta tagasi ei osanud ettegi kujutada. Teiselt poolt andis konverentsil toimunud diskussioon tunnistust sellest, et Eestis on džässiharidus üllatavalt heal tasemel.

Teine asi, mis mu nooruslikkust säilitab, on õpilased. Õpilastega tegelemisest saan positiivset energiat ja nad aitavad mul oma hädade pärast mitte viriseda. Kui suudan lapse muusikaga "ära võrgutada" ja talte pakkuda seda, mis minuga omal ajal juhtus, siis olen õnnelik.

Lõpetuseks tahaksin veel rääkida loo, mis mu olekut mõista aitab. Umbes kümme aastat tagasi käisin ühes Norra kirikus kontserti andmas. Jõudsin varem kohale ja kuna oli ilus kevadilm, siis läksin kalmistule jalutama. Vaatasin surnuaias ringi ja silm jäi pidama ühele tagasihoidlikule kalmukivile, mis tegelikult oli ühelt poolt ära lihvitatud graniiditükk. Sinna kivi peale oli kirjutatud norra keeles *Takk for alt*. Kummaline, aga see lühike lause väljendas kogu mu elu filosoofiat: ma saan ainult tänada kõige eest, mis mulle elus on antud. Kõike, mida olen elus teinud, olen teinud ise. Kas tõesti pidin ma selleks Norrassa sattuma, et saada kinnitust äratundmisele, mida olen nii kaua enda sees kandnud?

Üks ettekujutatud teeõhtu 18. sajandi Tallinna linnamuusiku Ernst Jacob Tewese kodus

Lugu, milles faktid jäävad faktideks, aga kus püütakse neid kujutlusega äratada

RISTO PAJU

Tallinna Linnamuuseumi kuraator

Oli õhtu, võib-olla kevad, igatahes oli valge ja pimedat aja vahele tekkinud pikk eha. Avaramal Laial tänaval oli veel hele, ent kitsamas Hobusepea tänavas juba üsna pime. Nende kahe tänava nurgal, “näoga” Hobusepea ja küljega Laia tänava poole seisid läbi mitme sajandi oma keskaegse ilme säilitanud kõrge otsaviiluga elamu. Suurte akende tinaraamidest klaasidest kumas läbi valgust. Kevadõhtul oli tolles majas süüdatud tuli ning möödakäija võis mõnikord kuulda muusikat, sest majas elas linnamuusik, kel nimeks Ernst Jacob Tewes. Too muusik oli Saksamaalt Tallinna elama tulnud ja sai siinsete linnamuusikute printsipaliks ehk juhiks.

Missugune inimene ta oli ja milline välj nägi, ei saa me ilmselt kunagi teada. Kirjutatud on, et ta olevat olnud korrektne, aga ka ebaõiglane ning kitsi. Seda on oletatud mitme kohtuprotsessi põhjal. Ent siinkohal ajalooteadus peatub, sest mingeid muid fakte käepärast ei ole ning tervikpildi võib kokku panna vaid neist detailidest, mis olemas. Üks ajalooallikas, mis avab meile tema kodu ukse, on 1776. aasta 19. mai ennelõunal koostatud varaloend.

Üks avaneb. Lakitud kastiga Inglise seinakell (*1 Englische Wand-Uhr mit einem laquirten Gehäuss*) tiksub valjult ja rahulikult, keegi ei ole veel saabunud. Lakitud teelaud (*laquirter Thee-Tisch*) on kaetud. Sellel on kaks tosinat väikest portselanist teetassi (*12 Paar kleine Thee-Tassen*) ja 23 teelusikat (*23 Stück Thee-Löffels*), inglise kivikeraamikast teekann (*1 Thee-Kanne von*

Englischem Stein-Guth), võib-olla ka kaks inglise kivikeraamikast koorekannu (*von Englischem Stein-Guth 2 Schmant-Kannen*; sõnast *Schmant* on arusaadav, kust tuleb eesti keelde väljend manti võtma või koort riisuma – kõige paremat endale võtma). Kuna inimesi paistab palju tulevat, on lahti tehtud ka kaks punaseks värvitud klapplaua (*2 roth angemahlte Klapp-Tische*), need samad laud on ka vahetükkidega suuremaks tehtud (*2 Tisch-Ansätze*). Punane puu oli 18. sajandil väga armastatud, ent ka kalalis, seega tundub, et Tewesel olid odavamast puust laud, mida oli punaka tooniga vääristatud. Toas seisab ka suur ümmargune tammepuust laud (*1 grosser eichener runder Tisch*), 12 tavalist nahaga kaetud tooli (*12 ordinaire mit Leder beschlagene Stühle*) ootavad istujaid.

Külalistele on mõeldud pakkuda kohvi, selleks on läikima löödud hõbedast kohvikann (*An Silber: 1 Caffee-Kanne*) ja hõbedast suhktutangid (*1 Zucker-Zange*), välja on toodud ka inglise kivikeraamikast kohvikann (*1 Coffee-Kanne von Englischem Stein-Guth*).

Majas levib kohvirõstmise aroom, sest olemas on kohvirõster (*1 Caffee-Brenner*), mida saab asetada tulele. Kohvi oligi 18. sajandi Tallinnas enamasti pidupäeva jook. Rõstmise suits põgenes mantelkorstna kaudu, Laia ja Hobusepea tänava nurgal oli tunda selle mõrkjat lõhna. Õnneks ei pääsenud suits tahmama seintele või mappides olevat kaheksateistkümmet pilti (*18 Schildereyen*), seitset väikest pilti (*7 kleinere ditto*) ja üht väikest linnavaadet (*1 klein*

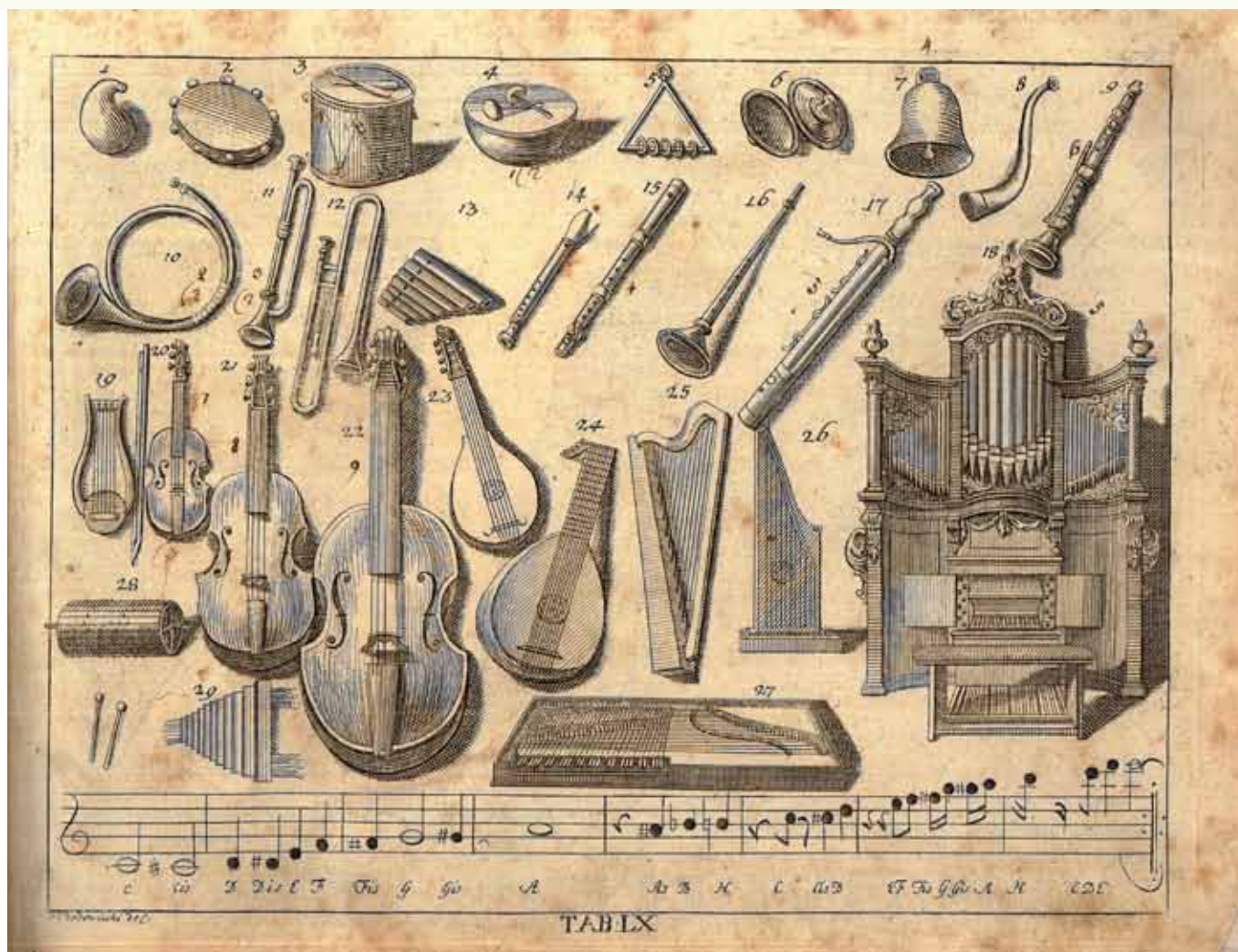
Perspectiv). Mida neil kujutati, ei ole teada. Ometi annab üsnagi suur kunstikogu aimu sellest, et linnamuusik Tewese kodus peeti kunstist lugu. Kas pilte soetati lihtsalt ruumikujunduseks, oli nende seas näiteks muusikainstrumentide jooniseid, mälestuspilte külastatud linnadest või huvitus muusik neist mingil määral ka kollektsionäärina ja millisel tasemel tööd need olid, on tagantjärele võimatu öelda.

Muusika oli märksa olulisemal kohal, ilmselt oleks ka tolele kujuteldavale tee- või kohviõhtule tulnud tema ametikaaslasti. Tewese kodus oli suur noodikapp (*1 grosser Musicalien-Schranken*), nimekirjas on ka partii noote, üks nootide loend (*1 Parthey diverse Noten und Musicalien*, *1 Verzeichniss von verschiedenen Musicalien*) ning hulgaliselt pille. Neist aga tagapool.

Köögitarbeid oli kaunis palju. 19. sajandi alguse joonisel on see maja veel üsnagi keskaegse ilmega, võib arvata, et umbes samasugune oli ta ka Tewese eluajal. Seega võis köök paikneda sama mantelkorstna all, kus see oli olnud juba keskajalgi.

Köögiriistade ja nõude mahutamiseks oli kaks köögikappi (*2 Küchen-Schranken*) ja olemas oli ka kaks köögilauda (*2 Küchen-Tische*). Kõiki köögitarbeid siinkohal nime-tada ei jõua. Teed ning kohvi sai teha ka vasest või messingist kannudes, sest tal oli kolm teekatelt (*An Kupfer: 3 Thee-Kessels*, *1 Caffee-Kanne*) ja messingist kohvikann (*An Messing: 1 Caffee-Kanne*). Tee võis olla väikeses messingist teetoosis (*1 kleine Thee-Dose*). Valgust andsid neljal messingist alustaldrikuga küünlajalal (*2 Paar Leuchters*

Ajastu pillid: Daniel Nikolaus Chodowiecki illustratsioon Johann Bernhard Basedowi raamatust "Elementarwerk" (1774)

mit Platen) ning kuuel tinast küünlajalal (An Zinn: 3 Paar Leuchters) põlevad küünlad ning üks lamp (An Kupfer: 1 Lampe).

Lamp võis valgustada rohelise riidest katttega tooli (6 mit grünem wollen Zeuge überzogene Stühle) ja sellel istuja käes võis näha raamatut. Kiri teose tiitellehel – Ludwig von Dieshorn "Teated Ida-Indiast" ("Nachrichten von Ostindiens", Frankfurt und Leiptzig 1759) – viitab kaugetele uudistele. Tiitellehe kõrval paistab kollakas lambivalguses frontispiss, pilt, mille esiplaanil on palmipuu koos kahe puu otsa roniva pärdikuga, tagaplaanil aga idamaine ehitis, millesarnaseid nägid toona päriselt vaid üksikud eurooplased. Raamatu võis muusik saada näiteks raamatukaupmees Johann Jacob Illigilt, kes sel ajal Tallinnas raamatümüügiga tegeles ja just tolsamal 1759. aastal raamatukaupluse avamiseks luba

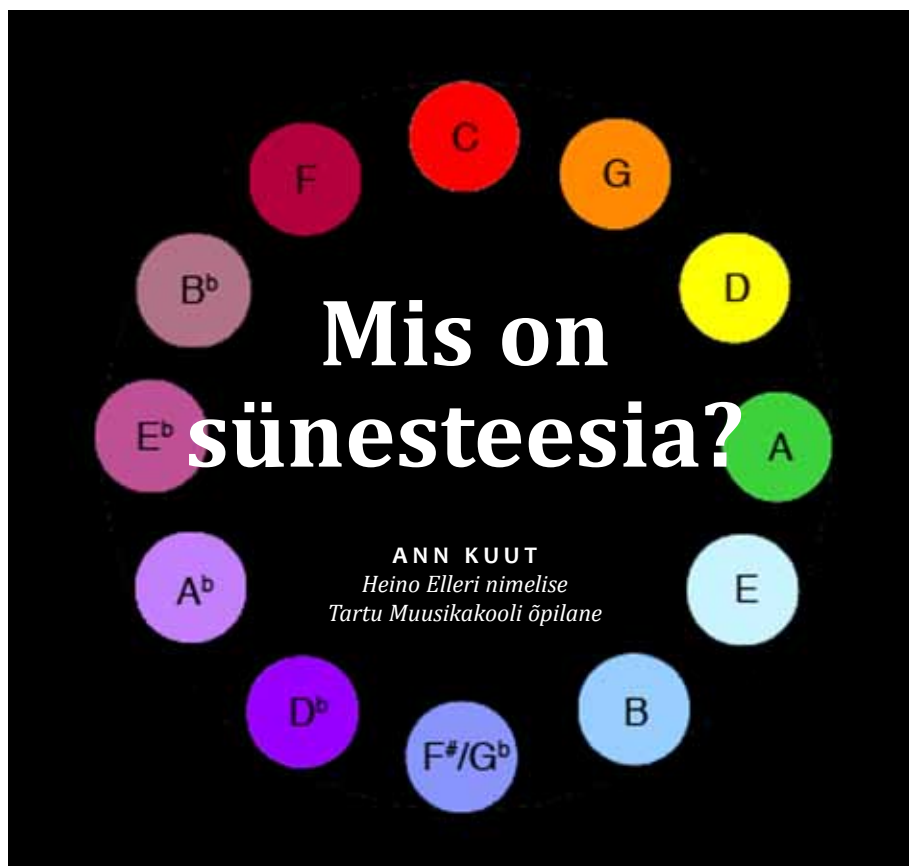
taotles (raamatukaubandusest on kirjutanud ajakirjas Tuna ajaloolane Indrek Jürjo). Illig müüs ka noote. Tõeline reis Ida-Indiasse võis olla vaid unistus. Nii reisisid paljud 18. sajandi eurooplased tugitoolis raamatut lugedes, reisikirjad muutusid just sel ajal populaarseks. Kauplemise ja uute alade hõlvamise kõrval hakkasid üha suuremat tähtsust võitma ka teaduslikud ekspeditsioonid – oli ju valgustusaeg. Valgustusaegastu inimene võis huvituda paljust ja nii ongi usuliste raamatute kõrval Tewese väikeses raamatukogus (kuhu kuulus ühtekokku 17 teost) ka too eksootilist Indiat käsitlev entsüklopeediline kirjatükk.

Kõige väljapaistvama osa muusiku kodumoodustasid pillid. Ühtekokku oli tal 84 instrumenti. Peamiselt puhkpillid: tromboonid (Posauns), trompetid (Trompeten), oboed (Hautebeaumos, Hauteboi), tsingid

(Zincken), flöödid (Fleuten), ka kaks uut klarinetit (2 neue clarinetten) ning muud instrumendid, mille kõikide täpne kirjeldamine läheks siinkohal liiga pikaks. Keelpillidest näiteks viul (Violon) ja kontrabass (2 alte Bassgeigen).

Tolle muusiku elu ei koosnenud üksnes ilusast muusikast, sinna mahtus ka näiteks kohtuasi kakluse pärast kroonu kapellmeistri Nicolaus Friedrich Meyeriga, nagu mainib oma raamatus "Muusikaelust vanas Tallinnas" Hillar Saha – raamat, mida soovitatakse kindlasti sinise väikese artikli juurde lugeda. Ka Ernst Jacob Tewese pojast Michael Andreas Tewesest sai muusik.

Muusiku kodumaja on ümberehitatud kujul alles tänini ja ilmselt on seal ka detail, millelt on vastu kajanud toonaste linna-muusikute pillidelt kõlanud noodid.

Räägitakse, et kord olevat Aleksandr Skrjabin ja Nikolai Rimski-Korsakov kohviku nurgalauas tulinahingeliselt vaelnud A-duuri värvuse üle. Lahkarmumuse tekitajaks oli Skrjabini nägemus A-duurist kui rohelist värvi helistikust, millega tema suureks üllatuseks Rimski-Korsakovi arusaam A-duurist kui roosast helistikust sugugi ei kattunud. Lõpuks leidsid nad konsensuse D-duuri näol, mis tundus mõlemale osapoolle kollane. Kas selline vaidlus on tühipaljas mõtetus või on selles siiski teatud mõtestatust? Kas ja kuidas on võimalik helisid näha ja mida kujutab endast värviline kuulmine? Mis on sünesteesia?

Inimene loob maailma mõtestades teatud süsteeme, nagu näiteks filosoofia, religioon, semiootika või loodusteadused, kus üritatakse taandada erinevaid nähtusi ühe nimetaja alla, hõlbustamaks selle kirju maailma mingisugustki haldamist. Eriti omane on püüd lahti mõtestada abstraktselt tajutavat, millel puuduvad füüsiliselt tõestatavad või mõõdetavad parameetrid,

mõeldes näiteks eksistentsile, teispoolsusele või kaunile kunstidele.

Interdistsiplinaarne kunst, erinevate kunstivormide omavaheline põimimine, pole ainult modernismile omane nähtus, vaid abstraktset ning meeltega tajutavat on juba ammu üritatud ühtse katussüsteemi alla paigutada. Selline süstematiseerimiskatse on ka helide ning värvide maailmas ühiste nimetajate otsimine, soov leida või õigemini tekitada seoseid kahe nii abstraktselt, individuaalselt ja ühtselt tõlgendamatu nähtuse nagu heli ja värvi vahel. Seosed on lihtsad kujunema, viidates siinkohal sõnadele “kõlavärv” ning isegi “toon”, mis tähistavad nii värvi kui ka heli omadusi. Teise ühisosa olemasolu demonstreeriva näitena võiks tuua sõna “kromatism” (kr k *chroma* – värvus), millele visuaalse kunsti vallas vastab kromaatika ehk värviopetus. Tihti võetakse ka muusika kirjeldamisel appi visuaalselt tajutavaga seonduv sõnavara, nii näiteks võib muusika “voolata”, kanda endas helgust või süngust, “särada” või “tuhmuda”.

Esimese tõsisema teadaoleva heli-värvi seoste süsteemi looja oli Isaac Newton, kes 1704. aastal oma raamatus “Opticks” ühendas värvi- ning heligammad, esitades oma heli-värvi spektri, milles oli seitse värvi-spektritooni ühildatud diatoonilise helirea seitsme astmega. Samuti on heli ja värvi püütud ühildada, luues nii-öelda värviinstrumente, näiteks Casteli *clavecin oculaire*, Skrjabini *chromola* või kas või okulaarne süntesaator Spielbergi filmis “Kolmanda astme kontakt”. Näited kujutavad värvi ja heli liitmist, kuid seda üsnagi meelevaldsel moel. Need kaks abstraktsust võivad kohutada ka ilma vägivaldse kokkusobitamiseteta. See nähtus esineb just nimelt sünesteesia, kus abstraktne saab üheks ilma igasuguse sunduseta, paratamatult ja loomulikult.

Sünesteesia (kr k *syn* – koos; *aisthesis* – tundmus) kujutabki nähtust, kus ühe aistinguga kaasneb tahtmatult ka sekundaarse meele aktiveerumine. Sünesteesia esinemisvormi on mitmeid, omavahel võivad ühilduda ükskõik millised aistingud: nägemine ja kuulmine, kompimine ja maitsmine, haistmine ja nägemine jne. Siinkohal tahan keskenduda kuulmist ja nägemist ühendavale ehk audiovisuaalsele sünesteesia. Audiovisuaalne sünesteesia, kus kuulmis-aisting toob esile nägemisaistingut, on kõigest üks, kuid see-eest kõige levinum vasta-va sünesteesia liik. Sellise n-ö värvilise kuulmise puhul kaasneb teatud auditiivse aistinguga, kas siis mingi kindla helistiku, teatud helikõrguse või tämbri, isegi üksiku heliteose või rütmi tajumisega automaatselt ka teatud visuaalne aisting. Selle kõrval eksisteerib sama nähtus ka ümberpööratud kujul ehk siis nähes mingit kindlat värvi, tajub sünesteet oma sisekõrvas ka teatud heli. Peale selle esineb veel kromesteasiat (*chromesthesia*), mille puhul ei taju sünesteet mitte heliaistingut esile kutsutud värve, vaid erikujulisi nägemusi, kas siis mustreid, kujundeid, valgussähvakuud, kuju muutvaid spiraale või muud. Sünesteetid kirjeldavad oma kogemust kui sisemist kaemust; audiovisuaalse sünesteesia puhul näiteks kirjeldatakse heliga kaasnevat tajutavat värvust justkui mingit tooni kaed, mis silmadele tekib. See ei takista sünesteete ümbritsevat tajumast ning side välismaailmaga ei kao – nad tunnetavad ise, et see aisting pole reaalne, vaid tuleb ilmsiks ainult nende “sisemisilmas”. Tekib küsimus, kas ja kuidas oleks võimalik piiluda sünesteedi “sisemis-

ma” tõestamaks sünnesteesia olemasolu. Kuidas teada, kas sünnesteesia on reaalselt eksisteeriv või pelgalt aju pettepill?

Sünnesteesia ümber on kaua keerenud tuline debatt, mis jaotab arvamused kahte leeri: üks käsitleb sünnesteesia kui psühholoogilist nähtust, seletades sünnesteesia olemasolu puhtalt kas siis meelevaldsete või alateadlike assotsiatsioonide tekkimisega, mis kutsuvad esile teatud “võltsi” taju. Siia sobiks tuua illustreerivaks näiteks üks pianist, kel juhtus lapsepõlves olema värvilise klaviatuuriga klaver. Need toonid olid nii sügavale tema mällu sööbinud, et paratamatult kutsus heli esile teatud värviassotsiatsioonid. Teine suund suhtub aga sünnesteessiasse kui füsioloogilisse fenomeni, mis eksisteerib reaalselt, mitte ei ole pelgalt psühholoogiline “juhtum”. Füsioloogilist päritolu tõestades on poleemikale vastuse andnud tänapäeva meditsiin, kus on uuritud nüüdistehnoloogia (MRI) abil sünnesteetide ajus toimuvaid protsesse. Uuringutest on selgunud, et teatud tajuimpulsiga kuulmiskeskuses kaasneb ka selge impulss nägemiskeskuses. Seega on sünnesteesia reaalne füsioloogiline nähtus, mitte meelevaldsete assotsiatsioonide loomine.

Sünnesteesia olemasolu tõestamine on omakorda vallandanud selle teema vastu üha suureneva huvi, nii et sünnesteesia ja selle erinevad esinemisvormid on viimastel aastakümnetel teadlaste luubi alla võetud ning uuringutest on selgunud veel mõndaagi. Näiteks psühholoog Stanley Halli korraldatud katsetest selgus, et tema katsealustel lastel tervelt neljakümnel protsendil esines sünnesteesia. Selle nähtuse põhjuseks peetakse võimalust, et nooremas eas on tajuga tegelevate ajupiirkondade omavaheline ühendus palju tihedam, vananedes need sensoorsed piirkonnad eralduvad. Sellest on omakorda tehtud järeldusi, et algselt on kõik inimesed sünnesteetid ning sünnesteesia on erandjuhtum, mille puhul ei eraldu erinevad sensoorsed piirkonnad lõplikult, vaid jäävad omavahel seotuks. Seda väidet toetaks ka fakt, et sünnesteesia on enamikul juhtudel kaasasündinud omadus, mida sünnesteetid ise peavad täiesti igapäevaseks ning loomulikuks nähtuseks.

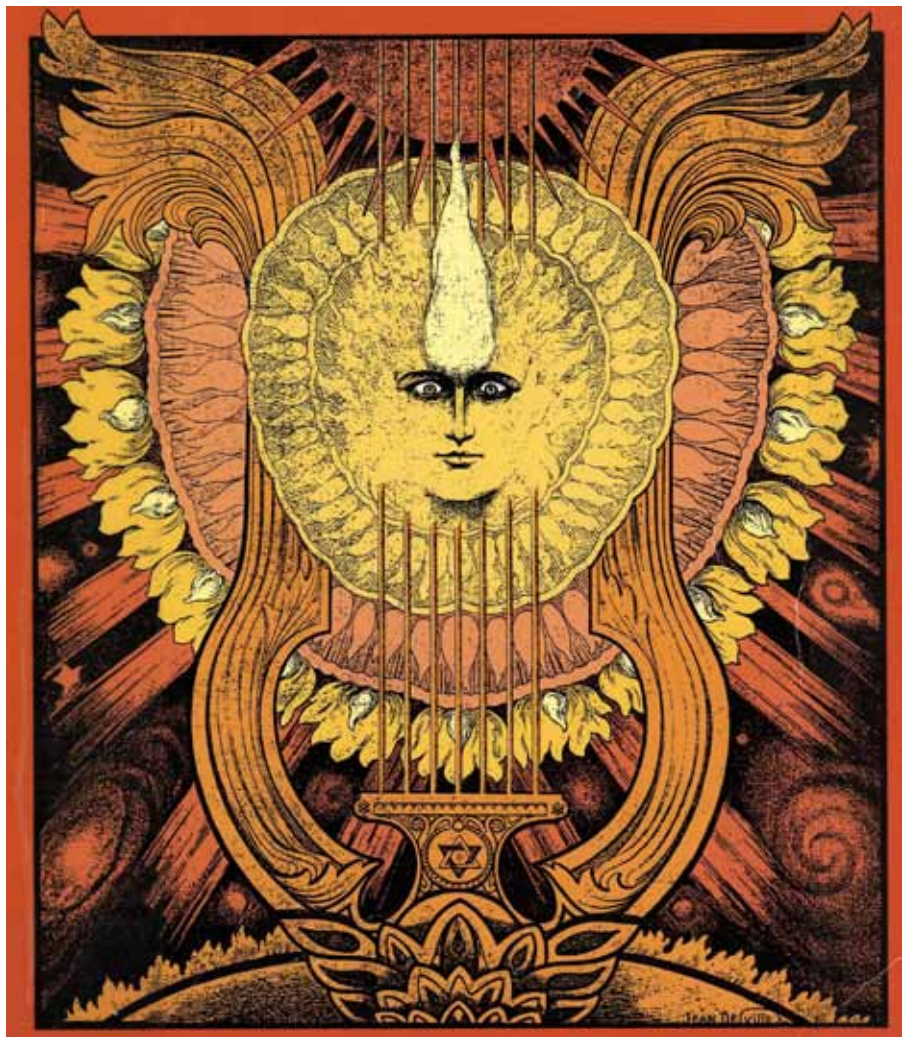
Sünnesteesia võib tekkida ka pärast ajukahjustust või mõne meele märgatavat halvenemist. Nii võib näiteks nägemist kaotaval inimesel muusika hakata esile kutsuma erinevaid sisemisi nägemisaistinguid.

Sünnesteesia on peetud harvaks fenomeniks, mis esineb kõigest ühel inimesel kahest tuhandest, kuid hilisemad katsed on tõestanud, et mingi sünnesteesia vorm võib esineda ühel inimesel kahekümne kolmest. Seega on sünnesteesia tunduvalt levinum nähtus, kui algselt arvatud.

Mõned olulised märksõnad sünnesteesia käsitlemisel on individuaalsus ning püsivus. Nagu eespool toodud heliloojate debattist võib järeldada, tajub iga sünnesteet aistinguid omal moel. Sünnesteetide tajusuhted on täiesti omapärased ning erinevad üksteisest kardinaalselt. Seega võis nii Rimski-Korsakovil kui ka Skrjabinil olla mõlemal õigus ning A-duur võib kõlada nii roosalt kui ka rohelist. Teiseks tunnuseks on nende tajuvormide püsivus ja korralisus –

ühe ja sama katalüseeriva aistinguga kaasneb alati ja korrapäraselt temale püsivalt vastav sekundaarne aisting. Nii tajub näiteks audiovisuaalne sünnesteet alati ja eksimatult A-duuriga roosat värvust.

Lõpetuseks peaks siiski rõhutama, et sünnesteesia pole mingil moel haigus ega kõrvalekalle normaalsusest, see on lihtsalt inimaju üks omapärasid ning tihtilugu ei pruugi sünnesteet ise oma sünnesteesia märgatagi. Siinkohal kutsuksin aga lugejaid üles sünnesteesia märkama ning sellest ka ajakirja Muusika teavitama. Kui lugejal tekib huvi selle teema vastu või ta tunneb, et temal või mõnel ta tuttavatel esineb audiovisuaalne sünnesteesia või ka muu sünnesteesia vorm, paluksin kontakteeruda e-postil annkuut@hotmail.com.

Skrjabini sünnesteessiasist puudutatud teose “Prometheus” kaanekujundus 1912. aastast prantsuse kunstnikult Jean Delville’ilt.

FOTOD INTERNETIST

Rahvusvaheline konverents “Muusikakasvatuse minevik ja tänapäev” II

KRISTI KIILU

EMTA koolimuusika instituudi juhataja

Tallinna Ülikoolis peeti 25. märtsil rahvusvahelist konverentsi “Muusikakasvatuse minevik ja tänapäev” II, mis oli pühendatud Eesti muusikakasvatuse rajaja, helilooja professor Riho Pätsi 110. sünniaastapäevale. Konverentsi korraldajad Riho Pätsi Koolimuusika Fond koostöös Tallinna Ülikooli, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning Eesti Muusikaõpetajate Liiduga olid seadnud suured eesmärgid ja kutsunud meie õpetajatele aktuaalsetel teemadel esinema erudeeritud ettekandjad.

Konverentsi eelõhtul, 24. märtsil leidis aset meenutuste õhtu Teatri- ja Muusikamuuseumis, kus Riho Pätsist kui õpetajast, kolleegist, isast ja onust rääkisid klaveripedagoog Leelo Kõlar, emeriitprofessorid Maie Vikat, Heino Rannap ja Ants Sööt, dotsent Imbi Kull, Alar Ojalo (Teatri- ja Muusikamuuseum), tema üliõpilased Külli Puhkim (Tallinna Saksa Gümnaasiumi direktor), Tiina Kontus (Tallinna 37. Kesk-kool), Inge Raudsepp (Riho Pätsi Koolimuusika Fond) ning teised. Riho Pätsi tuntud koorilaulu esitas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia segakoor.

Konverentsi avasõnad lausis Tallinna Ülikooli rektor Rein Raud. Sellele järgnes konverentsi patrooni Veljo Tormise mõttevahetus muusikast, muusikakasvatusest ja Riho Pätsist. Konverentsi kesksel kohal olidki Riho Pätsiga seotud teemad. Emeriitprofessor Maie Vikati ettekanne “Riho Päts ajastu peeglis” andis ülevaate Pätsi isikust ja tegevusest ajastu kontekstis, rõhutas tema osa eelmise sajandi eesti muusikalise arengu suunajana, ühtviisi helilooja ja pedagoogina, muusikateadlase ja -kriiti-

Professor Wilfried Gruhn Saksamaalt.

kuna, koorijuhhi ja muusikaelu organiseerijana. Priit Kuuse ettekande teemaks oli “Riho Pätsi heliloomingust tänapäeva kontekstis”, milles jäi kõlama Pätsi suund rahvuslikkusele läbi eesti rahvalaulu ja pilliviiside, samuti pedagoogilise repertuaari loomise vajadus, millele ta oma elu pühendas. Priit Kuuse sõnul pidas Päts muusikat meie teiseks emakeeleks ja muusikalist kasvatust oluliseks vahendiks selle emakeele ja rahvusteadvuse süvendamisel.

Inge Raudsepa ettekanne “Riho Päts Eesti muusikakasvatuse uuendajana” rõhutas asjaolu, et Pätsi poolt 1930. aastatel kasutusele võetud innovaatilised suunad: relatiivse noodilugemise alusel kujundatud analüütilis-süntheetiline õppemeetod, rändnoodi kasutuselevõtt, pillimängu rakendamine, ühislaulu arendamine, diferentseeritud laulmisõpetus, rütmilis-meloodilised kajamängud, jõukohased improvisatsioonid, panid aluse paradigmaatilistele muudatustele eesti koolimuusikas ning neid võib julgelt kõrvutada heliloojate-pedagoog-

gide Kodály, Orffi ja Kabalevski õpetustega.

Eesti Soome Instituudi kauaaegse juhataja Jaana Vasama ettekanne käsitles Soome muusikakasvatuse mõju Riho Pätsi tegevusele, kus ta tõi esile Pätsi koostöö Vilho Siukoneniga, mis avaldus õppematerjalide vahetamises ning ühistes uurimustes. Vasama toonitas mõlema pedagoogi uuenduslikkust õpetuse lapsekesksemaks muutmisel ja arengusühholoogia järgimisel, mis oli eriti novaatorlik ilming omas ajas.

Konverentsi peaettekandjad, Saksamaa Freiburgi Muusikaülikooli, Gordoni instituudi emeriitprofessor Wilfried Gruhn ja Suurbritannia Readingi Ülikooli haridusinstituudi professor Gordon Cox käsitlesid aktuaalseid muusikakasvatusega seotud küsimusi. Gruhni loengu keskmes oli muusikaalsuse teema (“Musikaalsus – ilming, treening või talent? Mõtestades kooli ja muusikakasvatust”) esitas küsimusi, kellele on kooli muusikaõpetus suunatud – andekatele, võimekatele või kõigile; millisena me tahame näha muusikaõpetust koolis – vaba/valikainena või kohustuslikuna; ja mida õpetajatena peaksime muusikaõpetuses õpetama – klassikalist, pop-, rock-, folk- või maailmamuusikat? Andmata küll üheseid ja konkreetseid vastuseid, mõjus Gruhni vahetu suhtlemismaneer, äärmiselt erudeeritud isiksus ning tema esituse suggestiivsus kuulajatele aktiveerivalt, sundides igahüüti iseseisvalt ning hiljem ka kuuluarides arutlema nende sõlmpunktide üle, millest muusikaõpetus ja selle vahendaja, õpetaja, peaks lähtuma. Professor Coxi ettekanne “Muusikakasvatuse roll hariduses” analüüsis sama teemat ajaloolisest aspektist. Võttes aluseks Inglismaa näite, arutles Cox muusika vajalikkuse üle õppe-

Riho Pätsi näitus Tallinna Ülikoolis.

FOTOD JANNE FRIDOLIN

kavas, õpetamise meetodite ja õpetajakoolituse üle ning mineviku ja tuleviku omavaheliste seoste üle ajaloolis-poliitilisel maastikul. Samasuguse lähtekoha, aga Eesti näitel, tõi kuulajateni emeriitprofessor Heino Rannap, kelle ettekandest “Muusika eesti koolis rahvuse hoidjana” tõusis esile eesti õpetaja oluline roll keele hoidmisel kirja-, kõne- ja laulukeelena alates ärkamisajast kuni tänapäevani.

Muusika uurimisest ja õpetamisest Tartu Ülikoolis 19. sajandil andis kõneka ülevaate professor Jaan Ross, tutvustades laiemale avalikkusele vähe tuntud fakte esimestest kuulsatest Eestis tegutsenud muusikateadlastest, füüsikaprofessor Arthur von Oettingenist (1836–1920), kelle peateos on Tartus 1866 ilmunud raamat “Harmonia dualistlikus arenduses”, ning geograafia ja meteoroloogia professorist Boris Sreznevskist (1857–1934), kelle sulest ilmus kaks muusikale pühendatud artiklit “Helmholtzi avastused muusikateooria valdkonnas” ning “Puškin ja muusika”.

Kõrvuti minevikku analüüsivate ettekannetega käsitleti ka olevikku ning päevakajalisi arenguid. Tiina Selke sõnavõtt “Muusikakasvatuse suundumusi Eestis 21. sajandil” juhtis tähelepanu kiiresti areneva

tehnika tulemusel muutunud kõlakeskkonnale ja laienenud muusika mõistele, mis seab kogu ühiskonna, aga eriti muusikaõpetajate ette küsimusi, mis on muusika, mida ja kuidas me õpetame ja mida ootab muusikaõpetajalt ühiskond. Need küsimused vajavad edaspidi kindlasti vaagimist ning sellealaste ühiste arusaamade kujundamine ja kokkuleppimine on muusikakasvatuse edasisele arengule ja jätkuvusele äärmiselt oluline.

Koolieelse muusikakasvatuse kontseptsiooni kujunemisest Eesti haridussüsteemis andis ülevaate Kristi Kiilu. Ettekandest sai selgitust Eesti lasteaias muusikakasvatusest sajandi jooksul välja kujunenud kindlailmeline kontseptsioon ning seda kujundanud tegurid. Viimastest tuleb olulisena esile tuua professionaalse ettevalmistusega muusikaõpetajaid.

Naabermaade muusikakasvatuse korraldusest andsid ülevaate Läti Muusikaakadeemia õppejõud Irena Nelsone (“Suundumused Läti muusikahariduses”) ning Venemaa Herzeni-nimelise Riikliku Pedagoogikaukooli professor Irina Avramkova (“Venemaa muusikakasvatuse standardid”). Avramkova ei saanud kahjuks konverentsil osaleda ja tema ettekande luges ette Maia

Muldma. Kõik ettekanded käsitlesid väga mitmekesiselt muusikakasvatust läbi mitmete sajandite, erinevate vaatenurkade ning haridussüsteemide, andes rohkearvulisel kuulajaskonnal võimaluse kaasa mõelda.

Riho Pätsi laiahaardelisest tegevusest andsid ülevaate ka näitused Tallinna Ülikoolis ning Eesti Teatri- ja Muusikamuseumis, mille koostajateks olid Inge Raudsepp, Maie Vikat, Janne Fridolin ja Külli Puhkim. Esitleti värskest valminud mudilas-, laste-, poiste-, nais- ja segakoori repertuaari sisaldavat kogumikku “Riho Pätsi koorilaul” kirjastuselt Talmar ja Põhi.

Konverents lõppes üllatusi pakkuva kontserdiga Riho Pätsi heliloomingust ETV tütarlastekoori (dirigent Arne Saluveer) ning Olav Ehala esituses. Koori- ja klaveriimprovisatsioonide vahelduses avanes helimaastik, mis oli täis avastusi minevikust ning nende peegeldusi kaasaegsetes improvisatsioonides. Kuuldu oli oma erilises koosluses kõnetav, tähendusrikas ja tekitas sügavaid emotsioone. Viimases oli kindlasti oma osa ka kontserdi toimumispaigal, Tallinna Ülikooli Pätsi auditooriumil ja selle pannoolt oma järeltulijatel silma peal hoidval muhedal Riho Pätsil.

Diskost *trash*'ini, polkat ja rocki unustamata

Mart Juure raamatust "101 Eesti popmuusika albumit" (Varrak)

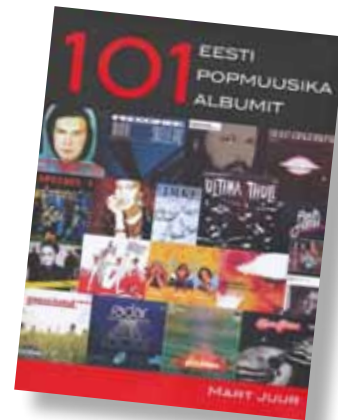
JOOSEP SANG

Humorist Mart Juur on teada-tuntud melomaan, aga õnneks mitte megalomaan. Uue raamatu puhul on juba juttu tehtud sellest, et saanuks kirjutada ka raamatu 1001-st kodumaisest albumist, matkides nii 2006. aastal juba ilmunud tõlkeraamatut "1001 plaati, mida elu jooksul peab kuulama" (originaalis veidi hirmutavamana pealkirjaga "1001 Albums You Must Hear Before You Die"), Varraku väljaanne seegi. 101 on Eesti kohta kindlasti paras, eriti kui arvestada, et välja on jäetud klassikaline muusika. Akadeemilise helikunsti poole kreenis ajakirja esindajana soovitanuksin küll, et populaarmuusika kõrvale oleks mahtunud ka märgilise tähendusega albumeid näiteks Hortus Musicuselt või Filharmoonia Kammerkoorilt, nagu ka mõni oluline omaaegne autoriplaat Pärdi, Räätsa, Tambergi või Tormise teostega. Aga hüva, juba raamatu kaanel on määratletud, et tegemist on popmuusika albumitega. Sven Grünbergi "Hingus", In Spe esimene kauamängiv koos Erkki-Sven Tüüri "Sümfooniaga seitsmele esitajale" ja Rein Rannapi "Tantsib klaveril" ei passi hästi mõistagi ka popi vihmarvarju alla, kuid tants terminitega on asjatu auru raiskamine, mida aeg edasi, seda rohkem. Nii et jäägu see teema heaga sinnapaika.

Juure raamat ei ole edetabel, vaid kronoloogiline rida kodumaistest albumitest ajavahemikust 1977–2009 (esimene on Collage'i "Käokiri" ning viimane Röövel Ööbiku "Ringrada"), iga plaati saatmas kahele leheküljele paigutatud artiklike. Juure kirjutistes, mitte ainult "naljalugudes", vaid ka raamatu- ja plaadiarvustustes on alati

huumorit ja satiiri, otse ütlemist ja näpuga näitamist. Seda kõike leiab ka siit, ehkki ülekaalus on siirad seisukohad autorile oluliste plaatide kohta. Juure kommentaaride eriline väärtus on selles, et ta ei anna kuiva teavet selle kohta, kus ja millistel asjaoludel mingi album on salvestatud, mis seal kõlab ja kes mängivad, vaid oskab luua väga avara, üllatusi pakkuva konteksti ning teeb jutu asjadest, mida kõik me, kes neid plaate omal ajal kuulasime, ei teadnud ega arvatagi osanud.

Autor ei näi tahtvat öelda, et kõik need 101 plaati on tingimata ajatud kunstiteosed. Pigem on raamatusse valitud plaadid, mis on mingis mõttes olulised. Kindlasti on esikohal kunstiline kriteerium, kuid paljude plaatide puhul näib olevat olulisem see, mil moel nad iseloomustavad oma aega ning sel ajal levinud mõtteid, võtteid, hoiakuid ja moodsust. See saab olla seletus, miks esindavad hektilisi üheksakümnendaid ka disko-tooted Best B4 ja 2 Quick Start. "101 Eesti popmuusika albumit" pole piibel ega teatmeos. See on üks viis,

kuidas eesti muusikale vaadata. Mart Juure valik ei peagi kõikide ootustele vastama. Ühel hommikul raadiost kõlanud Jääääre laulu ajal turgatas pähe, et see pikka aega populaarsust nautinud ansambel puudub raamatust sootuks. Puuduvad ka näiteks sellised rahva lemmikud nagu Justament, Karavan, Dagö, L'Dorado või Tanel Padar, aga isiklikult mind see küll ei kurvasta.

XVIII Rapla kirikumuusika festival

22.07–01.08.2010

22. juuli

19.00 Rapla kirik AVAKONTSERT
Tšellokvartett C-JAM:
Pärt Tarvas, Levi-Danel Mägila, Margus Uus, Andreas Lend
Tütarlastekoor Ellerhein Tiia-Ester Loitme juhendamisel

1. august

19.00 Rapla kirik LÖPPKONTSERT
Festivali Kammerorkester, dirigent Jonathan Brett (UK), Annely Peebo (metsosopran)

Piletid müügil Piletilevis, Statoili teenindusjaamades ja tund enne kontsertide algust kohapeal (50-150 EEK). www.piletilevi.ee

ILMUNUD ON

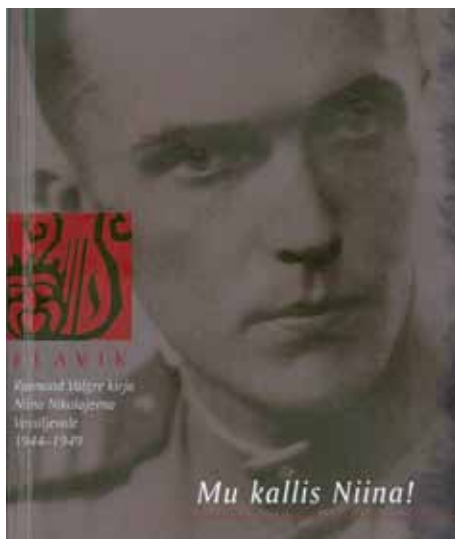
SARI ELAVIK

Mu kallis Niina!

Raimond Valgre kirju Niina Nikolajevna Vassiljevale 1944–1949

Raamat sisaldab faksiimile postkaardi-komplekti "My Lifestory" Raimond Valgre joonistustest

Koostaja Alo Põldmäe
Toimetajad Sirje Endre, Katre Koit,
Hedi Rosma
Kujundus Kadi Pajupuu
Eesti Teatri- ja Muusikamuseum,
kirjastus SE&JS. Tallinn 2010

Vardo Rumessen

Lisandusi eesti muusikaloole.

Fakte, avastusi, meenutusi ja mõtisklusi. Artikleid, ettekandeid ja intervjuusid aastast 1972–2009

Raamat sisaldab CD-d, kus Vardo Rumessen esitab Tobiasi, Saare, Elleri, Oja ja Tubina klaveriteoseid ja DVD-d telesaatena "Rabaprelüüdid" Mart Saare elust ja loomingust

Koostaja ja toimetaja Virve Normet
Kujundaja Tiina Sildre
Tallinn 2010. Olion / Estonian Classics

Pille Lille Muusikute Toetusfond esitleb:

6. Tallinna Kammermuusika Festival 2010

25.-28. august

TIPPSOLISTIDE TRIUMF!

8 suurepärast kontserti
Tallinna Raekojas ning Jaani- ja Rootsi-Mihkli kirikus

Madis Kari, Oksana Sinkova,
Maria Veretenina, Pille Lill,
Oliver Kuusik, Aare-Paul Lattik,
Anna-Liisa Bezrodny, Sigrid Kuulmann,
Kristina Kriit, Toomas Nestor,
Henry-David Varema, Levi-Danel
Mägila, Andreas Lend, Jaak Lutsoja,
Age Juurikas, Krešimir Bedek (Horvaatia),
Pavla Švestková (Tšehhi), Miroslav
Matějka (Tšehhi), Markéta Janáčková
(Tšehhi), Jonathan Brett (UK),
Margareta Haverinen (Soome)

C-JAM, PREZIOSO, UUS TALLINNA TRIO,
TALLINNA FESTIVALI KAMMERORKESTER

www.plmf.ee

Piletid müügil Piletilevis, Statoili teenindusjaamades ja tund enne kontserdi algust kohapeal (50-125 krooni), www.piletilevi.ee

13/06/10
15:00

OTSA KOOLI
**KONTSERT
AKTUS**

@ ESTONIA

**LXIV
LENNU**

KONTSERDISAAL

w w w . o t s a k o o l i . e e . e e

ESINEVAD: Otsa kooli lõpetajad, Big Band,
Pärnu Linnaorkester - dirigent Lukas Groen

PILET: 30.- / 50.-
(Piletimaailmast, Piletilevist, Eest Kontserdi kassadest)

Helsingis kõlas Veljo Tormise uuenenud teos

Aprillis tuli Helsingis esietekandele Veljo Tormise teos “Pilvi yli kuun” (“Pilv üle kuu”) soolotšellole ja segakoorile. Siiani oli viimaseks oopuseks maestro loomingus “Lauliku lõpusõnad” 2000. a septembrist. Raamatus “Jonni pärast heliloojaks!” (2000) meenutab Tormis, et 1989. aasta talvel olid tal Helsingis kohtumised Sakari Puuruneniga, kes valmistas talle ette ooperilibretot. “Alustasin kirjutamist 1991. aastal, esimese pildi tegin isegi valmis, aga võtsin vale suuna. Kuna ma olin orkestrist nii kaua eemal olnud, ei riskinud orkestrile kirjutada. Siis ma proovisin teha seda kooriga, nii et orkestri asemel istuks orkestriaugus koor, pluss mõned instrumendid.” Helilooja leidis varsti, et see ei toimi, ja töö jäi katki. Ühe valmis numbri, “Sinikka lauluga” käis Tormis Helsingis ka Puuruneniga kohtumas. Nüüd äratati “Sinikka laul” uuesti ellu, ja seda tänu (helilooja sõnul) “Allar Kaasiku tõepoolest kiiduväärsele arranžeringule”.

Tšellist Allar Kaasik, kes peale pedagoogitöö Helsingis annab välja ka eesti muusikat kirjastuses Alcanto, soovis Tormiselt uut teost Oistrahhi festivaliks. “Palusin Veljo Tormiselt teost kõigepealt 1996. aastal. Ta andis mulle tollal veel esitamata “Sinikka laulu” noodi, soovitades teha sinna tšellole soolokadentsi ja seada soprani soolopartii ümber tšellole. Mõõdus kolmteist aastat. Tõnu Kõrvitsa kontserti enne Rootsi esiettekannet 2009. aastal harjutades, meenus unustatud idee ja Tormise soovitus. Leidsin noodi üles ja tegin ühe päevaga soolohäälest tšellopartii. Kirjutasin Veljole, meenutasin tema ettepanekut ja lisasin, et sellel lool pole kohta, kuhu kadents teha. Võtsin siis uuesti noodi ja hakkasin endaga vaidlema: on ju selge kadentsi koht ikkagi olemas! Tegin ühe hingetõmbega kadentsi ja sellest kohe veel ka teise variandi. Veljo oli rahul, arvasime, et kõik on OK, kuid peatselt

selgus, et see oli alles huvitava koostöö algus. Meil mõlemal hakkas tekkima uusi ja uusi ideid.

Lõpuks töötas Veljo põhjalikult läbi kooripartii, viies kogu teksti soolohäälest koori. Koos tegelesime tšellopartiiga, mis muutus iseseisvaks, mitte laulu mahamängimiseks. Lõpuks ütles Tormis kokkuvõtvalt, et see on uus teos, see pole enam arranžering. Mul on hea meel, et olen saanud olla selle sünnis üks osapool. Siin on meie mõlema armastus muusika vastu! See on loomulikult Tormise teos!”

Allar Kaasik kiidab uut versiooni vaimustunult ning ka suurepäraselt, väga nūanseeritud esitust “Latvija” koorilt Māris Sirmajsi juhatusel. “Pilvi yli kuun” esi-

ettekannet toimus Helsingi Kaupungintalo saalis 29. aprillil Helsingin Juniorijouset ja “Latvija” ühisel kontserdil, kus olid kavas ka Arvo Pärdi “7 Magnificat-Antiphonen” ja “The Deer’s Cry”, Elgari, Turina ja Rautavaara palad ning läti heliloojate Ēriks Ešenvaldsi, Pēteris Vasksi ja Margēris Zariņši teosed. Kontsert oli osa projektist “Viis aastat Euroopa Liitu Balti mere idakaldal”. Allar Kaasik kui Euroopa Liidu selle projekti juht ja vastutaja ütleb, et Tormise teos kantakse ette veel kord Soomes, seejärel Oistrahhi festivalil suvel Pärnus ning tulevikus mitmel pool Euroopas.

Priit Kuusk
muusikakroonik

FOTO KAUPPO KIKKAS

Igavikuliselt peatuv aeg, elujõuline dramaatilisus ja nukker huumor

Lepo Sumera 60

GERHARD LOCK
muusikateadlane

Sisemist jõudu kandev kunst, mis sammub järjekindlalt oma rada, jääb püsima ja muutub maailma osaks, justkui oleks see nii olnud juba aegade algusest. Kuid kust alates lugeda aja algust? Katse aega kinni püüda, ajaga kaasa minna, olla ajast ees või kaduda ära minevikku paljuski luhtub, sest aeg toimib mitmel tasandil. See on seotud ruumiga, milles me elame ja mida me loome, ning sõltub kiirusest, millega elame ja loome. Erinevate ajakihtide vahel liikumine on unistus, mida suudavad kogeda vaid vähesed. Aeg on relatiivne, painduv ja haihtuv ning kindel mõõt on Einsteini järgi vaid valguse kiirus. Kuna iga hetk on justkui uue aja algus, on siin ja praegu sündiv ja sügavalt läbi elatud looming paradoksaalsel kombel samal ajal kaasaegne ja igavikuline. Loojanatuuri elupaik, tema elu kiirus ja intensiivsus on tema eluajal talle endale ja tema lähedastele vahest kõige olulisem, kuid edaspidi muutub helilooja looming justkui ajast sõltumatuks, kui see tähendab kas või ainult ühele inimesele nii palju, et võib täita peaaegu kogu tema elu.

Eesti ühe olulisema ja loominguliselt elujõulisema nüüdishelilooja Lepo Sumera (1950–2000) 60. sünniaastapäevale pühendatud kontsert tõi kuulajate ette tema 1980. ja 1990. aastate loomingust sellised teosed, mida osaliselt kahjuks väga harva Eesti kontserdisaalides kuuleb. Enamiku heliloojate puhul tuntakse, armastatakse ja taasehitatakse vaid piiratud hulka teoseid, mis on ilmselt osutunud eriti õnnestunuks, on n-ö lööklaulud või on saanud teatud žanri kanooniliseks osaks mingi väljapaistva omaduse, näiteks kompositsioonitehnilise nipi, muusikalisel haarava sügavuse või

Lepo Sumera 60. sünniaastapäevale pühendatud kontsert tõi kuulajate ette tema 1980. ja 1990. aastate loomingust sellised teosed, mida kahjuks väga harva Eesti kontserdisaalides kuuleb.

FOTO ARVO IHO

erilise koosseisu tõttu. Ülejäänud looming jääb kas unarusse, on liiga keeruline esitada või on lausa kadunud. Sumera looming on žanriliselt ja väljenduse sügavuselt hästi mitmekesine (kammermuusikast sümfooniანი, elektronmuusikast multimeediaooperini, soolopaladest kontsertideni jne) ja selles ei puudu ka paras ports huumorit. Õigemini on just viimane üks neist tugevaist iseloomujoontest, mis teeb selle muusika äravahetamatult sumeralikuks ja manab kuulaja näole naeratuse ja rahulolutunde. Sest mis saab tuua rohkem rahulolu kui järjekordne äratundmine, et siin ilmas võivad isegi tuttavad ja armastatud asjad igal hetkel taas üllatada ja samal ajal kanda en-

das huumorist läbiimmutatuna nii minevikku kui ka olevikku ja tulevikku.

Kontsert algas kahe stseeniga balletimuusikast “Sisalik” (1987–1988), millest pidi saama omal ajal heliloojale üsna tähtis Moskva Suure Teatri tellimusteos. Poliitilistes keeristes jäi see lõpetamata. Ehkki teos lindistati olemasolevas versioonis juba ligi kakskümmend aastat tagasi, kutsus dirigent Arvo Volmer pärast esituse lõppu publikut üles raamatukogust või mujalt leidma kadunud partituuri. See andis teosele lisaks muusikalisele legendaarsusele ka reaalelus teatud müstilise (meenutagem siinkohal, et Tubina Teise sümfoonia ja “Krati” partituuriga seonduvad mõnevõrra

sarnased asjaolud). Olemuselt on teos ka-meeleonlik. Selles on nii palju filmilikkust, et see meenutas lausa Hollywoodi linnulennuliste kaugplaanide suurejoonelisust, aga ka läbi huumori prisma selle kitsilikkust ja banaalsust. Samuti võis teoses aimata Sumera hilisemas loomingus, nagu "Obeliskide" tsükkel ja Viies sümfoonia, tähtsamaks muutunud iseloomujooni.

Esimene stseen algas kelladega, saatuslikult ja tormiliselt, nagu ka Viienda sümfoonia algus, kuni vaibus tuulehäält meenutavasse harfisooslosse. Ainuuksi selle alguse interpretatsioonis oli nii palju draamatilist eksistentsiaalsust ja faktuurilist plastilisust. Üksilduse ja eepiliste maastike vastandus soolo- ja orkestraalsetes löikudes näitas Sumerat kohe kontserdi algul sümfonistina, kes suudab vastandada, ühildada ja hargnema panna korruga vanaaegsuse hõngu, ajatuid motiivikordusi ja ettekuulutatavat saatuslikkust.

Kolmas stseen algas eepiliselt, põnevust tekitasid keelpillide ja löökpillide äkilised pursked ja aleatoorses kontrapunktis puhkpillide kõlapilved, mis meenutasid taas Viieandat sümfooniat. Algul väga ilusate, vanaaegsust õhkuvate harmooniatega atmosfäär muutus varsti kurvameelsemaks. Edaspidi lärmakamaks muutuv kõlapilt lõi dramaatilise ja isegi üsna groteskse õhustiku. Vahepealne hõredam faktuur ja viiulisoolo tekitas taas rahustava atmosfääri, mis muutus isegi pisut džässilikuks löökpillide ja kontrabasside *pizzicato* reljeefse rütmikuse tõttu. Kogu muusikaline areng suubus lõpuks tubinlikku, isegi šostakovitšilikku, orffilikkku ja stravinskilikkku finaali, mis otsest meenutas võidukat (?) surmamarssi, kutsudes esile assotsiatsioone rüütli looga. Helilooja enda selgituse põhjal kavalehel olid sellised muljed taotluslikud ning muusika pidigi sisaldama igasuguseid elus ette tulevaid emotsioone vihkamisest armastuseni; olema süzeelisel juurdunud lausa kiviaega ja käsitlema terve inimkonna lugu. Lisapalana mängiti veel balleti viimast stseeni, mis dirigendi sõnul ja tõesti kõlaliselt kõige selgemalt paljastas, et tegemist on filmivõtetega. Siin üllataski eespool mainitud banaalne hollywoodlikkus, mida kohtame näiteks teatud filmide lõputiitrite muusikas.

Kadri-Ann Sumera meisterlik Klaverikontserdi (1989) interpretatsioon võlus esimesest klavhvipuudutusest alates

oma inspireerituse, kristalse selguse ja nüansirikkusega, mille lihtsad ja hingestatud kaskaadid kutsusid pintsli tõmbeid meenutava iseloomu tõttu esile mulje maalitud kujundist ja lõuendil maailma avastavast kunstnikust. Otsingulisust kinnitas ka teose esimese osa nimetus *Come cercando un tempo* (tempot otsides). Teine osa algas saladuslikult madalas registris ning tänu kordustehnikale ja interpretatsioonilisele meisterlikkusele tundus, et muusika kulgeb väljaspool aega, jääb igavikku hõljuma. Põnevust tekitasid ka kvaasivälja järelkaja ja punkteeritud, vetruv rütm. Teine osa, *Incantando. Feroce* kiirenes ja keeras lõpuks ülespoole, justkui kuhjuvatesse pilvedesse. Selles on lihtne muusikaline materjal võetud polüfooniliselt suurendusklaasi alla, olles sugestiivne ja rahulik. Helilooja justkui ei väsi kordamast ideed, et meil tuleb elus teatud olukordades taeva poole vaadata, oma varjust suurem olla. Kogu teos suubus sümfoonilisse finaali ja vaimustatud publik kutsus solisti lavale tagasi nii kaua, et Kadri-Ann ei pääsenud lisapalast. Selleks oli ühtaegu humoorikas, nukker ja svingiv pala "Nukker toreadoor" (1984), mis on ideeliselt geniaalne ja mida peaks nimetama sarnaselt teise looga aastast 1981 "Pardon, Bize't'ks".

Pärast vaheaega kõlas "Kolm sonetti" sopranile, lugejale, poistekoorile ja sümfooniaorkestrile (1996). Shakespeare'i tekstid Harald Rajametsa tõlkes kõlasid muusikase põimitult **Aarne Üksküla** esituses. Solist **Helen Lokuta** astus rahulikult ja lausa pidulikult lavale. Soprani võlv roosa kostüüm mõjus esitatavate teoste tekstilise ja muusikalise sügavuse taustal pisut võõristavalt, kuid tegelikult oli määrav siiski solisti ja orkestri interpretatsiooni kvaliteet, mis avaldus esimese soneti "To me, my friend" ingliskeelse teksti igavikulisuses ning teksti ja muusika geniaalses koosmängus. Teine sonett "Then hate me when thou wilt" oli sisult täielik esimese vastand ning vastavalt sellele ka dramaatiline, ooperlik, lausa filmilik. Vokaalpartii oli hästi lõimitud orkestrifaktuuri ja peale soprani särasid ka vaskpillid. Meelde jäävad olid debussy'likud eepilised akordid. Kahjuks ei kostnud jutustaja piisavalt arusaadavalt üle orkestri, mida aga oli faktuuri tõttu ka keeruline teha. Kolmas sonett "Why lov'st thou that which though receiv'st not gladly" jätkas ooperlikku joont ja mažoori-minoori va-

helduv laad vastas väga hästi nukruse-rõõmu vastandusele. Teos meenutas osalt Richard Straussi (nt "Neli viimast laulu" ja "Nõnda kõneles Zarathustra"). Kahjuks ei kostnud ka siin jutustaja selgelt üle orkestri, kuid publikul oli võimalik teksti jälgida kavalehel. Esile tõstmist väärrib ka see, kui haaravalt oli Rahvuskooper Estonia poistekoor sulandunud orkestri kõlasse.

Kõige suurema põnevusega ootasin aga Viienda sümfoonia esitust, mida pole õnnestunud teost põhjalikult uurinuna siiski seni veel elavas ettekandes kuulda. Koos kõrgendatud ootustega muutus ka mu kriitikameel teravamaks, näiteks tundus algul kellade meloodia liiga kiire, ka saatuslike akordide puhul jäi liiga kiirustav mulje ning vaskpillid ei olnud esimestes plokkides piisavalt koos. Kuid teades sümfoonia keerulisust, oli üldmulje siiski suurepärane ning ootasin põnevuse ja äratundmisrõõmuga iga järgnevat kõlavälja, kõlaväljakombinatsiooni või baroklikku stilisatsiooni, mille kohta mul peas kohe visuaalne analüüsipilt tekkis. Eelkõige tahaksin ma aga mainida meelelisi assotsiatsioone, mis alati teevad nüüdismuusika elusa ettekande eriliseks. Seetõttu tuleb siin tunnustada keelpillide värvirikkust, mis kutsus esile kujutelmata vihnametsast, ja kahe flöödi keerutusmotiivi, mis meenutas kahe putuka ülikiiret lendu (putukate lendu võis hiljem kohata ka keelpillide keerutusmotiivis). Saatuslike akordide puhul tekkis taas (pärast "Sisaliku" ettekannet) tunne, nagu avaneks filmilik linnulennuline suurplaan, edaspidi mindi justkui luubi alla (efekt, mida helilooja on ühes intervjuus maininud kui sümfoonia loomise visuaalset inspiratsiooni). Vahetult enne kvaasirepriisi mõjusid nii tšello eepilisus kui ka äkitselt segavate saatuslike akordide taastulek geniaalselt. Epiloog seostus taas loodusega, sest metsasarved muutusid kaugelt hüüdvateks elefantideks ja flööt kurvaks linnukeseks.

Kokkuvõtteks võibki öelda, et kontsert oli hingestatud interpretatsiooni ja hästi koostatud kava tõttu ülimalt meelde jääv, sest "Sisalik" moodustas Viienda sümfooniaga dramaatilisel mõjuva raamistuse ning ka solistidega teosed näitasid veenvalt helilooja käekirja mitmekesisust. Kõlaga ka edaspidi jätkuvalt ning eelkõige tihedamini ja sellise kvaliteediga Lepo Sumera muusika Eestis ja mujal maailmas!

“Jazzkaar” tagasivaates – eesti jazz oli pildil

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Mida öelda 21. “Jazzkaare” festivali variuande alustuseks? Seda, et eesti jazz oli pildil, võib-olla isegi rohkem kui varem. Ning et mahtu võidi küll kokku tõmmata, ent kvaliteedis järeleandmisi ei tehtud. Juubelipidustuste tulevargile ei järgnenud puhkust loorberitel.

On päevselge, et Eesti jazzipublik armastab oma iidoleid ja tuleb neid ikka ja jälle kuulama, mis iganes kõrvalsaalis ka ei juhtuks või kes staaridest “linnas” ei oleks. Nii müüdi Kristjan Randalu ja Vaiko Epliku kontsert Dianne Reevesi oma kõrval esimeste seas välja. Armastatud naislauljad Kadri Voorand ja Hedvig Hanson ei vajanud samuti reklaami. Kodune jazz oli eriti festivali alguses tugevalt esindatud ning eks see lisa “Jazzkaarele” veelgi hubasust – on ju maailmanimedega jazzifestivali ka näiteks Belgradis, kus omamaine jazz-i *skene* on võrdlemisi kasinalt esindatud. Põhjanaabrite “Pori Jazz” mastaabid on aga nii suured, et sealgi pole kohalikel muusikutel lihtne püüele pääseda.

Tänavune avang mängiti kirikus. Villu Veski projekti kontserdil kõlas palju vana ja kuulnud muusikat, mille esitamise oli kaasatud värsked rahvusvahelisi jõude. Küllaline Rootsist, flötist Anders Hagberg paistis Veski kõrval kindlasti enim silma, ent huvitava värvingu lisa ka kultuuripealinna trummiprojektiga seotud brasiillane François Archanjo, kes asendas vulkaanikaose ohvriks langenud Brian Melvinit. Archanjol oli siiski Tanel Rubeni kõrval pigem toetava perkussionisti roll. Paljude Euroopa raadiokuulajateni jõudnud kontsert oli olemoodi *best of* Veski ja Kalluste projekti “Põhjala saarte hääled” repertuaarist. Kirikule sobivat pühalikku atmosfääri, mille

poolest on mul kirkalt meeles Veski–Kalluste duokontsert 2008. aasta “Jazzkaarel”, leidus ehk rohkem kontserdi esimeses pooles, mida kroonis Jan Garbareki “Molde Canticle”. Lõpuosas sai märksõnaks tango, mille “põhjamaistamisega” on Veski ja Kalluste viimastel aastatel samuti aktiivselt tegelnud. “Põhjala saarte hääle” tsüklile sai küll ring peale tehtud, ent raske oli näha liimi, mis need kaks tonaalselt küllalt erinevat taha kokku pidanuks kleepima.

UMA oli teine festivali kavas leidunud Eesti projekt, millel küljes juba soliidne rahvusvaheline kvaliteedimärk. Duost Jürjendal–Saks on viimasel ajal saanud trio, löökpillimängija Andi Pupato lisandus meeste endi sõnul seetõttu, et “rütmi osas jäi midagi puudu”. Ülimalt aeglasel ning voolujoonelisel kontserdil esitles bänd uut ja vanemat muusikat, mis liigitub kategooriasse *world fusion*. Selline maailmamuusika näikse praegu jazzis populaarne olevat – mäletatavasti katsetas projektiga “Ripple Effect” selles vallas ka tuntumate jazztrummerite hulka kuuluv Jack DeJohnette. Remiksimise ja luupimise võimalus avab uusi horisonte, UMA tasakaalustab seda kõike kauni akustilise heliga.

Küünlavalgusse uppunud NO99 jazzklubi majutas Kristjan Mazurtchaki trio kontserdi ajal neid “Jazzkaare” külalastajaid, kes olid otsustanud Jazzanova DJ saatel jalakeerutamise asemel rahulikumas tempos omaenda sisemisse minasse süüvida. Mahe datest, lihtsatest, südamlük-romantilistest lugudest, Ernst Enno, Artur Alliksaare, Debora Vaarandi, kuid ka noorte esitajate endi tekstidele koostatud kontsert pakkus võib-olla vähe dünaamikat, kuid seda enam mõnusat äraolemist neile, kes äärmustesse laskuda ei soovinud.

Tiit Laugu trio ning Hellevi Nõmmiku kontserdi algusaeg oli nii publiku kui ka esinejate jaoks halastamatult varajane. Sellest hoolimata suutsid muusikud viia pühapäeva ennelõunal Kumusse kogunenud kuulajad Gershwini meeleollu, peamiselt tänu võluvale Hellevi Nõmmikule, avastamata talendile, kes tõlgendas armastatud standardeid pieteeditundega ja väga maitsekalt. Kontserdi juhatas sisse klaveri versioon teosest “Rhapsody in Blue” ning ükski Gershwini tuntuimatest hittidest ei jäänud esitamata.

Festivali üsna “klaverine” avapool jätkus Iisraeli imelapse Gadi Lehavi trio kontserdiga. 13-aastane noormees hämmastas oma küpsusega ning lasi jazzistandardeid esitades aimuda ka isikupärasele käekirjal. Lehavi-sugused fenomenalsed talendid puu otsas ei kasva ning usutavasti on paljud ühel meelel selles, et kui ta areng samal moel jätkub, on Iisraelil, mida kümnekonna aasta pärast maailmale näidata. Lehavi on omandanud ka mitmed jazzmuusikutele tüüpilised maneerid ning käitus laval vabalt, mitte klassikalistele pianistidele vahet vahel omase kramplikkusega.

Suurte festivalide kohta öeldakse, et nende sees on peidus väikesed festivalid. Ka “Jazzkaare” puhul on midagi sellist välja joonistumas, sest igaüks sai koostada oma isikliku festivali koos ainulaadse muljete pagasiga. Festivali alati iseloomustavas stiilide paljususes vähemasti mina tänavu näiteks *free jazz*’i ja hullumeelset avangardi ei tuvastanud, kui ehk Karsten Mathieseni linnaruumiekspereimendid välja arvata. Kõige tähtsam on aga ikka see, et truu publik pole “Jazzkaart” maha jätnud ning muusikaarmastajast eestlane tunneb ära selle, mis on tõeliselt hea. Nii omas kui võõras.

Helisevad hääled "Jazzkaarel": Dianne Reeves ja Youn Sun Nah.

FOTOD MARI KADANIK

Häälekas "Jazzkaar"

MARJE INGEL

kirjutamishuviline

Tänavusel "Jazzkaarel" oli pilt vokalistide osas rõõmustavalt kirju. Leidus nii välis- kui ka kodumaiseid, nii kogenud kui ka alles hiljuti esile kerkinud laulikuid. Páris ilma lauljata koosseisud olid festivalil selges vähemuses, seega läheks kõigi vokalistide etteasteist ülevaate andmine raskeks. Paratamatuid valikuid tuli teha juba ainuüksi kontsertide kattumise tõttu. Nii jäid kuulmata kodumaised lauljatarid Helin-Mari Arder ja Hedvig Hanson ning Kristjan Mazurtchaki trio koosseisus esinenud Laura Junson, samuti Eva Mitreikina, Jaak Johanson ning Kirtana Rasa. Neist, keda kuulata õnnestus, püüan järgemööda juttu teha.

Meeldiva üllatuse pakkus juba "Jazzkaare" esimene õhtu, mil ansambelis Lin's Systemi astus lavale Marilyn Kongo. Värske laulja täitis oma rolli värskes koosseisus hästi, puudu ei jäänud ei hääle ega publiku suhtlemise energiast. Huvitav oleks

kuulda Kongot ka vähem tantsulist muusikat esitamas.

Esimene tõelist vaimustust esile kutsuv vokalist, Vaiko Eplik, leidus "Jazzkaare" teise päeva kavas. Vaiko headus lauljana, laululoojana ja instrumentalistina on niigi teada, ometi suutis tema seekordne lavapartner, pianist Kristjan Randalu justkui talendikütina tegutseda, Epliku ande uusi tahke avada ning tema loomingu seni kasutamata võimalusi näidata. Rockansambli asemel kasutati Epliku laulude saateks ja rikastamiseks klaverit, kitarri ja elektroonikat, kahe viimasega opereeris vokalist ise. Siin kirjutajal puuduvad andmed, kuidas laulude töötlusted täpselt sündisid, kuid ei saa jätta kiitmata lahenduste teravmeelsust ning mitmekihilist tähendusrikkust. Näiteks enne laulu "Hei, Sebastian" selgitas Vaiko, et püüab testida, kui tempereeritud see Kumu klaver ikka on, ning "kruttis" laulmise ajal oma kõril mingeid nähtama-

tuid nuppe, mis tema "häälestuse" justkui paigast ära keerasid (tempereeritud häälestusest loomulikuks-looduslikuks?). Tulemus oli euroopaliku klassikalise muusikaga harjunu jaoks ehk häiriv, kuna Eplik laulis kohati "mustalt", nagu oleks tal intonatsiooniga probleeme, kuid kunstilise teostuse poolest oli see kahtlemata huvitav ja julge samm. Ka kaasa mõtlema panev, vihjates, et mitte kogu maailma muusika ei vasta euroopalikule arusaamale muusikast.

Pühapäeva, 25. aprilli hommikul võis kuulda noorukese Hellevi Nõmmiku esimesi samme jazziradadel, toeks kogenud pianist Tiit Lauk oma trioga. Pakutav jättis algatuseks piisavalt hea mulje. Tore, et meie jazzvokalistide ridadesse lisandub uusi tulijaid.

Samal päeval astus Disaini- ja Arhitektuurigaleriis üles peamiselt klahvpillimängijana tuntud Sergei Pedersen. Selgus, et tal on meeldiv ja kandev lauluhääled, kuid selle

kasutamine valmistas pettumuse. Arusaadavalt peab Pedersen oma põhiinstrumendiks klahvpille, see aga ei tohiks tähendada, et laulmisse suhtutakse kui automaatsesse kõrvalkohustusse. Paraku jõudsid ladusa vormistusega laulud kuulajani justkui konveeritoodang, mis küll pealtnäha kenasti pakendatud, kuid üsna ühetaoline. Pedersen kandis formaalselt ette küll nii meloodia kui ka sõnad, kuid jättis laulu tegeliku sisu ja sõnumi edastamata. Ehk oli ta liiga keskendunud klahvpillipartiis väljenduvale puhtmuusikalisele sisule, paraku verbaalse-vokaalse osa arvelt.

Esmaspäeva õhtul Kumus esinenud poetess, lauljatar ja helilooja Tuuli Taul ei kirjuta jazzit, vaid pigem jazzilikku muusikat, kuid jazziiiritustel on ta alati veenvalt tõestanud, et valdab seda stiili. Nii nüüdki. Rõõm oli kuulda, et Tuuli on juurde kirjutanud uusi lugusid. Veidi ebakindlalt mõjus tema mittebluusiliku hääle esituses ehk ainult "Black Coffee". Teisalt aga rõõmustas kõrva vokaliis ülikõrgetel nootidel, mis näibki omaloomingu kõrval Tauli pärusmaaks kujunevat. Pole see ju jõukohane mitte igale eestimaisele (jazz)lauljatarile.

Teise kodumaise lauljatarina tuli uue repertuaariga rahva ette Kadri Voorand. Kontsertide kattumise tõttu jäi mul osa tema kavast kuulmata, kuid sellest vähesestki piisas, et tunda rõõmu lauljatar järjekordsest õnnestumisest. Ikka ja jälle vaimustab

mind tema oskus igasse laulu näitleja kombel sisse elada ning laulu sõnum jõuliselt esile tuua, lisades ka isikupärase vokaa-improvisatsiooni. Kui Vooranna esitusest peaks tingimata leidma mingi miinuse, võiks selleks olla mõnikord liiga paksude värvide kasutamine madalamas registris, kus tema käsutuses on niigi jõuline ja väga isikupärane häälematerjal, mida pole ehk vaja eraldi rõhutada. Kohati kulaks ära ühtlasem hääle andmine kõigis registrites.

Dianne Reeves andis oma kontserdiga näite tõeliselt suveräänsest häälekasutusest mis tahes žanris. Hõlmas ju tema etteaste nii jazzit kui ka tantsulist maailmamuusikat ning isegi klassikalist laulu. Sõnad ei ulatu vägeva vokalisti võimeid kirjeldama, sestap jätan selle siinkohal tegemata. Tänavuse "Jazzkaare" laulukuninganna ei pidanud pärast kontserti paljaks pühendada paar-kümmend minutit ka autogrammide andmisele. Nii jääb kohalolnute mällu lisaks tema suurepärase vormis hääle kuulmisele ka ainulaadne võimalus iidoliga silmast silma kohtuda.

Päev pärast Dianne Reevesi võimsat vokaaltulevärki andis korealanna Youn Sun Nah oma kontserdiga mõista, et erakordse elamuse saab laulja pakkuda ka siis, kui ta kasutab vaid veerandit oma hääle võimsusest. Sosina ja kähina varjundeid, kiirete ja lennukate, superkitarrist Ulf Wakeniuse näpunobedusega võidu jooksvate passaaži-

de peadpööritavaid söße ja leebelt saladuslikku väljendusrikkust kostis selle imearmsat idamaist tagasihoidlikkust kiirgava lauljatar igast hääliitsusest. Muusikaliseks iluetaloniks võib sobida ka midagi nii lihtsat nagu üksainus õigesti doseeritud paus.

Soome vokaalgrupp Club for Five oli pigem meelelahutuse peal väljas, siiski jäid kaks ansambli liiget teistest rohkem meelde: sügava tämbriiga hea bassihääl Tuukka Haapaniemi ja osav vokaalimitaator Jouni Kannisto.

Kuidagi ei saa mööda minna rootsi lauljatarist Lina Nybergist, kelle tugevaim külg on omapärane käekiri laulukirjutajana, kuid samavõrd põnevaid käike pidi kulgevad ka tema vokaa-improvisatsioonid. Isepäine rootslanna suutis suurepäraselt kompenseerida meelde jääva tämbri ja väga suure ulatusega võimsa hääle puudumist ning võitis lisaks siinkirjutaja jäägitule poolehoiule küllap veel paljude kuulajate südame.

"Jazzkaare" ajakavas viimaste, kuid mitte vähem heade lauljatarina jäid kõrva Avishai Cohen ja tema ansamblipartner Karen Malka. Kui Malka vokaalseid võimeid rakendati kontrabassisti ansambelis teenimatult vähe, siis Cohen ise osutus äärmiselt meeldiva hääle omanikuks, kes seda ka suurepäraselt kasutada oskab. Veelkordne tõestus väitele, et kui loodus andeid jagab, siis satub mõnele neid lausa peoga.

Tallinna Muusikakeskkooli kontsert juunis

19. juuni kell 16.00
Estonia kontserdisaal

Tallinna Muusikakeskkooli XLVI lennu kontsert

Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkester, dirigent Risto Joost
Solistid Johanna Marie Ainomäe (viul), Silvia Ilves (tšello), Maaren Randvere (viul), Heili Rosin (flööt),
Signe Sömer (klarnet), Kristjan Veermäe (klaver)

Kavas Mozart, Beethoven, Tšaikovski, Dvořák, Sarasate, Reinecke, Vilu

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

Inimene ja teda ümbritsev keskkond

Maurice Raveli ooperi “Laps ja võlur” Eesti esiettkanne

MIRJE MÄNDLA
Klassikaraadio toimetaja

Kristine Muldma lapse ja Thomas
Harring Boll kassi rollis.

EMTA ooperistuudio presenteeris oma tegevust aprilli lõpupäevil Kanuti gildi saalis lavale jõudnud etendustega. Erinevalt ooperimajadest, mille eesmärk on haarata oma lavastustesse võimalikult palju võimekaid ja tunnustust kogunud professionaale, annab ooperistuudio õppetöö käigus tudengitele muusikateatris teatrite jaoks vajalikke vahendeid. Selle hooaja etendusi vaadates võib rõõmustada, et kursuse juhendajad on nutikalt ära kasutanud olemasolevate tudengite potentsiaali ja leidnud sellest lähtuvalt kõitvaid lavateoseid. Esietendusel võis veenduda, et üliõpilased olid teinud tõhusat eeltööd ning suutsid suurepäraselt nii üks-teise kui ka publikuga kommunikeeruda, jutustada lugu, tuua esile erinevaid karaktereid. Maurice Raveli eluloost on teada, et ta komponeeris oma teoseid küllaltki kaua, kuna vajas pikka keskendumisaega ja taotles täiuslikkust.

1925. aastal Monte Carlos lavale tul-

nud ooper kõlas Kanuti gildi saalis Eesti esiettkandes. Ooperi lavastas Liis Kolle. EMTA ooperistuudio etenduste õhtu algas ooperimaailmas debüteerinud Ingo Normeti lavastatud Gian Carlo Menotti ooperiga “Vanatüdruk ja varas”, mis tuli 1939. aastal esiettkandele raadiojaamas NBC. EMTA ooperistuudio tegi etenduste valmimisel koostööd Kunstiakadeemia stsenograafia õppetooli üliõpilastega. Ühistegevuses õppisid tudengid ooperi ajalugu, pühendasid aega ooperilavastuste maketi valmistamisele, tutvusid lauljate kostüümi ja grimmi erinõudmistega ning püüdsid mõista, kuidas suurt rolli mängib lavakujunduses konkreetse ooperi muusika. Raveli kirjutatud mõistulugu “Laps ja nõidus” kõneleb inimese küpseks saamisest. Lavastus käsitles inimese teadlikku suhet teda ümbritseva keskkonnaga, kus inimene pahatihti arvab omavat ülevõimu. Lavastaja Liis Kolle tuletas etenduse eel Islandi vulkaanile viidates meelde,

et mõnikord võivad hingetuks ja tahtetuks peetud asjad hakata inimeste elu dikteerima.

Raveli ooperi alapealkiri on “Lüüriline fantaasia kahes osas”, millest esimene toimub lapse toas ning teine muinasjutulises aias, kus kaeblevad viga saanud puud ja putukad. Teoses on mitmeid lühikesi ja meeoleult kontrastseid löike ning mõned ulatuslikumad stseenid. Raveli ooperis on viiteid tolaeagsele Ameerika muusikalile ja džässmuusikale. Teost ei ole väga palju lavale toodud, kuna selleks on vaja suurt näitlejate trüppi. Eesti esietendusel soe-lerisid põhirollides Kristiine Muldma ja Kadri Kipper. Raveli fantaasiarikast orkestripartituuri markeerisid kammerlikumas versioonis Liina Kruglova (flööt) ja Ene Rindesalu (klaver).

Lavakujundus toetas etenduse sisulist külge. Lavakujunduse proportsioonid mõtestasid last oma toa omanikuna ja viisuaalselt oli ta toast suurem. Ooperi libre-

to kohustab laval näitama ema seelikut. Selles lavastuses kuvatakse seelik koos majapidamiseemetega virtuaalses köögis videoekraanile. Toa pappseina oli lapsel võimalik vihapurske ajal maani maha lammutada. Mõne aja pärast võis last mänginud Muldma silmi näha videoekraanil ümbritsevat ehmunult uurimas. Lauljad näitlesid miimidena, keda ilmesitasid konkreetset karakterit iseloomustavad elemendid, näiteks selja külge kinnituv tool või kiletiivad. Vastavalt üliõpilaste võimekusele lisas Anu Ruusmaa koreograafilisi elemente, näiteks EMTAs õppivad hiina tudengid mängisid rabeda liikumisjoonisega lonkavat purunenud portse-

lanserviisi, mis vaevles oma raske saatuse küüsis. Üllatuslikult oli lahendatud konnade saabumine. Seni ekraanina kasutatud pind hakkas mullitama ning konnakudu varjus tõstsid pead plastmasskõrvadega naerusuised konnapojad. Oodatult tekitas publikus elevust karakterrollide paar, milles Ravel portreteeris oma koduseid siiami kasse. See number tekitas esietekande ajal küsimuse, kas helilooja ei parodeeri mitte Wagneri armastusstseene. Oper operis võtmes kujundati stseen printsessiga, keda kehastas Elisabeth Paavel. Tulestseeni võbeleva tulematerjali limpsavaid leeke kehastasid tantsivad karakternäitlejad, Kadri Kipper tule rollis

säilitas partii vokaalse raskusastme tõttu näitlejana suhteliselt staatilise positsiooni. Valgusrežiit tekitas operi alguses teadmise lapse mustvalgest maailmapildist, mis teose edenedes sai mõjutusi tulele omasest punasest, printsessi roosades värvides lausunud karmist elutööst, vees hulpimisest ning rohelisest mõtlemisest operi finaalis.

Tundub, et EMTA ooperistuudio lavastustes on esikohal värsked ideed, mis pääsevad mõjule vaatamata õpilaste veel kujunemisejärgus vokaalsele tehnikale ja majanduslikult tagasihoidlikele võimalustele.

Stseen Raveli ooperist "Laps ja võlur". Konnade tants. Esiplaanil on Elisabeth Paavel, tagapool Tatjana Moltšanova, Jinzhi Zou, Sarah Nagel ja Olga Zaitseva.

FOTOD INGA VARES

Juubelihõnguline seitsmes klavessiinifestival

Klavessiinivirtuuos Francesco Corti pidamas meistrikursust Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias.

FOTO ERAKOGUST

Kaheksandast kuni üheteistkümnenda aprillini Tallinnas aset leidnud seitsmes klavessiinifestival oli sedakorda juubelihõnguline. Eesti Klavessiinisõprade Tsunft (EKST) tähistas festivali raames oma kümnendat tegevusaastat. Klavessiinifestival on justkui visiitkaart, mis peegeldab eesti klavessiinimängijate hetkeveendumusi, vaimustust ja sõprussidemeid, mida tahetakse kodupublikuga jagada. Festival on andnud muusikasõpradele võimaluse osa saada legendaarsete interpreetide ja tõusvate tähtede esinemisest. Mainigem siinkohal Bob van Aspereni, Pierre Hantaïd, Blandine Verlet'i, Skip Sempéd, Lars Ulrik Mortenseni, Wolfgang Brunnerit, Aapo Häkkineni jpt. Külalisesinejate kõrval on sõna saanud ka kodumaised interpreetid.

Tänavusel festivalil esinenud külalised, klavikordi legend Menno van Delft, nüüdismuusikaansambel Novecembalo ja noor itaalia klavessiinivirtuuos Francesco Corti, pakkusid kuulamiselamusi väga erinevale maitsele.

Eesti Klavessiinisõprade Tsunfti juubeliürituseks kujunes galakontsert, kus esines enamik EKSTi ümber koondunud klavessiniste: Imbi Tarum, Marju Riisikamp, Ene Nael, Reinut Tepp, Iren Lill, Saale Fischer, Ele Sonn ja Kristiina Are. Galakontserdile järgnenud meeleolukal vastuvõtul tänati EKSTi tegevust toetavaid inimesi ja institutsioone, kes läbi aegade on aidanud kaasa festivali jätkusuutlikkusele. Traditsiooniliselt esinesid festivalil ka noored klavessiinistid VHK Muusikakoolist (õp Ene Nael), Tallinna Muusikakeskkoolist ja Rakvere Kauri koolist (õp Kristiina Are). EMTA üliõpilastel (dots Imbi Tarum) oli võimalus osaleda Menno van Delfti ja

Francesco Corti meistrikursustel ning kuulata Novecembalo kunstilise juhi Diadorim Saviola loengut tänapäeva itaalia klavessiinimuusikast.

Oma festivalimuljeid jagavad klavessinistid **Marju Riisikamp**, **Imbi Tarum**, **Saale Fischer** ja **Kristiina Are**.

Marju Riisikamp: "Festivali avakontserdil Tallinna raekojas esines hollandi klavessiini- ja klavikordivirtuuos Menno van Delft. Kava oli fookuseeritud Wilhelm Friedemann Bachi helinditele, sest tänavu, möödub kolmsada aastat tema sünnist. Oma esikpoja Wilhelm Friedemanni kümnendaks sünnipäevaks pühendas Johann Sebastian kogumiku "Klavierbüchlein" (Wilhelm Friedemanni noodivihik). Kontserdi kolm esimest lugu olidki sealt võetud ja esimene neist, vaid kahe noodisüsteemi pikkune *Applicatio* ehk sõrmestuse harjutus oli esitatud ülima hoolikuse ja detailitäpsusega, andes toreda olustikulise ettekujutuse sellest, kuidas väike poiss tol ajal klahvpillimänguga algust võis teha. Wilhelm Friedemann tegutses organistina Dresdenis ja Halles, oli oma aja ületamatu klavikordi- ja klavessiinivirtuuos, lisaks veel leidlik improvisaator. Van Delft esitas Wilhelm Friedemann Bachi kümnest fantaasiast kolm: a-moll, c-moll ja D-duur. "Tormi ja tungi" ehk galantse stiili ajastu õhustik hõljub nende vabade fantaasiate kohal, helilooja konfliktne ja isepäine isiksus avaldub igas noodis. Kontserdil kasutas Menno van Delft Henk van Shevikhoveni klavessiini ja Peeter Talve klavikordi, mis sobitusid raekoja akustikasse suurepäraselt. Muljet avaldavamatena jäid meelde Wilhelm Friedemann Bachi süit g-moll ning tema venna Carl Philipp Emanuel Bachi Sonaat A-duur ja *Solo per il cembalo* Es-duur.

Viimane kõlas eriti hõrgult ja sundimatult. Pisut harjumatu oli kuulda Johann Sebastiani Bach'i lennukat fantaasiat c-moll BWV 906 klavikordil esitatuna. Kiire tempo kärpis oluliselt vähemaks dramaatilisi aktsente, mis selle loo puhul on olemuslikud. Mängija lisas huvitavaid seiku lugude vahele ja kogu muusikaõhtust kujunes nauditav *aufтакт* festivalile."

Imbi Tarum: "Toredaks kontrastiks teistele festivalikontsertidele oli ansambli Novecembalo esinemine, kus kavas oli vaid uus muusika, millel vanust paarist kuni mõnekümne aastani. Vanim lugu, Goffredo Petrassi *Ala* pärines aastast 1972. Novecembalo on üksus, mis tegelebki kaasaja muusika esitamise, uurimise ja propageerimisega. Ansambli asutajaks ja eestvedajaks on klavessinist Diadorim Saviola. Tallinnas esineta kahekesi koos Chiara Agostiga (flööt). Kontserdipaik Okupatsioonide muuseum oli sellise kava jaoks justkui loodud, vaid klavessiini õrn kõla vajanuks ehk väikest võimendamist.

Kava oli põnev, sisaldades põhiliselt itaalia heliloojate loomingut ja kasutades klavessiini-flöödi koosluse ja värvide eri võimalusi. Meeldejäävaim oli Jacob Ter Veldhuyi *Lipstick* flöödile ja lindile, kus flötist mängis hämmastavalt filigraanselt ülekeerukaid rütme koos helilindiga, mis sisaldas hakitult ja korratult mitmeid kõnefraase ameerika *talk-show*'dest. Klavessiini soololoos, Biagio Putignano *Asterischi di nuvole* (pilvede tähed), oli kaasatud video, milles värvid ja pilvedest tekkivad tähtede kujundid vaheldusid muusika taktis. Novecembalole pühendatud Gianluca Podio *Slyline* mõjus kaunilt ja värskest, flöödipartii justkui hõljus ja liugles klavessiini rangema struktuuri taustal. Viimane

lugu, ECEBA, koosnes mitmete heliloojate lühipalast, mille teemas kasutatakse Novecembalo nimetähti (E, C, B, A). Nende lugude noodid jaotati publikule ja paluti tagastada juhuslikus järjekorras, millest tekkis uus teos, öieti lühikeste osadega süit. Mõlemad solistid olid tõesti virtuoossed ja esitasid tänapäevast keerukat repertuaari suure kaasaelamise ja üleolekuga. Kuigi klavessiini juures kasutati abivahendina ka väikest harja ja aknapesukäsna, kulges enamik mängimist siiski traditsiooniliselt pilli taga. Lisalugu temperamentsetelt itaallastelt näitas, et neile pole võõras ka vanem repertuaar.

Diadorim Saviola põhjalik loeng kontserdile järgneval päeval Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias andis ülevaate klavessiinirepertuaarist 20. sajandi algusest ja Ferruccio Busonist (ooper “Der Brautwahl”, 1906) tänapäevani, keskendudes põhiliselt Itaalias kirjutatule. Huvitav on teada, et Itaalia on klavessiinile kirjutatud repertuaari poolest USA järel teisel kohal. Saviola 2005. aastal koostatud klavessiiniteoste kataloog kirjeldab umbes 800 teost 300 heliloojal! Kokku on maailmas aga teoseid 7000–8000. Need arvud hõlmavad nii sooloteoseid, kammermuusikat kui ka orkestriteoseid, kus on kasutatud klavessiini.”

Saale Fischer: “Koostöös Corelli Musicuga toimus Toompeal asuvas kunagises Ungern-Sternbergide linnapalees klavessiinifestivali neljas kontsert. Loojuva õhtupäikesega täidetud saali kogunenud arvukale publikule avas klavessiinimuusika end sel õhtul kogu oma mitmekülgsuses.

Kontserdi juhatas sisse Louis XIV õukonnas teeninud D’Anglebert’i d-moll süit Saale Fischeri esituses. See teos näib olevat selleks loodud, et kulmineeruda – seekord mitte traditsioonilise *chaconne*’i ega *pas-sacaille*’, vaid variatsioonidega kuulsale *La Folia* teemale.

Järgneva loo tegevuspaik on sada aastat hilisem Pariis, osalisteks Marju Riisikamp ja Jacques Duphly. Marju Riisikamp on olnud esmajärjekorras itaalia ja inglise varajase orel- ja klavessiinimuusika esitaja ning plaadistaja. Käimas olevad doktoriõpingud Trossingeni Muusikakõrgkoolis Saksamaal on temas põhjustanud aga metamorfoosi ning sedakorda tuli esitusele hoopis Jacques Duphly *Chaconne*. Huvitaval kombel põhjustas kolimine omal ajal metamorfoosi ka Duphly, kes, olles maha jätnud oma

kaks organistikohta sünnilinnas Rouenis, kolis 27-aastasena Pariisi, ja kogus järgnevatel aastatel tuntust eranditult kui klavessiinipedagoog ja -helilooja! Mõnusal (ba) rokkivat muusikat sama ajajärgu saksa-keelsest kultuuriruumist esitas duo Ene Nael-Reinut Tepp. Kõlas esimene osa Mozarti sonaadist D-duur (KV 448) kahele klavessiinile. Lugu pärineb aastast 1781, kui Mozartist oli värskest saanud viinlane, täis energiat ja pealehakkamist, lõõmaks läbi vabakutselisena. Esinejate tehniline üleolek, parajalt teatraalne mäng ja ka helistik D-duur paiskasid kuulajate vereringesse igatahes suurel hulgal rõõmuhormoone!

Kui Mozarti Sonaat oli kahtlemata kontserdi orkestraalseim teos, siis sellele vastandus Kristiina Are esitatud J. S. Bachi *Aria* BWV 988/1 ehk “Goldbergi variatsioonide” teema, sedakorda klavikordil esitatuna. Kammerliku või suisa intiimse atmosfääri tekkimisele aitas tublisti kaasa klavikordi ülivaiakne heli.

Kas teadsite, et klavessiinimuusika ei lõpegi Bachi ja tema poegadele? Vanad pillid ja muusikalised teemad inspireerivad ka tänapäeva heliloojaid. Nii oligi võimalus kontserdil veel kord *La Folia* teema juurde tagasi pöörduda ning kuulata, kuidas kõlab see d’Anglebert’i kõrval Tõnu Kõrvitsa nägemuses! Täpselt 320 aastat hiljem (ehk 2009) valminud pala kõlas kontserdil Iren Lille esituses. Kahekümnenda sajandi kuulsaim ja mängituim klavessiinihelilooja on ungarlane György Ligeti. Tema “Hungarian rock” (1978) Ele Sonni esituses esindas arusaadavalt kontserdi rokkivat poolt. See tükk ei ole küll “ilus”, aga hea, et ta olemas on! Sellist nüüdisrepertuaari, mis oleks idiomaatiline klavessiinimuusika, arvestaks pilli võimalusi ja kõlaks absoluutselt veenvalt just klavessiinil, mitte klaveril, annab otsida!

Või kui ei leia, siis saab teha ise! Eesti klavessiinielu *grand lady* Imbi Tarum astus kõigist esitajatest sel õhtul veel sammu edasi autentse esituspraktika juurde ja improviseeris ka Rameau pala helistikuliseks-temaatiliseks sissejuhatuses ise polüfoonilise vaheosaga *prélude non mesuré* (vaba, taktimõõduta prelüüd). Progressi võib pida Imbi Tarumit iseloomustavaks eriliseks märksõnaks. Oludes, kus ajaloolise interpretatsiooni viljelemine ja õpetus laiemalt lonkab Eestis endiselt nukral Ida-Euroopa tasemel mõlemat jalga, on raske

Imbi Tarumi panust alahinnata. Töö interpreedi ja õppejõuna, klavessiinifestivali kunstiline juhtimine, ning Eesti Klavessiinistöprade Tsunfti rajamine, mille 10. tegevusaastat selle galakontserdiga ka tähistati, on märkimisväärne saavutus ühe inimese kohta. Chapeau!

Ene Naela ja Kristiina Are “ühes hingamises” ette valmistatud improvisatsiooniga kahele klavessiinil, mis kutsus esile publiku aplausi ja esitajate lisapala, see kontsert ka suurejooneliselt ja heatujuliselt lõppes ning alata võis EKSTi sünnipäevabankett!”

Kristiina Are: “Festivali lõpetuseks pakkus noor itaalia klavessiinivirtuoos Francesco Corti peent desserti François Couperini süitidest, mida raamisid Bachi teosed. Francesco Corti (s 1984) on lõpetanud Amsterdami Sweelincki-nimelise konservatooriumi. Võidud Bachi-nimelisel konkursil Leipzgis (2006, I koht) ja Brügge vanamuusika festivalil (2007, II koht) seavad selle teekonna lävepaku kõrgeimale tasemele. Meenutades kontserdil kogetut, tuleb eelkõige meelde selle noore talendi piirideta virtuoossus, mis lennutas kuulaja fantaasiat ühest äärmusest teise ning kulmineerus üleinimlikult kontserdi lisapalas, Pancrace Royer’ “Sküütide marsis”. Nõustun nendega, kes ei hinda muusikut virtuoossuses, vaid sisukuse järgi, kuid antud kontekstis mõjus selline pärlite külvamine noorusliku kärsituse, mitte eputamisena. Esituse hinnalisema külje, interpretatsiooni osas ilmutas noor kunstnik stiilitunnet, fantaasiat ja läbimõeldust. Noor klavessinist tõesti teab, kuidas pill kõlama panna, kuidas artikulationivõtetele saavutada pettekujutelmale, et tempo on ülikiire. Ta valdab paljusid teisigi võluri eeldustega muusiku salanippe. Jään huviga ootama kohtumist Francesco Cortiga näiteks kümne aasta pärast.”

Järgmist, kaheksandat klavessiinifestivali on oodata 2012. aastal. Juunis leiab aset teine EKSTile tähtis projekt, XI ajalooliste klahvpillide suvelaager Juurus, mis on mõeldud noortele klavessiinipõppuritele. Sügisel on ees teinegi haridusalane ettevõtmine, orelikursus “Ronime oreli sisse”. Traditsioonid on loodud. Seetõttu tundub EKSTi teine aastakümme algavat lootusrikkalt.

Koostanud **Kristiina Are**

Resonabilis

ALEKSANDRA DOLGOPOLOVA
EMTA muusikateaduse eriala magistrant

7. mail toimus Kanuti gildi mustas kuubik-saalis ansambli Resonabilis kontsert. Ansambli tavalisele koosseisule (Tarmo Johannes – flööt, Kristi Mühling – kannel, Aare Tammesalu – tšello, Iris Oja – hääl) lisandus seekord Tammo Sumera *live*-elektroonikaga.

Algselt kavandatud Georg Friedrich Haasi teose “Ein Seitenspiel” asemel kõlas **Margo Kõlari** “Võlujärv” (2003) flöödile, kandlele ja tšellole Tammo Sumera elektrooniliselt töödeldud versioonis. Enne teose algust defileerisid esinejad pidulikult publiku ees ja kadusid siis musta kardina taha. Tegelikult moodustus teos mängust salvestise helitugevusega, millele lisandusid, vähemalt alguses, ka saalihelid John Cage'i pala “4'33” vaimus. Teose kõlamise esmaseid hetki saatsid kavaletede krabin, kõhatamised ja mõned küsivad pilgud. Eks publik ole harjunud esitajaid nägema ja ei võtnud kõlaritest kostnut ilmselt kohe vastu kui iseseisvat teost. Elektrooniline töötlus muutis loo paljudeks valjuseskaala ulatuses pulseerivateks katkenditeks, võimendas teose virvendavaid kujundeid, kuid säilitas vaatamata oma näilisele katkendlikkusele muusikalise dramaturgia. “Võlujärv” kulmineerus enam-vähem stabiilse helitugevusega ja terviklikumas lõigus, mis siis jälle purunes tuhandeks killuks nagu võlupeegel.

Louis Andriesseni “Workers Union” (1975) mis tahes valjult kõlavale ansamblile oli eelnevalt kõlanud maalilisele “Võlujärvele” tugevaks kontrastiks. Andriessen on oma teose kohta öelnud, et see õnnestub vaid siis, kui iga esitaja mängib hoiaku, et tema osa on oluline. Muusikud arvavad pahatihti niigi, et nende partii on kõige tähtsam, aga ehk mitte nii läbivalt, nagu nõuab see teos. “Workers Union” on lausa intensiivsuse tipp, peaaegu ilma latentsete kohtadeta tervik, kus üks sekund kestev paus on juba sündmus. Iga mängija ajab fannaatilisel oma rida, ühes rütmis, üheskoos hingates. Resonabilis mängis vapustavalt ühtselt ja tohutu energiaga. Kandle kasutamine löökpillina tugevdas veelgi pealkirjas aimatavat töötegemise konnotatsiooni. See

Ansambel Resonabilis: (vasakult)
Aare Tammesalu, Kristi Mühling,
Tarmo Johannes ja Iris Oja.

FOTO KAUPU KIKKAS

metalne kõla ning rohked dünaamiliste ja intonatsiooniliste muutusteta kordused löid masinikkuse efekti. Kulminatsioonides intensiivistus esitajate mäng veelgi, millele aitab kaasa ka elektrooniline töötlus. Valjuse suurenemisega kaasnesid kõrged ja läbitungivad, talumise piiril motiivid häälelt.

Kui Andriesseni teose esitus rabas toore intensiivsusega, siis **Beat Furreri** “Auf tonernen Füßen” (2001) võimendatud flöödile ja häälele aga ekspressiivsusega, mida kandis Tarmo Johannese ja Iris Oja pühendunud esitus. Helilooja on pannud muusikat peenelt täendama Friederike Mayröckeri luule. Flööt ja hääl on selles teoses kaksikute rollis, ühesuguse tunnetuse ja samade seaduspärasuste järgi kulgeva mõtlemisega. Muusika dubleeris sõna ja viis selle kõrgemale, abstraktsete seoste tasandile. Vokalistis osistav deklamatsioon peegeldus flöödi summutatud repliikides. Iris Oja ja Tarmo Johannese esituses oli iga sõna ja noot universumiks. Ma ei saa siinamaani aru, kuidas on võimalik näiteks sosinal välja karjuda sõna “schreiend” (“karjuvalt”) või mängida “helitult” flöödisoolot sama väljendusrikkalt kui täiskõlaga.

Kontserdi teises osas kõlas ainult eesti heliloojate looming. **Tauno Aintsi** teoses “Troop” (2002) võimendatud flöödile ja elektroonikale rõhutas Tammo Sumera elektrooniliselt lisatud kaja loo kantileenset iseloomu, õrn pekslemine pikkade nootide vahel võimendas afekti nii akustiliselt kui ka sisuliselt.

Malle Maltise “De Anima” (2009) tuli ettekandele uues versioonis. Helilooja enda sõnul on “De Anima” katse jõuda tšello kui idee sisemusse ja portreerida instrumenti eelkõige isiklike asotsiatsioonide kaudu. Maltisel õnnestus siduda oma visioon vapustavaks tervikuks või koguni ühe isikustatud pilli elulooks. Teos näitas väga orgaaniliselt tšello identiteediotsinguid läbi kõigi registre. Tee iseandani algas päristšello helikõrgusteta materjaliga, samal ajal kui lindilt kostev tšellotämbri imitatsioon juh-tis pilli õigesse suunda. Teose keskel leidis ta Aare Tammesalu abiga endale omase re-

gistri ja ekspressiivsuse ning hakkas kõlama täiel häälele. Lindilt kõlanud vokaal soodustas veelgi personifitseerimist, tekitades inimhääle kaudu seoseid inimloomusega. Oma eneseotsingul hetkeks kõrgesse kriiskavasse võõrasse registrisse kalduvad tšello jõudis siiski lõpuks tagasi loomulikumale helimaastikule. Aare Tammesalu esines osava meediumina, kes targalt ja kannatlikult lubas tšellol katsetada kõigi nõudlikumate võtete ja kaelamurdvamate käikudega.

Jüri Reinvere esiettekandele tulnud “The Empire of May” (2010) häälele, flöödile, kandlele, tšellole ja elektroonikale tekitas tahes-tahtmata seoseid esimeses kontserdipooles kõlanud Beat Furreri teosega. Ka Reinvere jättis Iris Oja varamusse väljendusriikka sosina ja summutatud häälega deklamatsiooni ning teiste ansambli liikmete erinevad delikaatsed sahinad. Muusika ja tekst olid loomulikult teistmoodi suhestatud kui Furreril. Kui Furreril moodustasid tekst ja muusika lahutamatu terviku, siis “The Empire of May” teksti sidus Reinvere küll oskuslikult muusikaga, aga need poolused olid sellegipoolest selgelt lahus. Esituse juures vapustas jälle Iris Oja tekstitundlikkus. Kui laskuda üksiksõna tasemele, siis ühe näitena võib välja tuua sõna “elegantly”, mida ta laulis tõepoolest elagantselt. Luuletus ja muusika kulmineerusid ööbikulaulu interpretatsiooniga (“murest rusutud ööbiku nutuga”), kus nii laulja kui ka ansambel muutusid täiskõlaliseks. See oli justkui linnaelanike ettekujutus ööbiku laulust kui millestki südantlõhestavast, isegi kui keegi ei teagi täpselt, kuidas see kõlab. Teos taandus lõpuks sosinaks ja helikõrgusteta helideks, ka valgus hakkas tasapisi kaduma, kuni Iris Oja sõrmenipsuga kustutati tuli hoopis ja pandi sellele suurepärasele kontserdile peen punkt.

“Öölaulud – *hommage à Robert Schumann*”

MALLE MALTIS

helilooja

4.–9. maini Tallinnas aset leidnud festivali “Saksa kevad” raames toimus 9. mail Kanuti gildi saalis kontsert “Öölaulud – *hommage à Robert Schumann*”, kus kõlasid korraga erinevad muusikastiilid, mis löid ebatavalise helimaailma. Kontserdi kava koosnes eesti regilauludest, rahvapärastest koraaliviisidest ja seitsmest Robert Schumanni romantilisest laulust ning esiettekandele tulnud Helena Tulve teosest “Mondnacht” sopranile ja kandlele. Üles astusid lauljad Celia Roose, Kadri Hunt ja Eve Kopli, kandlemängija Kristi Mühling ja Weekend Guitar Trio koosseisus Tõnis Leemets, Mart Soo ja Robert Jürjendal. Kokku mahutati pooleteise tunni sisse 18 laulu, millest üks, Robert Jürjendali “Setu itk”, oli puhtalt instrumentaalne ja mille esitas Weekend Guitar Trio.

Kontserdi juhatasid sisse kaks regilaulu. Esmalt Peetri kihelkonna “Lähme, hellad”, millega eeslaulja Celia Roose tõi kaarena lavale kõik esinejad. Teise regilaulu, Kanepi kihelkonnast pärit “Jakobi unenäo” esitasid Kadri Hunt ja Weekend Guitar Trio. Kahe laulu vahele jäi väike löökpillide sidepartii, milles põhivärvi andis eesti muusikas enam kaugeltki mitte eksootiline instrument, tiibeti kausskell.

Kontserdi ebatavaline kõlamaailm tekitas meeldivalt nihestatud tunde. Juba kuulutust uurides tekkis mõte, kuidas ja miks ühendada selliseid kaugeid muusikamaailmu nagu romantiline kammerlaul, eesti kannel ja elektrikitarrid, tiibeti kausskellad, regilaul ja rahvalikud koraaliviisid. Peale selle kõlas rahvalauluga koos veel ka elektroonika abil kiige või ukse kriiksumisest tekitatud rütmistaust (rahvapärases koraalis “Tulge minu juurde nüüd”, esitajad Kadri Hunt ja Weekend Guitar Trio) ja eelsalvestatud helitaust ritsikate ja konnade häälega (Hargla regilaulus “Hällilaul” Celia Roose ja kitarride esituses). Robert Schumanni

kuulsaid laule (“Aus den östlichen Rosen”, “Ständchen”, “Sängers Trost”, “An den Mond”, “Mondnacht” jt), mida ootuspäraselt esitas koolitatud sopranihääl (Eve Kopli), saatsid üldsegi mitte ootuspäraselt eesti kannel harmooniapillina ja elektrikitarr puuduvat bassi kompenseerides.

Publik võis rõõmuga tajuda kontrasti vahetu regilaulu ja kontserdilavale loodud kunstlaulu vahel. Samuti võis publik nautida erinevaid hääletekitamise viise, nagu klassikalise ja regilaulu puhul – üks neist eksisteerib enamasti kõnetessituuris ja teine rakendab kogu hääleulatust. Laule esitas kolm võrreldamatut lauljat: sopran Eve Kopli, kelle romantiliste laulude esitus võlus lihtsuse ja loomulikkusega; Kadri Hunt, kes paistis silma oma dünaamilise häälekasutuse ja rahvalauludes isikupäraste melismidega ning Celia Roose, kelle hääles leidis nii resolootset jõulisust kui ka pehmust ja hellust (Hargla kihelkonna “Hällilaul”).

Siiski, vaatamata olukorra nihestatusele, oli iga osake kontserdist võimeline omal moel kõnetama ja pilte looma. Laul on kõige mõjuvam osa muusikast just oma selge sõnumi tõttu ja tänu sellele pole raske kõrvutada laule, mille on välja mõelnud tundmatud esivanemad sadu aastaid tagasi, Robert Schumann paarisaja aasta eest ja Helena Tulve paar kuud tagasi.

Kontserdi raskuspunkti moodustasid kaks Joseph von Eichendorffi tekstile loodud laulu pealkirjaga “Mondnacht”, ühe laulu muusika loojaks Robert Schumann, teise autor Helena Tulve.

Helena Tulve “Mondnacht” pakkus üllatusi ka tema stiiliga juba tuttavale kuulajale, seda eriti ajakasutuse seisukohalt. Laul näitas sõnu justkui läbi suurendusklaasi ja tekst kulges erakordselt aeglaselt. Saksa keele hällilikud *s, sch, f, ch* ja vokaalid venisid sõnade ja fraaside pikkuseks, kuid ilma

Üles astusid (paremalt) lauljad Celia Roose ja Kadri Hunt, kandlemängija Kristi Mühling, sopran Eve Kopli ning Weekend Guitar Trio koosseisus Mart Soo, Tõnis Leemets ja Robert Jürjendal.

FOTO PRIIT PALOMETS

et sõnade sisu oleks kaotsi läinud. Kannel täitis selles teoses nii saatja osa, toetades aeglast vokaalpartiid rütmilt organiseerituma struktuuriga, kui esindas ka lauljaga võrdset duetipartnerit, lisades omapoolseid kommentaare helide abstraktses keeles. Pigem aimatavad kui kuuldavad helid kandlel ja libisemised piki kandle keeli omandasid erilise muusikalise tähenduse, nagu ka vaiksed, aga rõhutatud ja aeglased hingamised laulja partii. Muusikaliste sündmuste tiheduselt oli kandle osa vokaalpartiist kohati isegi intensiivsem. Kristi Mühling oskas muusikaks mängida nii kandle helid kui ka lihtsalt käte liikumise pauside ajal.

Teine “Mondnacht”, Robert Schumanni laul, kujunes kontserdi teiseks kõrgpunktiks eriti ansambli mängu poolest. See oli kontserdi kõige pingelisem esitus, üksmeelne koostöö, mille moodustasid Eve Kopli karge vokaal, elektrikitarride väljapeetud kõlaintensiivsus ja vaherepliikide õhulisus ning Kristi Mühlingu kandlepartii tundlik reaktsioon laulja fraasikujundusele ja tempovabadustele. Piltlikult öeldes hoidis ansambel selles koosmängus mitmekesi üleva midagi hästi habrast, kaunist ja kergelt purunevat. Pinge püsis kõrgel – kui kas või üks hoidjatest oleks väsinud ning poleks ansamblikaaslastega arvestanud või neid lõpuni kuulunud, purunenuks see õrn eeterlik objekt, mida üheskoos käes hoiti, hetkega.

Lääne-Juku Polka-Billy juures külas

JOOSEP SANG

Neljast kolm polkabilly-mässajat.
FOTO MATS ÖUN

13. mail Tallinna Rock Cafés esinenud J Karjalainen on soome muusika legendide legend, kelle kõik plaadid alates 1982. aasta läbimurdealbumist “Yö kun saapuu Helsinkiin” on saavutanud kodumaal vähemasti kuldplaadi staatuse. Väga isikupärase häälega ning südamesse minevat muusikat ja laulusõnu loov Karjalainen on alati oma muusikas sünteesinud bluusi, kantrit ja folki ning viinud need elemendid popi- ja rockilavadele. Tema kohta on öeldud “ameerika pärimusmuusika kalevalastaja”. Nii pole suur ime, et ta võttis 2006. aastal suuna ameerikasooe juurte muusikale – pärimusele, mis sündis aastatel 1870–1930 Ameerikasse emigreerunud ligi poole miljoni soomlase hulgas. Otsustava tõuke otsimaks teed peamiselt Michigan, Minnesota ja Wisconsin osariiki õne jahtima läinud soomlaste folkloori lähte-tele sai Jukka Karjalaineni nooruses sõlmitud tutvus algupärase Lännen-Jukkaga, mehega, kes oli sajanud alguses Ameerika-

kasse rännanud, kuid sealt hiljem koos laulude ja lugudega kodumaale tagasi tulnud. J Karjalaineni triloogia esimene plaat “Lännen-Jukka” ilmus 2006. aastal ning sellel on laulja üksi, kitarr ja bändžo saatel. 2008. aasta albumil “Paratiisin pojat” musitseerib ta koos akordionist Veli-Matti Järvenpääga (duo esines ka mullusel “Viru folgil”). Tänavu ilmunud plaadil “Polka-billy Rebels” on koosseis taas kahekordistunud – liitusid kitarrist Tommi Viksten ja kontrabassist Mitja Tuurala. Uusimat albumit, millel on laule ka teise ameerikasooe lauliku Jenny “Jingo” Viitala paunast, Tallinnas esitletigi.

Arvestades J Karjalaineni tuntust eestlaste hulgas ning tõsiasja, et Tallinnas elab rohkem või vähem püsivalt tuhandeid soomlasi, turistidest rääkimata, oli Rock Cafés publikut hõredalt. Iseasi on, kas selline kontsert peakski avaras rockiklubis toimuma. Elukunstnikest õnneotsijate laulud naistest, viinast ja mürtsu tegemisest olek-

sid hoopis paremini passinud mõnesse suuremat sorti kõrtsi. Meeleolu oluks sobivam ja rahvahulk enam kui piisav. Õnneks võttis publik võrratu meeleoluga kontserdi soojalt vastu ning elas nakatavale muusikale kaasa, tolategemise piiril “taidlevad” nokastanud noorkirjanikud kõige ees. Ega nii rokkiv muusika saagi kedagi külmaks jätta. J Karjalainen sütitas oma jäljendamatu fraseerimise ja tämbriga, Veli-Matti Järvenpää pumpas akordionil *cajun*’it, Mitja Tuurala *slap*-stiil võngutas kontrabas- si keeli ning Tommi Viksten tulistas puusalt ehtsat *americana*’t.

Järgmisel hommikul saatsin J Karjalaineni tänu- ja fännikirja. Kohe tuli ka vastus, kus oli muu seas kirjas: “Oli väga hea *meininki*. Teie (st eesti publiku – *toim*) austus muusika vastu ja lugupidamine meie, laulumeeste, suhtes on jätnud mulle sügava mulje.”

Türi kevadfestival “Aastaajad”

HEILI VAUS-TAMM
muusikakriitik

Türi kevadfestivali iseloomustavad sõnad “üllatav”, “looduskeskne”, “elustiili kujundav”. Kui tavaliselt on festivalide puhul näitused ja kohtumised ilmselgelt koondunud muusika ümber, siis Türi festival polegi (õnneks) nagu muusikafestival. Pigem on see mitmekülgse inimese sisukas päevade veetmise vorm.

Poeetilise festivali buklett hämmastab luuletuse ja hulga looduspiltidega (festivali patroon on ju Fred Jüssi!). Festivali sisu hõlmab loodusfotode võistlustööde näitust, rabamatku, aedniku jalutuskäike, väärtfilmi ja mitmeid erinevaid muusikakooslusi. Igas pealnäha lihtsas ürituses on oma esteetiline lisaväärtus. Näiteks jalutuskäigule aedlinnas järgneb Karel Čapeki “Aedniku aasta” salvestuse kuulamine. Rabamatkaga kaasnevad minikontsert ja Mart Saare majamuuseumi uudistamine Riina Roose juhtimisel. Helilooja Helena Tulve rääkis oma kohtumisõhtul aastaagadest heliloomingus.

Kui tänapäeva muusikatööstuses toonitatakse festivali edukuse garantiina sihtrühma leidmist ja selle vajaduste rahuldamist, siis tundub, et Türi festival on oma adresaadi küll juba kaardistanud. Nelja aasta jooksul on festivalil olnud erinevaid sisu-suundi. Sel korral oli teemaks “aastaajad”, ja sellest lähtuvalt kolm öhtutäit kontserte: Tšaikovski klaveritsükkel “Aastaajad” klaveriduo Jorma Tootsi ja Ebe Münteli esituses, kava “Aastaajad Paunveres” Andrus Vaarikult (tekstid) ja Robert Jürjendalilt (kitarr) ning Tallinna Kammerorkester võrdlemas Vivaldi ja Piazzolla “Aastaagu”.

Omaette näitaja nii adresaadi kui ka tegijate kohta on publikuhuvi. Orkestrikontserdil oli rahvast normaalselt, matkadel kuuldavasti palju, Thbilisi ansambli ajaks tuli kirik peaaegu täis, aga prantsuse väärtfilm läks peaaegu tühjale saalile.

Vivaldi ja Piazzolla kava väärtuseks oli see, et Tallinna Kammerorkestri ees soleerisid oma orkestrandid, Harry Traksmann ja Olga Voronova. Ja et dirigendi asemel innustas orkestrit klavessiini tagant Reinut Tepp. Vivaldis oli tunda head barokivaimu ja kergust. Orkestri strihhid olid stiilsed ja maast lahti tunnetus tegi tuju heaks. Solistidel on kirikus üldiselt raske esineda, sest temperatuur jääb tavasaali omale alla. Vivaldi lõunamaiseid käike Eestimaa jaehdas kevades polegi nii kerge tekitada ja nii jäigi põhiliselt puudu rõõmust – sundimatust kergusest ja liikumislustist, mis on omane Viini klassika eelsele ajale. On ju barokkmuusika meieni jõudnud põhiliselt itaalia ja saksa autoritelt. Sellele ei saa läheneda skandinaavialiku tösiduse ja kontseptuaalsusega.

Harry Traksmanni esituses oli kergust ja sära küll, tema muusikalise materjaliga ümberkäimise vabadus (aja võtmise oskus) ja üleolek panid hämmastusega kuulama. Selles oli tõelise barokivirtuosi käekirja. Olga Voronova puhul meeldisid enam Vivaldi “Suve” raevukad vihmalavingud. Ka aeglased osad olid head. Aga vastandiks veenvatele agressiivsetele karakteritele oleks pikkades nootides tahtnud lendutõusmise vabadust ja inspireeritust. “Sügisest” soojendas halli maakirikut sooja sumeda tooniga klavessiini. Ka teise osa mahukas klavessiiniimprovisatsioon kuulus öhtu suuremate õnnestumiste hulka. Lülitus paar sajandit hilisemaks tõi kuulaja ette tangost läbi imibunud aastaajad. Jällegi rikastas ettekannet erinevate solistinatuuride vastandlikkuse. Traksmanni professionaalsus tõi kuulajani sensuaalseid ja läbitunnetatud momente, Voronova vallutas ägeda karakteriga. Baro-

Kohtumine helilooja Helena Tulvega.

Festivali patroon Fred Jüssi.
FOTOD IREN LILL

kis ja ladinaameerika elutunnetuses on imelikul kombel üks ühine joon – puudub kohusetunne ja press. Veidi rohkem sündimatus oleks ka siin kasuks tulnud.

Järgmisel öhtul oli kirik kolmkümmend aastat tegutsenud ansambli Thbilisi päralt. Grusiinide kui tavakujutluses sõjaka rahva esindajate folklooris andsid tooni nukker-igatsevad meeleolud – üksiku karjuse hingelaul mägede vahel. Tuliste mägilaste “Armastuslaul” oli eriti vaikne, eriti kurvameelne, eriti õrnu kõrgeid toone kasutatav ja eriti aeglane. Kava oli kokku pandud mitmekesise paletina, oli kreeka ja vene sugemetega muusikat, koorilaule, püsival harmoonial põimuvate häälte peeni mustreid, hõiskavaid uljaid noorukilaule.

Festivali kavas oli ka Martin Provosti väärtfilm “Séraphine” Prantsusmaal elanud lihtsameelsest naisest, kel oli üleloomulik vajadus ja võime maalida. Film oli kaasakiskuv ning pani mõtlema kunstnikuhinge hapruse ja ebatavalisuse üle. Mõtlemata ja tundma panev festival.

Muusikast võlutud

Vsevolod Pozdejevi autorikontsert

ADA KUUSEOKS
EMTA õppejõud

FOTO VIKTOR VESTERINEN

Kooslust helilooja-pianist ei tule just sageli ette, kuid Vsevolod Pozdejevi puhul on mõlemad pooled teineteisest ehtsalt läbi põimunud. Ta on eesti muusikas kordumatu nähtus, isiksus omaette. 16. mail oli Matkamaja suur saal noore helilooja muusika huvilistest tulvil, vaatamata Estonia kontserdisaalis samal ajal toimunud Bremeni Filharmoonikute kontserdile. Eelmisest aastast alates on Pozdejev hakanud Raadio 4s tegema ka põnevaid vestlussaateid “Misterioso” Schumannist, Skrjabinist ja teistest heliloojatest. Inimesena on ta äärmiselt emotsionaalne, kõrge intellektiga, kuid samas uskumatult tagasihoidlik. Siin on ilmselt teatud “käärid” tema kui helilooja ja interpreedi tundemaailma aktiivse peegeldamise ja teisalt oskamatuse vahel ennast müüa, mis on ju praeguses ühiskonnas hädavajalik. Märkasin Heliloojate Liidu kodulehekülge vaadates, et mitmed noored heliloojad on liikmeteks vastu võetud juba 23–24-aastaselt, Pozdejev aga alles 30-aastaselt!

Pozdejevi kui muusiku teist poolt, pianistiks kujunemist olen jälginud Otsa kooli lõpetamise ajast (Pozdejev õppis seal Mare Otsa juures). Noormehe musitseerimisrõõm

avaldus juba tookord, Akadeemias jõudis ta professor Valdur Rootsi juhendamisel magistrikraadini. Lisandunud on professionaalsete oskusi, alles on jäänud loomulähedane vahetu rõõm muusikast, mis avaldub erilisel viisil ka miimikas, midagi Lang Langi maneeris. Eesti Kontserdi “Con Brio 2008” võistlusel osutus Vsevolod Pozdejev oma küpse loomingulise mänguga nii mõnelegi žüriiliikmele tõeliseks avastuseks, olles siiski konkursi favoriidist Jaan Kapist üksteist aastat vanem! Kahjuks ei pääsenud ta teise voo ru, aga tema tippsinemine üllatas ka neid, kes on teda varem kuulnud.

Pozdejevi autorikontserdil kohtasin tema juhendajat professor Jaan Räätsa, kes vastas minu küsimusele äsja kuulnud muusika stiili kohta: “Tal on oma stiil – Pozdejevi stiil!” Tabavalt öeldud! Ehkki noor helilooja ise on ühel kohtumisel maininud, et talle meeldib ühendada erinevaid stiile, pole tema muusika eklektiline, see avaneb loomutruult ja orgaaniliselt temast endast. Pozdejevi muusika hing kuulub minu arvates romantilisse ajastusse nagu ta isegi. Kuulama paneb helilooja fantaasiarikkus, õrnad loodusmaalingud, lihtsus, kurbus; siis

aga vallandub tung millegi järele... Ta naudib tundelisi harmooniaid, ka rohkete passaažidena, ehedat tantsulisust, siis ühtäkki huumorikaid tänapäevaste klastrite sähvatusi! Kontserdi kõigis teostes oli eranditult “rakkes” klaver, mida Pozdejev loomulikult vältida ei saa, sest tema muusika hingab koos armastatud klaveriga. Kavas vaikis klaver vaid mõnes teoses, muu hulgas tellimustööna valminud duos akordionile ja tšellole ning laulus “Inglid” naiskoorile *a cappella*. Klaver ei ole heliloojal saatja rollis, vaid ansambliiselt läbi imbunud kas instrumendi/instrumentide- või vokaalpartiiga. Pozdejev oli oma kontserdil ka universaalne ansamblipartner väga erinevates koosseisudes. Muide, rahvusvahelisel vokalistide konkursil Poolas 2009. aastal pälvis ta parima kontsertmeisteri diplomi.

Kava oli koostatud mitmekesiselt, andes hea läbilõike Pozdejevi senisest loomingust: Eksprompt sooloklaverile, süit flöödile ja klaverile, sonaat viiulile ja klaverile, trio akordionile, tšellole ja klaverile, kvintetid viiulile, violale, tšellole ja klaverile, romanss “Õhtune sinavus” sopranile ja klaverile (Anna Ahmatova tekstile) ja fantaasia klaverile, sopranile ja naiskoorile “Lapsepõlve hääled” (tekst: vokaliis Margaret Mitchell romaani “Tuulest viidud” ainetel). Olen süiti flöödile ja klaverile kuulnud varemgi: rahulik ja värvikas meditatsioon kasvab finaali rondos vahelduva taktimõõduga tantsuks, lausa nakatavalt üleemeelikuks! See on suurepärase teos, mis oleks ka publiku braavode järgi otsustades väärinud kontserti lõpetama. Kui avanumbriks oli Eksprompt klaverile, romantilise hetke värvikas improvisatsioon, siis süidiga lõpetas autor oma pianistliku etteaste, jättes lõpunumbri, kvinteti klaveripartii Eva Vorobjova hooleks (kaelamurdev finaali!). Eriti sügavat muljet avaldas teine osa *Romanza* nagu keset hõljuvat võlu maailma. Kvintetis mängisid kaasa veel Riina Roolaid, Kristi Timma, Liisi Assavi ja Olga Raudonen. Teistes teostes esinesid akordionist Aivi Tiik, ansambel Cantus dirigent Maria Beljajeva ja sopran Tatjana Moltšanova.

Vsevolod Pozdejevi eelmine loominguõhtu leidis aset kahe aasta eest Narva Muusikakoolis. Seekordne ja mitte vähem menukas, oli Tallinnas esimene. Tee Parnassile on pikk ja ahvatlev teekond. Muusa juhtimisel ikka põnevaid leide!

Tartu pianino J. Wihm sisevaade.
FOTO ERAKOGUST

Klaverinäitus “Tartu oma klaver”

ALO PÕLDMÄE

helilooja, Eesti Klaverimuuseumi juhatuse esimees

3. märtsist 12. aprillini oli Vanemuise kontserdimajas väljas näitus Tartus valmistatud klaveritest. Näituse ajendiks sai Aleksander Läte tänavune 150. sünniaastapäev. Helilooja Aleksander Läte oli ka väljapaistev klaverimeister, kes sai oma pianino Sprenk-Läte tehniliste uuenduste eest 1930. aastatel mitu patenti.

Eesti klaveriehituse kahesaja kolmekümne ühe aasta jooksul on Tartus olnud kaheksateist töökoda (Tallinnas üle kolmekümne, Kuressaares ja Valgas üks ja viimase avastusena ka Pärnus üks). Tartu vanim klaverimeister oli Nicolaus Möhring, kellest on andmeid aastast 1789. 19. sajandi keskpaigani ehitati enamasti tahvelklavereid. Tartu firmadeks olid F. W. Hasse, Mirsalis, O. D. Wenzel ja E. Kessler. Neist viimane oli siiani tuntud eelkõige orelehitajana, andmed klaveriehitajast Kesslerist on alles uued. Teada on, et Wenzel valmistas vaid

tahvelklavereid. Hiljuti sain aga jälile ka Wenzeli tiibklaverile, millel seisab valmistamisajana 8. august 1855. Need faktid kindlitavad, et Eesti klaveriehituse ajalugu on vähe uuritud ja rajataval Klaverimuuseumil on ees ootamas lai tööpõld.

19. sajandi teise poole väljapaistvaim Tartu meister oli Rudolph Rathke. Tema klavereid on alles üsna arvukalt ja need on sageli ka kasutuses. Rathke õppis meistriks Königsbergis ja asutas 1868. aastal Tartus oma vabrikut. Rathke tundis hästi klaveriehituse peensusi ning õpetas välja mitmed hilisemad meistrid eesotsas Ernst Hiisiga. 19. sajandi lõpust pärineb veel kaks tiibklaverite tootjat: J. Moritz ja M. A. Oss. J. Moritza eesnime pole tänaseni veel õnnestunud kindlaks teha, ikka esineb vaid eesnime-täht. Meister Ossi eesnimed on otsingu-te tulemusel teada – Mihkel Aleksander. 20. sajandi algupoolel oli eriti hinnatud

Kambjas sündinud meister Jaan Räsä. Tema pianinod said arvukalt aurasid nii Eestis kui välismaal, väarikaimad neist *grand prix* 1907. aastal näitusmessilt Brüsselis ja kuldauraha Madridist 1908. aastal. Hea viimistlusega pianinosid valmistas aastatel 1910–1940 meister Hermann Jurak, kes nimetas klaveri oma eesnime järgi J. Hermann. Jurak püüdis klaveri kõlatugevust suurendada ja katsetas koguini kahekordset kõlalauda.

1920. aastaks Peterburist opteerunud klaverimeistrist jäi suur hulk pidama ka Tartusse. Tänu neile sai Tartust kiirelt klaverilinn. Nii asutati 1922. aastal aktsiaselts Astron ja klaverite peakonstruktoriks oli Ernst Hiis, üks kuuest aktsionärist. 1923. aastal korraldati Astroni ja Saksa firma Bechsteini pianinode võrdlusesitlus. Sada-kond kuulajat ja žürii (kus ka heliloojad Heino Eller ja Juhan Aavik) tunnistasid, et Astron kõlas Bechsteinist paremini! Eesti Vabariigi ajal tegutses Tartus edukalt veel mitu klaverifirmat: O. Heine, J. Wihm, Sprenk-Läte. Nõukogude võim seiskas kõik klaveritööstused. Viimane katse Tartus klavereid toota tehti 1958. aastal, kui Hermann Juraku töökoja baasil hakati Tartu Tööstuskombinaadis tegema pianinot Vanemuine, mida toodeti 1968. aastani.

Näitusel oli välja pandud ka nn nimelisi, Tartuga seotud tuntud inimeste klavereid: kirjanik Oskar Lutsu, helilooja Juhan Simmi, saksofonist Lembit Saarsalu omad. Erilisel kohal oli Tartu Ülikooli rektori, piiskop Johan Köpu Peterburi tiibklaver Becker – Köpu lapselapse Mari Köpu annetuse muuseumile, samuti helilooja Rudolf Tobiasele Peterburi ja Tartu päevil kuulunud tiibklaver Sehling Karin Ritsoni deponeringuna. Nimeliste klaverite tähtsustamine on Klaverimuuseumi arvates oluline, sest nendega on kaasas ajalugu ja mitmekihiliselt hariv info.

Tartu näitus oli ettevalmistav etapp “Tallinn – kultuuripealinn 2011” raames Viru keskuses 2011. aasta novembris toimuvale klaverifestivalile “Eesti klaver ja Euroopa”. Siis pakub Klaverimuuseum kultuuripealinna partnerina näitustel neljakümne eesti meistri klavereid ja ülevaadet Eesti klaveriehituse, pianismi ja klaveriõpetuse ajaloost. Toimub EURO-PIANO delegaatide aastakoosolek ja klaveriehituse sümposium. Rahvusvahelise pianistide konkursi laurea didid esinevad Eesti klaveritel.

Keelpillikonkurssidest nii ja teisiti...

LEMBI METS

tšellist ja pedagoog

Juba viies?

Tänavu 6.–9. aprillini toimus Tartus Elleri koolis noorte keelpillimängijate mõõduvõtt, V Eesti noorte keelpillimängijate konkurssifestival. Kuidas juba viies? Millal ja kus toimusid esimesed neli?

Seda mäletavad ehk õpetajad, kuid noortele osalejatele on kindlasti teadmata, et 1990. aastatel alustati ühevooruliste konkurssidega Nõmme Muusikakoolis kõigile keelpillerialadele muusikakoolidest kuni keskastme muusikakoolideni. Vaheaastatel toimusid sama vanuseastme lõbusad ansambelfestivalid Mustpeade Majas. Varasemad konkursid, mille korraldajateks olid Niina Murdvee, Tiiu Peäske, Eva Punder ja Lembi Mets, katkesid kui asutati uus ESTA konkurss kahes voorus, ainult viiulitele ja tšellodele. Seda konkursi korraldasid kolmel korral Aino Riikjärvi, Kaido Välja, Ivi Tivik, Mart Laas ja Tiina Pangsep. ESTA juhatuse koosseisu muutudes möödunud aastal katkes jällegi uus traditsioon, sest meil Eestis on praegu ju nõnda, et kui mõnd asja ei tee keegi konkreetne inimene, jääb see tegemata. Koordineerivat asutust, mis korraldaks konkursse, pole. Kuna ESTA konkursi enam ei toimunud või vähemalt toimkond teada ei andnud, millal või kas see üldse toimuda võiks, avaldasid keelpilliõpetajad positiivset survet Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu juhatusele – õpilastel on väljakutseid vaja.

Suund – Tartu

Andres Leivategija Tartu Heino Elleri nimelisest Muusikakoolist andis asjale konkreetse suuna ja võttis enda peale ka Tartu kohapealse korralduse. Ülejäänud juhatuse liikmed jagasid laiali teised ülesanded. Ideeliselt ühendab uus konkurss endas

ESTA konkursi eelsete konkursside ja festivalide omadusi: ta on ühevooruline ja kõigile erialadele. Festivalidele omaselt ei jagata võidukohti, küll aga antakse välja diplomeid ja laureaadinimetus. Lõppkontserdil esinemine (seekord TÜ aulas) on üks suu-

remaid auhindu. Eeltoodu muutis uue konkursi “õigusjärglaseks” mitte ESTA konkursile, vaid just sellele eelnenud Eesti noorte keelpillimängijate konkursile.

Tundub, et vajadus mõõduvõtu järele on ikka väga suur: konkursile registreerus algul kaheksakümmend noort. Järelemõtlemise ja gripiviiruse koostöös jäi neist konkursi toimumise ajaks järele seitsekümmend, mis on ka lopsakas number.

Vaja on koordineerivat asutust

Siit mõttega edasi minnes tahaksin juhtida tähelepanu sellele, et Eestis puudub konkursside toimumise ajaline loogika. Ideaal oleks selline: lastemuusikakoolide konkurss (ja sellele järgnev “Noor Muusik”) – keskastme konkurss ning ESTA konkursi laad-

ne võistlus, kus võiks osaleda ka EMTA – suur vabariiklik konkurss kuni vähemalt 30. eluaastani ja krooniks rahvusvaheline Heino Elleri nimeline konkurss. Vabariiklikke (üle keskastme) konkursse on viimase ajal korraldanud Aare Tammesalu.

Võistlus tšellistidele toimus möödunud aastal Suure-Jaanis ja viiuldajate oma tänavu Pärnus, kuid kuidagi on see kõik “suure ringi” teadvusest kõrvale jäänud. Tšellokonkursil oli viis osavõtjat ja viiulikonkursil kuus, mida on selgelt vähe! Suurem konkurss vajab pikka teadvustamist ja ettevalmistust, seega teavitus on ettevõtmise olulisemaid komponente. Vähemalt viimast Elleri konkursi kandis pea-aegu ainuisikuliselt oma õlgadel Urmas Vulp, saades siiski abi ka Eesti Keelpilliõpetajate Ühingult.

Tuleks aga mõelda sellele, kuidas kogu rida ühitada. Selleks oleks vaja koordineerivat keskust (võib-olla Muusikanõukogule alluvat),

kes aitaks raskemates organisatsioonides ja rahalistes küsimustes. Praegu peab iga korraldaja ise oma nõu ja jõuga vahendeid otsima ja see on vägagi raske. Ärgem unustagem, et korraldajad on kõik ise õpetajad ning osa ka tegevinterpreetid.

Siinkirjutaja fantaasia on jõudnud selleni: ehk oleks tark asutada Eesti Konkurside Sihtasutus, nagu on olemas Laulupeo Sihtasutus või Eesti Filmi Sihtasutus. Konkursse vajavad ju ka kõik teised erialad. Sealtkaudu liiguksid vahendid ja ideed, ehk ka abi läbiviimiseks. Kuni sellist toredat SAD pole, teeme põlve otsas seda, mida oskame – peaasi, et lastel ikka kusagil mängida oleks. Sellekevadine konkurss kukkus kokkuvõttes üsna korralik välja!

14.–18. JUULI 2010

VILJANDI VANAMUUSIKA FESTIVAL – 25

14.–18. juuli 2010. Kunstiline juht – Neeme Punder, patroon – Laine Jänes

Viljandi Festival toimub juba 25 korda! Juubelile tuleb palju vanu sõpru: Hortus Musicus, Viljandi Linnkapell ja muidugi kõikide Eesti vanatantsufännide iidol Jane Gingell oma partneri Kaj Sylegardiga. Kuulda saab täitsa ehtsat alpisarve koos ühe maailma mainekama kollektiivi, Euroopa Liidu Kammerorkestriga. Ainulaadsetel vanadel puhkpillidel musitseeriv Ministriles de Marsias, varajase muusika ansambel Hispaaniast, pakub kuulata

renessansiajastu suurmehe Antonio de Cabezóni kaunist muusikat. Tänu Iren Lillele ja Fred Jüssile saame teada, et mõnisaada aastat tagasi olid linnud täitsa samasugused nagu praegu – kuulame kuidas häälitsevad sulelised vanasti, kuidas praegu. Ja lõpetuseks tõeline barokkooper, Händeli "Acis ja Galatea", mille noored vanamuusikud taas 4 päevaga Üllar Saaremäe juhendamisel Ugala laval ette valmistavad. Avastame taas uusi talente ja naudime sajanditega testitud muusikat!

Kolmapäev, 14. juuli kell 19, Ugala teater

A Timedance Hansa Presentation

"Partita Crudele" ja "La Bottiglia di Vino"
Jane Gingell (Inglismaa, lavastaja), **Kaj Sylegard** (Rootsi, tants)

Viljandi Linnkapell, rootsi ja eesti vanatantsijate ühendtrupp

Legendaarne tantsuspetsialist **Jane Gingell**
Commedia del Arte tuntud tegelaste Arlecchino ja Arlecchinaga lõbusas kemplemises pudeli veini pärast.

Koostöös Tartu Hansapäevadega

Neljapäev, 15. juuli kell 19, Pauluse kirik

Euroopa Liidu Kammerorkester

Solist **Carlo Tortorino** (Itaalia, alpisarv)
Kavas: A. Vivaldi, G. Ph. Telemann, L. Mozart, G. D'Aquila, W. A. Mozart

Haruldase, 4-meetri pikkuse alpisarve kontsert
maineka kammerorkestriga maailma parima sarvepuhujate esituses.

Koostöös festivaliga "Klaaspärlimäng"

Neljapäev, 15. juuli kell 22 Baptistikirik

Öökontsert: Hortus Musicus

Kunstiline juht **Andres Mustonen**

Keskaja muusika läbi Euroopa, Araabia maade, Israeli ja India.

Reede, 16. juuli kell 19, Ugala teater

„Lugusid lindudest“

Iren Lill (klavessiin), Fred Jüssi (vahelugemised), Külli Tüli (helindid)

Kavas: Linnuteemalised teosed klavessiinirepertuaarist.

Laupäev, 17. juuli kell 19, Jaani kirik

Ministriles de Marsias (Hispaania)

Kavas: Antonio de Cabezóni (1510 – 1566) imeline renessanssmuusika ainulaadsetel vanadel puhkpillidel.

Koostöös Haapsalu Vanamuusika Festivaliga
Kontserti toetab Hispaania Kuningriigi Suursaatkond

Pühapäev, 18. juuli kell 17, Ugala teater

G.Fr. Händel

“Acis ja Galatea”

Enam kui 100 noore vanamuusiku, laulja, tantsija osalusel

Lavastaja – Üllar Saaremäe

Dirigent – Neeme Punder

Kunstnik – Riina Vanhanen

Kontsertmeister – Eva Punder

Koormeister – Taavi Esko

Solistid: Cätly Hein, Ergo Milder, Taavi Kendra

Juhendaja – Leelo Talvik

Info: www.viljandimaa.ee/vanamusa

www.kultuuri.net

Pääsmete müük: Piletilevi ja tund enne algust. Eelmüügis soodsam! Hinnad 50 – 125 krooni. Festivali passid müügil Viljandi l-punktis. Hind 250 krooni.

Toetavad: Viljandi Linnavalitsus, Eesti Kultuurkapital, Kultuuriministeerium, Hasartmängumaksu Nõukogu, Viljandimaa Omavalitsuste Liit

Sven Kullerkupp ja tema “Wormsi pildid”

Jazzpianistil ja heliloojal Sven Kullerkupul (s 1961) valmis klaverisüit “Wormsi pildid”. 16. aprillil toimus Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kamersaalis teose esitus, kus Kullerkupp oma teost esitas ning tänulik publik sai taustaks vaadelda soome fotograafi Risto Sauso loodusfotosid.

Sven Kullerkupp ise kirjutab oma teose kohta kavalehel: “Ainus, mis klaverisüidi tervikuks seob, on see, et see kõik on klassikaline klaverimuusika New Age jazzi sügemetega. Jazz ei ole ta seetõttu, et improvisatsiooniline osa on nullilähedane. Veel seob teda mõtteliseks tervikuks see, et kõik need lood on kas kirjutatud Vormsil või välja mõeldud teel sinna. See tee on väga pikk – neli- viisi tundi autosõitu Tartust

ning veel nelikümmend viis minutit praamisõitu. Selle aja jooksul jõuab nii mõndaigi mõelda.”

Süit koosneb seitsmest osast. Muusikat on osalt inspireerinud loodus, eelkõige meri. Sveni muusika on heakõlaline ja heatujuline, kuulajad nagu vabaneksid ja astuksid paljajalu rannale, kus tuul puhub minema kõik mured. Ei saa vastu panna “Wormsi piltide” voolavale rütmile ja harmooniale, mis on pikitud leidlike muusikaliste pöörete ning koguni väikese südamliku huumoriga. Mõnel palal on konkreetne inspiratsiooniallikas, näiteks Vormsi kella-meister ning Hiina lugu. Pala “Kolm päikest” sündis pärast haruldase loodusnähtuse, halo vaatlemist.

Sven Kullerkupp on publikule tuntud

eelkõige jazzpianistina ning improvisatsioon on tema elu osa. Samas on ta ka mitmete kirja pandud teoste autor, nende hulgas on ka teos koorile ja sümfooniaorkestrile. Küsisin Svenilt, miks ta muusikat kirjutab. “Lihtsalt on huvitav, mis välja tuleb.” Seda huvitavam on ka kuulajatel – Svenil on tulevikus plaanis kirjutada klaverikontsert. Klaverisüiti “Wormsi pildid” saab aga helilooja ettekandes kuulata lähemal ajal näiteks 28. juulil Vormsi kirikus. Infot Sven Kullerkupu kohta leiab ka tema koduleheküljelt www.kullerkupp.com

Piret Väinmaa
pianist

Laureaat Veronika Issajeva

15-aastane noor pianist Veronika Issajeva on järjest võitnud kõrgeid kohti mitmel rahvusvahelistel konkurssidel. Veronika õpib Tallinna Muusikakoolis ja tema õpetajaks on Natalja Kovaltšuk. 2008. aastal pälvis ta Hispaanias Segovias konkursil “XII Premio Infantil de Piano Santa Cecilia” II koha ning eelmisel aastal konkursil Tšehhis Ustinad Labemis III koha. Tšehhimaal toimuv konkurss on Eesti noorte pianistide jaoks tähenduslik koht, kus paljud hilisemad tuntud muusikud toona Tallinna Muusikakeskkoolis õppides töid juba 1970. ja 1980. aastatel koju rohkelt preemiaid.

Veronika viimane saavutus on II koht 17.–22. maini Horvaatia pealinnas Zagrebis toimunud konkursil “Zlatko Grgošević”. Veronika vanusegrupis võistles 23 noort muusikut Horvaatiast, Austriast, Leedust, Ukrainast, Norrast ja Serbiast. Žüriis hindas mängijaid teiste hulgas ka professor Arbo Valdma.

Ia Rimmel

Noor talent Veronika Issajeva.
FOTO ERAKOGUST

Golgotha. Frank Martin. Solistid, Cappella Amsterdam, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Eesti Riiklik Sümfoonia-orkester, Daniel Reuss.

harmonia mundi HMC 902056.57

Meie hekilisel ajal nõuab ligi sada minutit vältava pingelise helitöö keskendumine parajat pingutust ja ajaohvrit, kuid usku-ge, selle teosega veedetud aeg on kvaliteetaeg.

Šveitsi helilooja Frank Martin (1890–1974) asus seda kannatus-lugu kirjutama 1945. aasta suvel ning lõpetas töö 1948. aasta juunis. Hämmastav on lugeda, et Rembrandti gravüürist “Kolm risti” tõukunud suurvorm polnudki esitamiseks mõeldud – sõja õudustest vapustatud heliloojale oli selle loomine eelkõige teraapia. Prantsuskeelne teos on tundeladadilt ja helikeelelt prantsuspäraselt mõrkjasmagus. Martini koori ja orkestrikäsitus on äärmiselt vaheldusrikas. Hea näide sellest on juba teose teine osa “Les Rameaux”. Selle avapooles jutustavad koor ja solistid (nii ükski kui ka ansambelis) evangeeliumi sõnadele loodud “lugu”, siis aga ilmub selle asemele ilus-ulus meditatsioon Püha Augustinuse tekstile. Selline objektiivne ja subjektiivne vaheldumine annab äärmiselt mõjuva tulemuse. Väga kaunis on teise osa alguse meditatsioon, kus on kordamööda aldisolisti mõtisklus, taas Püha Augustinuse tekstile (“Mida ma ütlen? Mida ma teen? Kust leian oma armastatu?) ja koori esituses kuulsa psalmi nr 121 read (“Ma tõstan oma silmad mägede poole...”). Selle

järel hakkavad taas arenema “sündmused”. Teose katartiline lõpuosa “La Résurrection” on täis imestust ja sellest toituvat õnnejoovastust.

Frank Martini vähetunatud passiooni salvestus on vaieldamatult sündmus, ka maailma muusika-kaelu mastaape arvestades. On meeldiv, et ühtlaselt tugeva rahvusvahelise solistide ansambli (sopran Judith Gauthier, alt Marianne Beate Kielland, tenor Andrian Thompson, bariton Mattijs van de Woerd ja bass Konstantin Wolff) ning koori Cappella Amsterdam kõrval annavad dirigent Daniel Reussi käe all määrava panuse ka meie Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja ERSO.

JOOSEP SANG

Home. Peedu Kass 005.

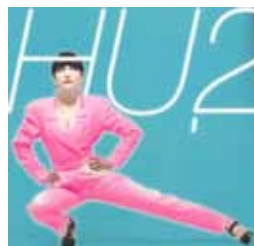
Julm Records JULM011CD

Kui arvestada, et tegemist on noore muusiku esimese oma nime all välja antud albumiga, tuleb tunnustada tulemuse terviklikkust, visiooni vahedust ning basisti, helilooja ja ansamblijuhhi isetust ning varajast küpsust. Seda hoovab plaadi kujundusest, kuid eelkõige siiski Peedu Kassi oma-loomingulistest paladest, mille teemaatiline materjal on valdavalt kaunilt meloodiline, laia kaarega, paiguti lausa eepilise moega ja vabalt hingav. Improvisatsioonides tuleb seda vaba hingamist veelgi juurde, sest suurel määral on tegemist valgel lehel priilt vonklevate pliiatsijoonetega. Nimelt puudub Peedu Kassi kvintetis harmooniat tsementeeriv instrument (klaver, kitarr, vibrafon vms) ja nii on kolmel puhkpillil (Raul Söödi ja Danel Aljo saksofonidel ning Eduard Akulini

tromboonil) voli soleerida pelgalt Kassi resoneeriva bassi ning Eno Kollomi trummide elementaarse turvavõrgu kohal. Vaid aeg-ajalt lisanduvad sinna solisti toetavate puhkpillide saateliinid.

Kui veel ekspluateerida seoseid kujutava kunstiga, võib Peedu Kassi kui helilooja väljenduslaadi iseloomustuseks öelda, et tema kõlakangale maalitud pildid ei priiska värvide ja vastuvõtu võimet kurnava kujutiste üleküllusega, pigem on tulemus lakooniline, kuid igas komponendis läbi mõeldud. Võib-olla just seetõttu ka kõnekas ja mõjus. Kaasaegne, kuid jazzi ajaloost informeeritud täisakustiline “Home” kujutab endast õnnestunud, õnnelikku õhikutõusmist. Pange tähele ka muidu üsna tõsimeelse plaadi boonuspala, varjatud lisanumbrit, milleks on lõbus cover souli klassikast, The Temptationsi “My Girl”.

JOOSEP SANG

HU2. HU?

Mindnote MNDNTE 1018

HU? järjekorras teise albumi (esimesel olid need depressiivsed väikelinnad, mäletate küll) kaanekujundus on üks nendest, mis annab juba eelnevalt vihje plaadil sisalduva kohta – roosas vintage-kombinesoonis lauljatar Hannaliisa Uusma on sisse võtnud hoogsa aeroobikapoosi ning on küllap kohe valmis tutvustama uutset treeninguprogrammi. Just nii ongi. Programm, mille on välja töötanud kogenud muusikainstruktorid DJ Critikal ja Leslie Da Bass, on mõeldud nii algajale kui ka kogenud popmuusika kuulajale, lugude tempo varieerumine (95–170 lööki minutis) annab võimaluse treenida nii aeroobses kui ka anaeroobses tsoonis. Seega,

mis muud kui harjutust alga!

Et laiatarbe popmuusika võib olla nutikas ja huvitav, pole aastal 2010 Eestis enam haruldane, HU? on selle hea näide. Ansambli üks silmapaistvaid tugevusi on oskuslik orienteerumine erinevate (mitte ainult peavoolu) stiilide virvarris, mille käigus ühendatakse värskeimad tänapäeva-sound'id retroesteetikaga ning ratsutatakse klišeedel, samas vaiksa eemal-seisjana sõbralikult muiates, kui viimased rohkem võimust kipuvad võtma. Kuid kuna autorite tiim Brikenfeld/Laasner on arenenud kriitikameelega kogenud tegijad, väljuvad asjad kontrolli alt täpselt nii palju, kui nende poolt on ette määratud. Nii võibki ohutundeta nautida kas või üheksakümnendate “tantsutümakat” (“Pluss üks”) või Kare Kauksiga kahasse lauldud lugu “Miks ainult mõni asi on nii hea?”, mis pärit otsekui mõnelt 1985. aasta Lääne-Saksa diskoplaadilt. Leslie Laasneri kirjutatud laulusõnad, mis tekitasid juba eelmise plaadi puhul ühiskondlikku furoori, on jätkuvalt tarmukad, mitmekesised ja kannavad tänapäeva meeleolusid – tekstidesse on jõudnud nii MSN kui ka Vabaduse väljaku rist (HU? tõlgitsuses siiski “Rist ja viletsus”); kiigatakse pealinna peomaailma, samas ei unustata ära käia ka külasimmanil (“UFO jaanitulel”), pärast mida kosutab südant lausa hingematvalt kauni refrääniga “Maa külgetõmbeljõud”.

Kui HU? esimesest albumist räägiti kui Hannaliisa Uusma sooloplaadist, siis praegu ei kujutaks ette ei HU?-d ilma Hannaliisat ega ka vastupidi. Kriitikute karde- tud teise albumi põrumise asemel on sümbioos tegijate vahel hoopis tugevnenud ning hinge ja ole- muse poolest underground-muusikud tallavad üha sügavamalt sisse oma veidi teistsuguse pop- muusika rada.

ANTON ANDRES
DJ SanAntonio

Hymn to Undiscovered Land. UMA.

UMAMUSIC 001

Juba hää mitu aastat nii kodukamaral kui ka väljaspool Eestit oma asja ajanud kahe mehe kooslus UMA on jõudnud teise üllitiseni. Sellel helikandjal on duost saanud trio, kus maalivad kõlapilte kitarist-elektroonik Robert Jürjendal ja trompetist Aleksei Saks ning lisab koloriiti tunnustet šveitsi löökriistur Andi Pupato. Spetsiaalkülalisena aitab nimiloos sõnumit edastada ka briti laulja Tim Bonness.

Plaadil leidub seitse peamiselt kontsertidel sündinud teost. Need on helimaalid, kammerlikult sarnased, hõljuvad, hollanduslikud mõttelennud, näiteks hallaudune "Missing a Fairy Tale", minimalistlik "Childhood" või süngevõitu "Mount Calvary". Rohkem eristub ehk teistest paladest ambientlik "Dancing Blue Horizon".

Lood algavad eikusagilt, oluline osa on vaikusel, siis palad kasvavad, kulgevad, järk-järgult luuakse uusi kõlamustreid, tuuakse mängu kvinthäälestusega kitarri ja kitarrielektroonika võlu maailma piiramatud võimalused, löökriistade arsenal ja imelise *coro da caccia sound...* Päris pööraseks siiski ei minda – ka plaadi kõige intensiivsematel hetkedel hoiab muusikuid vaos mingi intelligentne, või kui soovite, põhjamine hallitus.

Plaati saab nautida järjepanu kas kinnisilmi või Martin Pedaniku hüpnootilist kaanekujundust silmitsedes. See muusika on kui süvenenud kuulaja loovuse ja mõtete *soundtrack*.

MEELIS HAINSOO
muusik

Nonstop. Martin Kuuskmann.

ERP 2209

Otse keskkoolist USAse suundunud ning sealsetes tippkõrgkoolides küpseks interpreediks kujunenud fagotimängija Martin Kuuskmann on tänaseks Eestist eemal olnud kakskümmend aastat, poole oma elust. Eestiga on tal endiselt tugev side ning ka sinne publik on teda alati soojalt vastu võtnud. Firma ERP välja antud "Nonstop" on Kuuskmanni esimene päris sooloalbum, kus klaveril sekundeerib teine maailmaeestlane Kristjan Randalu. Album ongi mõeldud demonstreerima instrumendi eri palgeid (imepehmest toriseva-kriiksuvani) ja fagotimängija žanrilist haa-ret. Samas tähendab plaadi repertuaarivalik lõputut kompromissi interpreedi tegevuste ja stiilide, ka maailma(jagu)de ja muusikaliste arusaamade vahel.

Martin Kuuskmann, kes esitleb end suurel määral nüüdisrepertuaari interpreedi ja õppejõuna, võib plaadi kõrghetkeks pida-da vahest Ensemble InterContemporaini fagotimängijale Pascal Gallois'le kirjutatud Luciano Berio teost "Sequenza XII", mis kujutab endast laiendatud mänguvõtete tulevärki. Arvo Pärdi teosest "Peegel peeglis" (originaalis viiulile ja klaverile) kuuleme järjekordset arranžeerin-gut, kõlapildilt helget ja kristalset, ent fagoti tämbriist lähtuvalt on Randalu klaveripartiis ka sobiv an-nus raskepärasust. Fagotile on kohandatud ka algselt flöödile kirjutatud Bachi Partita BWV 1013.

Muidugi leiame plaadilt nende heliloojate loomingut, kellega Kuuskmann püsivamalt koostööd teinud. Esmajoones huvitab meid

Tõnu Kõrvits, Kuuskmanni kaua-aegne (loominguline) sõber, kes on fagotimängijale kirjutanud sooloteose "Laul kaugele sõbra-le" (talle ja orkestrile ka teose "Teispool päikesevälju"). Ausalt, see orientaalsetest laadidest mõjutatud perioodil (2005) valminud helitöö on Berio-ga ühes kaaluka-tegoorias. Samas on Kuuskmannile olulised ka nüüdis-muusika ja jazz'i piirimaile tegutse-va šveitsi helilooja Daniel Schnyderi fagotisonaadi esmasal-vestus ja paatosliku meloodikaga palad brasiilia heliloojalt Miguel Kertsmanilt, kellega parasjagu teoksil suurem multimeediapro-jekt. Muusikavalik on mitmekül-gne ja interpreetatsioon kõrgel ta-semel, kuid informatsiooni osa plaadikaanel võinuks olla tundu-valt suurem. Siis saaks Kuus-kmann oma muusikasaadiku rolli veel paremini täita.

MARIA MÖLDER
muusikateadlane

Eduard Tubin. Works for Violin & Piano. Sigrid Kuulmann, Marko Martin.

ERP 3009

Sigrid Kuulmann ja Marko Martin on üheskoos andnud välja kam-merliku plaadi eesti suure süm-fooniku Eduard Tubina teostega viiulile ja klaverile. 2005. aastal salvestatud ning tänavuse aasta-numbri sees ilmunud CD-l kõlavad Tubina tuntuimad tööd sellele koosseisule – "Capriccio" nr 1, Sonaat nr 2, "Ballaad" ning "Süit eesti tantsuviisidest", lisaks so-naat sooloviilile. Neist viimasel on eesti (viuli)muusikas suur

tähtsus – küll soolopillile loodud, kuid ometi lausa sümfoonilise mõõtme-ga teos nõuab viiuldajalt palju, seda nii mängutehniliselt kui ka muusikaliselt. Sonaadi struktuur on peateema motiivilist arendust ning uitav-igatsevat kõr-valteema meloodiat vastandades igati loogiliselt üles ehitatud, lask-mata pingel kuni lõppakordini vai-buda. Ka teises sonaadis ning "Ballaadis" viiulile ja klaverile va-litsevad sarnaselt soolosonaadiga ängistavad ja sünged meeleolud. Isegi kui tonaalsus pole otseselt kriipiv, laeb teatav Tubinale oma-ne tunglevus muusika erilise pin-gega. See muusika just nagu ju-tustaks üht nukrat üle mere reisi-mise lugu, mis peab eranditult iga kuulajani jõudma. Selliseid hetki toob Kuulmann hästi esile just va-jaliku määra agoogika ning järele-andmatu tooniga; ilmselgelt pa-kub talle selleks võimalust ja tuge "klaverihääline" partner Marko Martin. Ansamblliline teineteise-mõistmine ja paindlikkus on esi-plaanil ning väga nauditavad plaadi lõbusamateski osades, nii ava-loona kõlavas groteskselt mäng-levas "Capriccios" (mis muide hakkab väga kergesti "kummita-ma") kui ka kogumikku lõpetavas helges "Süidis eesti tantsuviisi-dest". Märges vol 1 annab lootust ka peatseks järjeks. Tubina viiuli-muusika salvestuste jätku tasub oodata.

MARI TARGO
viiuldaja

Bach, Paganini, Ysaÿe. Teosed sooloviilile. Sigrid Kuulmann.

ERP 3109

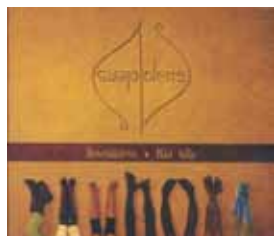
Kui paljude viiuldajate jaoks on olulisteks teetähisteks Bachi kuue soolosonaadi-partiita, Paganini kahekümne nelja kapriisi või Ysaÿe kuue soolosonaadi täies mahus salvestamine, siis Sigrid Kuulmann on need kolm heliloo-jat ühe plaadi peale kokku kutsu-nud. Teostest osutusid väljavali-tuiks Bachi partiita nr 2 d-moll (BWV 1004) ning Ysaÿe kolmas ja kuues sonaat op 27 (vastavalt

D-duur ja E-duur), Paganinilt aga hoopis “Introduktsioon, teema ja variatsioonid” Paisiello “La Molinara” teemale. Viimane ei ole kindlasti Paganini tuntuim teos, ometi ei jää see kuidagi alla paganinilikule, omamoodi võluvale virtuoossuse tulevargile. Ka Kuulmanni kuulates tekis pärast iga meisterlikku esitust tahtmine aplodeerida, just nagu balletietendusel hästi õnnestunud hüppele või tsirkuses läbi põleva rõnga sööstvale lõvile kaasa elades. Kuigi kõik “trikid” olid oskuslikult ette kantud, jääb see muusika siiski paraku vaid reaks tehnilisteks ülesanneteks, mis panevad mind viuldajana enamasti pead murdma, kuidas küll üks või teine efekt üldse võimalik on ja kui palju vaeva see esitajalt nõudma pidi (näiteks poognaga tekitatud katkematu heli saatel kõlanud *pizzicato*-meloodia). Samas on Paganini paigutamine kahe “tõsi-se mehe”, Bachi ja Ysaÿe vahele õigustatud ning toob vaheldust. Teine partiit on Bachi sooloviiliteostest üks kuulsamaid, seda eriti tänu monumentaalsele *ciaccona*’le. *Glissando*’d ja flažoletid ei ole sellise muusika puhul küll minu maitse, kuid terviklikkusest ning ühe interpreedi vaatenurgast lähtudes oli Kuulmanni ettekanne veenev. Esiti liiga aeglasena tundunud *sarabanda* sai põhjenduse sellele järgnenud väga väleda *giga* näol. Ka *ciaccona* tempolised vabadused aitasid variatsioonidel ning nende dramaturgilisel paiknemisel selgemini esile tõusta. Enim meeldisid plaadi lõppu paigutatud Ysaÿe sonaadid, eriti kolmas, “Ballade”. Puhas ja täpne kõla tõi esile Ysaÿe’le omase väga ekspressiivse ning ka peaaegu sajand hiljem kohati väga uuenduslikult mõjuva harmoonia maailma. Puudust tundsin ehk mõningate lõikude

tempolisest edasiviimisest, kuid tehniline ning kõlavaliteet jätsid positiivse üldmulje. Puhtalt viiuli soolorepertuaari sisaldava CDna on Sigrid Kuulmanni plaat Eestis eesti esitaja poolt haruldus.

MARI TARGO

Hää tulla. Nolens Volens.

Nolens Volens

Vahva nime taga (Nolens Volens tähendab tõlkes “tahes-tahtmata”) peidab end eestimaine ansambel, mis koosneb seitsmest kaunist neiuist, kes õpivad Viljandi Kultuuriakadeemias ühel ja samal kursusel teatri erialal. Tüdrukud laulavad saateta rahvalaule, peamiselt Eestist, kuigi plaadil on ka üks viis Islandilt ja üks Rootsisst, samuti kaks algupärast lugu. Kõike seda esitavad nad suure innu ja isuga, ehkki sageli kunstilise veenvuse ja sõnumi selguse arvelt. Soovitaksin ansambli rohkem seadeid lihvida ning asju läbi arutada ja siis ajurünnaku tulemusena kristalliseerunud lahendused samasuguse energiaga ette kanda. Paha ei tee ka veidi suurem tähelepanu intonatsioonile. Hiljuti kuulasin kontserdil soome vokaalansambli MeNaiset, mille lähenemismurk ehtsale rahvamusiikale polnud iseenesest Nolens Volensi omast väga erinev. Erinev oli eelkõige selle kuuelliikmelise naisansambli “õpitud” autentsuse ehedus, laulmise professionaalsus ning etteaste teatraalsus. Aga kuna Nolens Volens on alles oma tee alguses, on esimese plaadi teatud kodukootus mõistev. Igatahes on seda, et lauljate silmad säravad, kuulda ka nende häälest.

Kaheteistkümneme loo seas on

mitu ühiste jõududega seatud tuntud rahvaviisi, nagu lastelaul “Heia-tuia”, lüüriiline “Mure murrab meele” või “Orjalaul”, kus iga laulja saab oma kõlavat häälet demonstreerida, et siis refräänis ühes vikerkaares kõik seitse spektrivärvi kokku põimida.

JOOSEP SANG

Ott Lepland.

Crunch Industry CRUNCH 008

Jälgisin viimast “Superstaari” saadet endagi üllatuseks lõpuks juba mõningase hasardiga, peapõhjuks huvi Ott Leplandi käekäigu vastu. Läks nii, nagu minema pidigi, ja Lepland, teistest selgelt suutlikum laulja, võitis. Käesolev kibekähku salvestatud ja välja antud debüütplaat on osa tema auhinnast. Debüüt on ta mõistagi juhul, kui mitte arvestada Leplandi lapseas ilmunud sarja “Oti jõululaulud”, “Oti suvelaulud”, “Ott ja valged jänesed” ning “Ott ja sõbrad”. Kuid vaevalt täiskasvanud Ott neid kassetiajastu väljaandeid oma ametlikus, kindlasti varsti kosvas diskograafias väga esile tõsta tahab.

Lepland on väärt laulja, tema taustabänd koosneb headest muusikutest (võtmerollis on kitarist Laur Joamets), laulud on meeldivad ja salvestus kvaliteetne, kuid siiski on tulemus pisut igav. See tuleneb kindla peale minemisest – kõik lood (mitu neist Leplandi omalooming) järgivad rangelt raadio- ja staadionirocki formaati à la Bryan Adams ning kui muusikalises materjalis ühteist põnevamat ka pinnale kerkitab, taandavad selle mõju standardne instrumentatsioon ja aranzjeering. Pole kahtlust, et see

plaat leiab oma andunud kuulajaskonna, seda väärib juba üksipäini Ott Leplandi mõjuv, intensiivne laululaad. Siiski ootaks ka sellise *mainstream*’i puhul veidi rohkem loomingulisi sädemeid ja huvitavate lahenduste otsimist. Parimad lood on need, mis juba ka raadios sageli kõlavad: Soomest laenatud “Süte peal sulanud jää”, Leplandi “Kaua veel” ja “Otsides pean sind leidma” ning bändi trummari Kaspar Kalluste “Armastuslaul”.

JOOSEP SANG

Piret Stepanov. Üksnes jumala auks. Jüri Stepanovi mälestuseks.

Liturgia Eestimaa pühade mälestusele teeb kummarduse mitmeses ilmakaarde, siin- ja sealpoolsusse. Ta avab värava taevasesse kuningriiki, kus aeg saab teiseks ning ruumid kohtuvad üksteise sees. Ta loob tühjuses paiga, kus kaugused üksteist puudutavad; nende piirid põimuvad, mänglevad ja hajuvad. Olnud pildid ja tunded annavad endast aimu – puhang lõhnasuitsu, hommiku karge viiv, hämarust varjava sametise eesriide puudutus, kellalööök lähedal. Alandlikult joonistab heli üksnes piirjoone ümber sõna müsteeriumi. Pintsli asemel suletõmme, portree asemel ikooni isetu joon, looja pitseri asemel tühjus. Tegija astub siin teadlikult tagasi ja ülendab sellega pühaduse kujusse. Eestipäraselt, meie õigeusu muusika kireval maastikul laenatud laulude keskel seistes.

TERJE PALLI
muusikaõpetaja

VAATA KA NEID

Keyboard Juggleress. Irina Zahharenkova.

ERP 2509

DVD-l on ülesvõtte 2009. aasta juulis festivalil "Klaaspärlimäng" toimunud kontserdilt, kus Irina Zahharenkova esitas klavessiinil, haamerklaveril ja klaveril pildiliselt paratamatult staatilise ülesvõtte kiuste "kõnelevaid", hingestatud tõlgendusi Pachelbeli, Haydni, Mozarti ja Beethoveni teostest.

Estonia legend. Georg Ots.

ERR ERRDVD041

Unustamatu Georg Otsa üheksakümnenda sünniaastapäeva puhul välja antud DVD sisaldab ooperi- ja ope-
retinumbreid aastatest 1959–1975, kõige rohkem Mozarti "Don Giovanni" ja "Figaro pulmast" ning Kálmáni operetidest.

TULE ELLERI-KOOLI ÕPPIMA!

Erialad:
klaver
orel
keelpillid
klassikaline kitarr
puhkpillid
löökpillid
akordion
klassikaline laul
kooridirigeerimine
kompositsioon/muusikateooria

Rütmimuusika erialad:
klaver
kitarr
löökpillid
basskitarr
viul
saksofon
laul

Heino Elleri
nimeline
Tartu
Muusikakool

INFO
www.tmk.ee

Ootame põhikooli või gümnaasiumi lõpetanud
Konsultatsioonid 28.06.2010 algusega kell 11
Eksam erialas 29.06.2010 algusega kell 11
Solfedžo katsed 30.06.2010 algusega kell 11

22.–25. JUULI 2010

VILJANDI PÄRIMUSMUUSIKA FESTIVAL

**Ale Möller Band (Rootsi), Cissokho System (Senegal),
Tsuumi Sound System (Soome), Habana Son Club (Kuuba),
Ilgi (Läti), Omir (Portugal), Csürrento (Ungari), Otova Yo (Venemaa),
Puerto Flamenco (Hispaania), Frikar (Norra)**

Zetod, Virre, Ro: Toro, Svjata Vatrja ja DJ P. Julm, Paabel,
Kihnu Poisid, Pantokraator, Klapp, Vägilased, Oort

WWW.FOLK.EE

SUURTOETAJAD: **LHV** pank **TOETAJA:**

Passid müügil www.folk.ee
Päevapassid eelmüügis www.piletilevi.ee (soodushinnaga 21. juulini) ja kohapeal.

EUROPEAN
FORUM of
WORLDWIDE MUSIC
FESTIVALS

TÄNAME:

EESTI EKSPRESS

Määleht

Postimees

Juuni

Tallinnas

1. 06 kell 19 J. Strauss'i operett "Nahkhiir" Rahvusoper Estonia
2. 06 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonia
2. 06 kell 19 Eliitkontserdid: Triin Ella (laulja), Sirje Möttus (akordion), Raivo E. Tamm (näitleja) Von Krahli teatris
3.–5. 06 Džäss-improvisatsioonifestival "Visioon"
3. 06 kell 19 J. Strauss'i operett "Nahkhiir" Rahvusoper Estonia
4. 06 kell 18 Rebecca Kontus ja Tom-Tom Kvintett Stenbocki õues
4. 06 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonia
5. 06 kell 12 Orelipooltund: Olga Gams toomkirikus
5. 06 kell 16 Hortus Musicus Värvatornis
5. 06 kell 19 J. Strauss'i operett "Viini veri" Rahvusoper Estonia
5. 06 kell 19 Eliitkontserdid: Kristina Kriit (viul), Oksana Sinkova (flööt), Diana Liiv (klaver) Kadrioru lossis
6. 06 kell 16 Tallinna vanalinnapäevad: Oksana Sinkova (flööt) ja Kadri Ploompuu (orel) toomkirikus
6. 06 kell 16 Tallinna Treff festival: L. Kolle/M. Ravel ooper "Laps ja nõidus", I. Normet/G. C. Menotti "Vanatüdruk ja varas" Kanuti gildi saalis
6. 06 kell 17 J. Strauss'i operett "Nahkhiir" Rahvusoper Estonia
8. 06 kell 19 Ene Nael ja Kristiina Are (klavessiin) Nigulistes
9. 06 kell 19 Fado ansambel Coimbra (Portugal) Mustpeade majas
10. 06 kell 19.30 Küberstudio: Monika Mattieseni elektroakustiline performance-ooper Kanuti gildi saalis
11. 06 kell 18 Balletikooli gala Rahvusoper Estonia
11. 06 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia kontserdimajas
12. 06 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
12. 06 kell 18 Balletikooli gala Rahvusoper Estonia
12. 06 kell 18 Ensemble Livonia (Läti) ja Ingus Petersons (tenor, Läti) raekojas
12. 06 kell 18, 22 Tormise pidunädalad: "Eesti meeste laulud" Noblessneri valukojas
12. 06 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia kontserdimajas
13. 06 kell 13, 18 Ehala lastemuusikal "Nukitsamees" (Vanemuine) Nokia kontserdimajas

13. 06 kell 18 Bolero: ERSO, Mari-Liis Uibo (viul) ja Paul Mägi (dirigent) Vabaduse väljaku maaaluses parklas
13. 06 kell 18 Meistrite Akadeemia: sopran Gèraldine Casanova doktrikontsert, Piia Paemurru (klaver) Kadrioru lossis
13. 06 kell 18, 22 Tormise pidunädalad: "Eesti meeste laulud" Noblessneri valukojas
14. 06 kell 19 Tormise pidunädalad: "Eesti meeste laulud" Noblessneri valukojas
14.–17. 06 Tallinna V kitarrifestival Mustpeade Majas
15. 06 kell 18 Valeri Petrovi 50. sünnipäeva kontsert Niguliste kirikus
15. 06 kell 19 Tobiasi motetid: Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja Daniel Reuss (dirigent) Jaani kirikus
15. 06 kell 19 Meistrite Akadeemia: Sigrid Kuulmann (viul) ja Marko Martin (klaver) raekojas
16. 06 kell 19 Ene Salumäe (orel) toomkirikus
16.–19. 06 Festival "Maailmaküla" Pirita kloostri varemetes
17. 06 kell 18, 22 Tormise pidunädalad: "Eesti meeste laulud" Noblessneri valukojas
17. 06 kell 19 Hingemuusika: Gabriela Eibenová (sopran), "Ensemble Inègal" (Tšehhi) Rootsi-Mihkli kirikus
19. 06 kell 12 Orelipooltund: Hille Poroson toomkirikus
20. 06 kell 17 Kolm vene *basso profundo*'t Estonia kontserdisaalis
22. 06 kell 19 Hääle ja oreliga: juubelikontsert – Ludmilla Kõrts (sopran) ja Kadri Ploompuu (orel) Niguliste kirikus
26. 06 kell 12 Orelipooltund: Kristiina Hoidre toomkirikus
26. 06 kell 21 Väike oömuusika: Harry Traksmann (viul), Olga Voronova (viul), Laur Eensalu (vioola) ja Leho Karin (tšello) raekojas
29. 06 kell 19 Riivo Kallasmaa (oboe) ja löökpilliansambel PaukenFest Jaani kirikus
30. 06 kell 19 Ines Maidre (orel) toomkirikus

Tartus

3.–6. 06 IX Eesti noorte heliloojate festival Jaani kirikus
9. 06 kell 19 Ensemble Livonia (Läti) ja Ingus Petersons (tenor, Läti) Jaani kirikus
16. 06 kell 19 Tobiasi motetid: Eesti

Filharmoonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Jaani kirikus
19. 06 kell 19 Kolm vene *basso profundo*'t Tartu ülikooli aulas
27. 06 kell 19 Väike oömuusika: Harry Traksmann (viul), Olga Voronova (viul), Laur Eensalu (vioola) ja Leho Karin (tšello) Jaani kirikus
30. 06 kell 19 Riivo Kallasmaa (oboe) ja löökpilliansambel PaukenFest Jaani kirikus

Pärnus

9. 06 kell 20 Triin Ruubel (viul) ja Reet Ruubel (klaver) raekojas
10. 06 kell 19 Ensemble Livonia (Läti) ja Ingus Petersons (tenor, Läti) Pärnu kontserdimajas
11. 06 kell 19 Tanel Joamets (klaver) raekojas
17. 06 kell 19 Kolm vene *basso profundo*'t Pärnu kontserdimajas
25. 06 kell 21 Väike oömuusika: Harry Traksmann (viul), Olga Voronova (viul), Laur Eensalu (vioola) ja Leho Karin (tšello) Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

9. 06 kell 19 Sergei Sahharov (laul, Venemaa) Jõhvi kontserdimajas
11. 06 kell 19 Ensemble Livonia (Läti) ja Ingus Petersons (tenor, Läti) Jõhvi kontserdimajas
16. 06 kell 19 Kolm vene *basso profundo*'t Jõhvi kontserdimajas
30. 06 kell 21 Väike oömuusika: Harry Traksmann (viul), Olga Voronova (viul), Laur Eensalu (vioola) ja Leho Karin (tšello) Jõhvi kontserdimajas

Viljandis

1. 06 kell 10 Pärnuspillide tutvustus lastekaitse päeva puhul Pärnusemuusika Aidas
1. 06 kell 16 Lauri Lüdimoi kontsert "Diplomon" Pärnusemuusika Aida väikeses saalis
2. 06 kell 19 Jaapani trummide meister Ichitaro "Tuule ja kõue tuur" Pärnusemuusika Aidas

Mujal Eestis

5. 06 kell 12 Meistrite Akadeemia: Maire Haava (metso-sopran), Mati Kõrts (tenor) ja Piia Paemurru (klaver) Väike-Maarja vabaõhulaval

9. 06 kell 19 Hingemuusika: Sigrid Kuulmann (viul) ja Tiia Tenno (orel) Keila Miikaeli kirikus
12. 06 kell 18 Margit Saulep (metso-sopran), Alar Haak (tenor) ja Siim Selis (klaver) Valga kultuuri- ja huvialakeskuses
14. 06 kell 19 Bolero: ERSO, Mari-Liis Uibo (viul) ja Paul Mägi (dirigent) Suure-Jaani gümnaasiumis
17.–23. 06 Suure-Jaani muusika-festival
19. 06 kell 19 Meistrite Akadeemia: C-Jam Vergi sadamas
19.–20. 06 Sõru Jazz Hiiumaal, Sõru sadamas
25. 06 kell 19 Heategevuskontsert: Pille Metsson (orel) ja Marika Pabbo (sopran) Keila Miikaeli kirikus
25. 06 kell 20 Maria Rääk (koreograafia, tants, löökpillid), Kristo Käo (kitarr, löökpillid) ja Reigo Ahven (löökpillid, basskitarr) Haapsalu toomkirikus
25.–26. 06 Tabasalu Jazz Fest
26. 06 kell 19 Heategevuskontsert: Pille Metsson (orel) ja Marika Pabbo (sopran) Paldiski Nikolai kirikus
26. 06 kell 20 Uku Joller (bass) ja Toomas Trass (orel) Haapsalu toomkirikus
27.–28. 06 kell 19 Mõisaromanika – Vivaldi "Aastaajad": Elar Kuiv (barokkviul) ja Corelli Consort Keila-Joa mõisas

Juuli

Tallinnas

1. 07 kell 18 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Katariina kirikus
3. 07 kell 12 Orelipooltund: Jostein Aarvik (Norra) toomkirikus
3. 07 kell 18 Löökpilliduo Double Stroke: Hele-Riin Uib ja Madis Metsamart Mederi saalis
6. 07 kell 19 Orelifestival esitleb: Przemysław Kapitula (orel, Poola) Niguliste kirikus
7. 07 kell 19 Eliitkontserdid: Age Juurikas (klaver) Kadrioru lossis
9. 07 kell 14 Viini kontsert: Ildiko Raimondi (sopran, Austria), Viini Filharmoonikute kammerkoosseis Tornide väljakul
9. 07 kell 19.30 J. Strauss'i operett "Nahkhiir" Rahvusoper Estonia

10. 07 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
10. 07 kell 18 Toomas Vavilov (klarnet), Arvo Leibur (viul), Toomas Nestor (vioola) ja Aare Tammesalu (tšello) raekojas
10. 07 kell 19 Eliitkontserdid: Olga Voronova (viul) ja Mati Mikalai (klaver) Kadrioru lossis
10. 07 kell 19.30 Prokofjevi ooper "Armastus kolme apelsini vastu" Rahvusoper Estonias
13. 07 kell 19 Orelifestival esitleb: Jean-Christophe Geiser (orel, Šveits) Niguliste kirikus
13. 07 kell 19.30 Harangozo lasteballett Kocsaki muusikale "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoper Estonias
14. 07 kell 19 Claes Holmgren (orel, Rootsi) toomkirikus
14. 07 kell 19.30 Prokofjevi ooper "Armastus kolme apelsini vastu" Rahvusoper Estonias
15. 07 kell 19.30 Delibes'i ballett "Coppélia" Rahvusoper Estonias
16. 07 kell 19 Vokaalansambel Anima (Peterburi) Niguliste kirikus
16. 07 kell 19.30 Verdi ooper "Maskiball" Rahvusoper Estonias
16. 07 kell 19.30 Nargen Festivali suvesümfoonia: Nargen Festivali orkester, segakoor Latvija, Hannah Holgersson (sopran), Anneli Peebo (metsosopran), Oliver Kuusik (tenor), Dominik Wörner (bass-bariton) ja Tõnu Kaljuste (dirigent) Noblessneri valukojas
17. 07 kell 12 Orelipooltund: Kristel Aer toomkirikus
17. 07 kell 19.30 Delibes'i ballett "Coppélia" Rahvusoper Estonias
18. 07 kell 20 Kirikupühad Maarjamaal: ansambel Ministriles de Marsias (Hispaania) vanadel puhkpillidel Oleviste kirikus
20. 07 kell 19 Belgia muusika kaleidoskoop: Anneleen Lenaerts (harf), Svenja van Driessche (viul), Piet van Bockstal (oboe) Estonia kontserdisaalis
20. 07 kell 19 Orelifestival esitleb: Per Fridtjov Bonsaksen (orel, Norra) Niguliste kirikus
20. 07 kell 19.30 J. Straussi operett "Nahkhiir" Rahvusoper Estonias
21. 07 kell 19.30 Verdi ooper "Maskiball" Rahvusoper Estonias
21. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Oleviste kirikus
22. 07 kell 19.30 Harangozo lastebal-

lett Kocsaki muusikale "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoper Estonias
23. 07- 6. 08 Ooper raekojas
24. 07 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
24. 07 kell 18 Tallinna Kitarrikvartett raekojas
25. 07 kell 18 Hortus Musicus Kadrioru lossis
27. 07 kell 19 Tobiase Keelpillikvartett ja Tartu Keelpillikvartett Jaani kirikus
28. 07 kell 19 Kadri Ploompuu (orel) toomkirikus
30. 07-8. 08 Tallinna XXIV rahvusvaheline orelifestival
30. 07 kell 19.30 Tormise pidunädalad – Tormise ring: Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja Tõnu Kaljuste (dirigent) Tallinna sadama turul
31. 07 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

Tartus

3. 07 kell 20 Kuraditriller: Lasse Joamets (viul), Ines Maidre (orel) ja Kristjan-Jaanek Mölder (sopran) Jaani kirikus
7. 07 kell 20 JääOrel: Ulla Krigul (orel) ja ansambel Jäääär Jaani kirikus
12. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Peetri kirikus
14. 07 kell 20 Vokaalansambel Anima (Peterburi) Jaani kirikus
15.-20. 07 Festival "Klaaspärlimäng" ETV noortekoor ja Raul Talmar (dirigent) Jaani kirikus
29. 07 kell 20 Tobiase Keelpillikvartett ja Tartu Keelpillikvartett Jaani kirikus
31. 07 Festival "Plink-Plonk" Laululaval

Pärnus

1. 07 kell 20 Löökpilliduo Double Stroke: Hele-Riin Uib ja Madis Metsamart Pärnu kontserdimajas
7. 07 kell 20 Pärnu raemuusika. Opus nr Zoo: Pärnu filharmoonia puhkpillikvintett raekojas
8. 07 kell 20 JääOrel: Ulla Krigul (orel) ja ansambel Jäääär Eliisabeti kirikus
9.-10. 07 Pärnu ooperipäevad
10. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Eliisabeti kirikus

14. 07 kell 20 Pärnu raemuusika. Keelpillid suveöös: Pärnu Linnaorkester ja Jüri Alpernt (dirigent) raekojas
15. 07 kell 20 Vokaalansambel Anima (Peterburi) Pärnu kontserdimajas
21. 07 kell 20 Pärnu raemuusika: Mati Turi (tenor) ja Martti Raide (klaver) raekojas
22. 07 kell 20 Tallinna Kitarrikvartett Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

15. 07 kell 18 JääOrel: Ulla Krigul (orel) ja ansambel Jäääär Mihkli kirikus
21. 07 kell 19 Tallinna Kitarrikvartett Jõhvi kontserdimajas
31. 07 kell 19 Löökpilliduo Double Stroke: Hele-Riin Uib ja Madis Metsamart Jõhvi kontserdimajas

Viljandis

13.-18. 07 Viljandi vanamuusika-festival
15. 07 kell 22 Hortus Musicus Viljandi baptisti kirikus
22.-25. 07 XVIII Viljandi pärimusmuusika festival

Mujal Eestis

1.-4. 07 Muhu tulevikumuusika festival "Juu jääb"
3. 07 kell 19.30 Tormise pidunädalad – "Sampo tagumine": ETV tütarlastekoor ja Aarne Saluveer (dirigent) Naissaarel Omari küünis
7. 07 kell 19 Riivo Kallasmaa (oboe) ja löökpilliansambel PaukenfEst Narva Aleksandri kirikus
7. 07 kell 20 Festival "Helisevad Saaremaa orelid 2010": Vaike Kiik (metsosopran), Kerstin Tomson (vioola) ja Tiit Kiik (orel) Kaarma kirikus
8. 07 kell 20 Festival "Helisevad Saaremaa orelid 2010": Mati Kõrts (tenor) ja Ene Salumäe (orel) Mustjala kirikus
8. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Juuru kirikus
8.-11. 07 Võru folkloorifestival
9. 07 kell 20 Festival "Helisevad Saaremaa orelid 2010": Mati Palm (bass) ja Piret Aidulo (orel) Karja kirikus
9.-11. 07 Hiiumaa kammermuusika päevad
9.-16. 07 Festival "Seitsme linna muusika" Ida-Virumaaal
9. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Haljala kirikus
10. 07 kell 11 Ansambel Heinavanker Karksi Peetri kirikus
10. 07 kell 19.30 Tormise pidunädalad – Põhjala saarte hääled & Tormis: Villu Veski (saksofon) ja Tiit Kalluste (akordion) Naissaarel, Omari küünis
10. 07 kell 20 Festival "Helisevad Saaremaa orelid 2010": Nadia Kurem (sopran) ja Tiit Kiik (orel) Valjala kirikus
10. 07 kell 20 Löökpilliduo Double Stroke: Hele-Riin Uib ja Madis Metsamart Haapsalu kuursaalis
11. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Haapsalu toomkirikus
13. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Halliste kirikus
14. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Järva-Jaani kirikus
14.-17. 07 Haapsalu vanamuusika-festival
15. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Otepää kirikus
15.-18. 07 Pärimusmuusikafestival Hiiu Folk 2010
16. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Tori kirikus
17. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Kuressaare Laurentiuse kirikus
18. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Muhu kirikus
19. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Põltsamaa kirikus
19.-24. 07 Saaremaa ooperipäevad
20. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Põlva kirikus
21.-25. 07 Rahvusvaheline Haapsalu keelpillifestival
22. 07-1. 08 XVIII Rapla kirikumuusika festival
23. 07 kell 20 Klaver tuleb külla: Rein Rannap ja Mihkel Mattisen (klaver) Keila kirikus
24. 07 kell 19.30 Tormise pidunädalad – Tormis remixed: Aivar Tõnso & Co Naissaarel, Omari küünis
26. 07-7. 08 Neeme Järvi Suveakadeemia Leigol
29. 07 kell 20 Mozarti "Missa brevis": ETV noortekoor ja Raul Talmar (dirigent) Haapsalu toomkirikus

30. 07 kell 21 Frank Sinatra laulud: James Werts (laul) ja Ivo Lille kvartett Kõpu tuletorni jalamil
31. 07 kell 19.30 Tormise pidunädalad – Tormise ring: Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja Tõnu Kaljuste (dirigent) Naissaarel, Omari küünis
31. 07 kell 20 Aare Saal (bariton), Alina Sakaloukaja (mandoliin) ja Piia Paemurru (klaver) Haapsalu kuursaal

August

Tallinnas

30. 07–8. 08 Tallinna XXIV rahvusvaheline orelifestival
1. 08 kell 16 Hortus Musicus Niguliste kirikus
4. 08 kell 19 Eliitkontserdid: Harry Traksmann (viul), Kaido Kelder (tšello), Marrit Gerretz-Traksmann (klaver) Kadrioru lossis
7. 08 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
7. 08 kell 19 Eliitkontserdid: Reet Sukk (plokklööd), Taavi-Mats Utt (plokklööd), Egmont Välja (tšello), Reinut Tepp (klavessiin) Kadrioru lossis
7. 08 kell 19.30 Veljo Tormis 80“Eesti ballaadid“: ERSO, RAM, solistid ja Tõnu Kaljuste (dirigent) Noblessneri valukojas
10. 08 kell 19 Vanamuusikaansambel Rondellus Niguliste kirikus
12.–21. 08 Birgitta Festival 2010 Pirita kloostri varemets
14. 08 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
14. 08 kell 18 Elokku Ensemble Mederi saalis
17. 08 kell 19 Ansambel Heinavanker Niguliste kirikus
17. 08 kell 19 Etendus Arvo Pärdi muusikast “Alguses oli“: ERSO, The Hilliard Ensemble, segakoorid Noorus ja Cantus, Tõnu Kaljuste (dirigent), Peeter Jalakas (lavastaja) Noblessneri valukojas
18. 08 kell 19 Etendus Arvo Pärdi muusikast “Alguses oli“: ERSO, The Hilliard Ensemble, segakoorid Noorus ja Cantus, Tõnu Kaljuste (dirigent), Peeter Jalakas (lavastaja) Noblessneri valukojas
18. 08 kell 19 Toomas Trass (orel) toomkirikus
21. 08 kell 12 Orelipooltund: Ingrid Vooglaid toomkirikus
21. 08 kell 19 Pärdi pidunädalad – Pärt 75: RAM, Taniel Kirikal (kontratenor), Ene Salumäe (orel), Margus Vaht (löökpillid) ja Risto Joost (dirigent)

Jaani kirikus
21. 08 kell 19 Etendus Arvo Pärdi muusikast “Alguses oli“: ERSO, segakoorid Noorus ja Cantus, solistid, Tõnu Kaljuste (dirigent), Peeter Jalakas (lavastaja) Noblessneri valukojas
22. 08 kell 19 Etendus Arvo Pärdi muusikast “Alguses oli“: ERSO, segakoorid Noorus ja Cantus, solistid, Tõnu Kaljuste (dirigent), Peeter Jalakas (lavastaja) Noblessneri valukojas
24. 08 kell 19 ETV noortekoor ja Raul Talmar (dirigent) Jaani kirikus
25.–28. 08 VI Tallinna kammermuusika festival
28. 08 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
28. 08 kell 13, 18 Lastemuusikal “De-tektiiv Lotte“ Nokia kontserdimajas
28. 08 kell 18 Mati Turi (tenor) ja Martti Raide (klaver) raekojas
29. 08 kell 13, 18 Ehala lastemuusikal “Nukitsamees“ (Vanemuine) Nokia kontserdimajas
29. 08 kell 19 Pärdi pidunädalad – “Kanon pokajänen“: Eesti Filharmoonia kammerkoor, solistid ja Daniel Reuss (dirigent) Niguliste kirikus
31. 08 kell 19 Pärdi pidunädalad – Pärt 75: Vox Clamantis, Cello Octet Amsterdam ja Arianna Savall (sopran, Hispaania) Jaani kirikus

Tartus

7. 08 kell 20 Ivo Sillamaa (klavessiin), Peep Lassmann (klaver), Andres Uiibo (orel), Andres Mustonen (viul) ja kammerorkester Jaani kirikus
11. 08 kell 20 Vanamuusikaansambel Rondellus Jaani kirikus
14. 08 kell 20 Veljo Tormis 80: RAM, Ants Soots (dirigent), Andres Uiibo (orel) ja Pirjo Püvi (sopran) Vanemuise kontserdimajas
18. 08 kell 20 Ansambel Heinavanker Jaani kirikus

Pärnus

1. 08 kell 20 Roman Krasnovski (orel, Iisrael), Tallinna Poistekoor ja Lydia Rahula (dirigent) Eliisabeti kirikus
4. 08 kell 20 Orel ja džäss: David Timm (orel, Saksamaa) ja Lembit Saarsalu (sakofon) Eliisabeti kirikus
5. 08 kell 20 Ansambel Pesnjarõ Pärnu kontserdimajas
6. 08 kell 20 Ulla Krigul (orel), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Eliisabeti kirikus
11. 08 kell 20 Elokku Ensemble raekojas
13. 08 kell 20 Tormis 80: ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Pärnu kontserdimajas

18. 08 kell 20 Pärnu raemuusika. Trialoogid: Indrek Palu (viul), Leonora Palu (flööd) ja Kristo Käo (kitarr) raekojas
20. 08 kell 20 Jaak Sooäär (kitarr), Raul Vaigla (bass), Tanel Ruben (löökpillid) ja tantsuteater Tee Kuubis Pärnu kontserdimajas
27. 08 kell 20 Hanna-Liina Vösa (laul), René Soom (laul), Tarmo Eespre (klaver) ja Priit Aimala (flüügelhorn) Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

11. 08 kell 19 Tormis 80: ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Pühajõe kirikus
15. 08 kell 19 Elokku Ensemble Jõhvi kontserdimajas
19. 08 kell 18 Helin-Mari Arder (vokaal), Teet Raik (trompet), Mart Soo (kitarr), Ara Yaralyan (kontrabass) Mihkli kirikus
22. 08 kell 17 Etendus “Petturid“ Itaalia komöödiate ainetel, lavastaja Aleksandr Vasjutinski Jõhvi kontserdimajas
24. 08 kell 18 Pärdi pidunädalad – Pärt 75: RAM, Taniel Kirikal (kontratenor), Ene Salumäe (orel), Margus Vaht (löökpillid) ja Risto Joost (dirigent) Mihkli kirikus

Mujal Eestis

1. 08 kell 19.30 Tormise pidunädalad – “Reminiscentiae (esiettekanne): Tallinna Kammerorkester ja Tõnu Kaljuste (dirigent) Naissaarel, Omari küünis
1.–10. 08 IX Pärnu rahvusvaheline suveuniversiteet. Prof Arbo Valdma klaverikool
3.–7. 08 XVI Kuressaare kammermuusika päevad
5. 08 kell 20 Johan Luijmes (orel, Holland) Kodavere kirikus
5. 08 kell 19 Orel ja džäss: David Timm (orel, Saksamaa) ja Lembit Saarsalu (sakofon) Iisaku kirikus
6. 08 kell 20 Ansambel Pesnjarõ Narva kindluses
6. 08 kell 21 Aare Saal (bariton), Alina Sakaloukaja (mandoliin) ja Piia Paemurru (klaver) Kõpu tuletorni jalamil
6.–7. 08 Leigo Järvemuusika
6.–8. 08 Viru Folk
7. 08 kell 20 Margit Saulep (metsosopran), René Soom (bariton) ja Siim Selis (klaver) Haapsalu kuursaal
13. 08 kell 21 RAM ja Andrus Siimon (dirigent) Kõpu tuletorni jalamil
14. 08 kell 17 Pirjo Püvi (sopran) ja Reval Ensemble Saaremaa, Kihelkon-

na rahvamajas
14. 08 kell 21 Tormis 80: ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Kõpu tuletorni jalamil
18.–22. 08 Võru vaskpillipäevad
20. 08 kell 16 Pärdi pidunädalad – Pärt 75: RAM, Taniel Kirikal (kontratenor), Ene Salumäe (orel), Margus Vaht (löökpillid) ja Risto Joost (dirigent) Paide kirikus
21. 08 kell 20 James Werts ja Ivo Lille kvartett Haapsalu kuursaal
22. 08 kell 19 Pärdi pidunädalad – Pärt 75: RAM, Taniel Kirikal (kontratenor), Ene Salumäe (orel), Margus Vaht (löökpillid) ja Risto Joost (dirigent) Rakvere kirikus
28. 08 kell 18 Pärdi pidunädalad – “Kanon pokajänen“: Eesti Filharmoonia kammerkoor, solistid ja Daniel Reuss (dirigent) Haapsalu toomkirikus
28. 08 kell 20 Helin-Mari Arder (vokaal), Teet Raik (flüügelhorn), Mart Soo (kitarr), Ara Yaralyan (kontrabass) Haapsalu kuursaal
29. 08 kell 19 Pärdi pidunädalad – Pärt 75: Vox Clamantis, Cello Octet Amsterdam ja Arianna Savall (sopran, Hispaania) Rakvere kirikus
30. 08 kell 19 Pärdi pidunädalad – Pärt 75: Vox Clamantis, Cello Octet Amsterdam ja Arianna Savall (sopran, Hispaania) Paide kirikus

Muusikasaated Eesti Televisioonis

3. 06 Muusikadokumentaal “Musta muusika lugu“ 3/6: “Detroit ja Chicago“
8. 06 Viini Filharmoonikute suvekontsert Schönbrunnis 2010 (otseülekanne), dirigent Franz Welser-Möst, kontserdi teema “Päike, kuu & tähed“
10. 06 Muusikadokumentaal “Musta muusika lugu“ 4/6: “Lõunakaare Soul“
17. 06 Muusikadokumentaal “Musta muusika lugu“ 5/6: “Funk“
1. 07 Muusikadokumentaal “Musta muusika lugu“ 6/6: “Geto ja glamuur“
1. 07 Klassika-Eurovisioon 2010 Viinis
4. 07 Carlos Kleiberi mälestuskontsert Ljubljanas. Viini Filharmoonikud Ricardo Muti juhatusel.
8. 07 Muusikadokumentaal “Lauldes elu eest“ (Austria 2010)
9. 07 Ooperisse! G.Verdi “Nabucco“ (Masada), kaastegev Jessye Norman

Andmed on kontrollitud 25. mail. Täpsem info kodulehekülgedel. NB! Septembri kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 12. augustiks aadressil kai.tamm@ema.edu.ee

Gongid

VAMBOLA KRIGUL

löökpillimängija

Löökpille võib küllap pidada vanimaiks muusikainstrumentideks – löökpillimuusika ajalugu algab ju mõningate mõõndustega hetkest, mil “inimeseloom” hakkas kaht kätt rütmiliselt kokku lööma. Poolnaljaga võib niisiis öelda, et löökpillimängija on üks kindlaima pretendente vanima elukutse nimetusele. Kuna löökpillide pere on tohutu suur ning kõikide instrumentide üleslugemine ja kirjeldamine nõuaks mitut köidet ja mitut pead, keskenduksin ühele suurele, kirjule ning väarikale seltskonnale – gongidele.

Kuigi gongid leidsid oma tee õhtumaade muusikasse üsna hiljuti – esmakordselt alles 18. sajandi lõpus ning suurema järjepidevusega sadakond aastat hiljem –, on tegu küllaltki vanade instrumentidega. Arvatavasti kujutasid esimesed gongid endast lihtsat metallist ketast, mida kasutati sarnaselt trummidega info edastamiseks pika vahemaa taha. Kindlasti ei ole võimalik välja selgitada, kus täpselt esimene gong valmistati. Lähtudes sellest, et gongi algne kasutusala erinevates maailma paikades oli sarnane, võib järeldada, et see pill leiutati arvatavasti mitmes paigas enam-vähem samal ajal. Praegusel ajal seostatakse gonge peamiselt Lähis-Ida ja Aasia kultuuridega. Tegelikult võivad ka eestlased ennast pisut gongirahvaks nimetada, kuna algupäraselt Eestiga seotud Paiste firma on üks suuremaid gongide tööstuslikke tootjaid maailmas.

Nagu enne öeldud, kujutab gong endast üht metallist ketast. Kuidas täpselt kettale tema kuju antakse, on jällegi väga pikk teema. Lühidalt. Eksisteerib nii valatud kui ka metallkamakast “välja voolitud” pille.

Õigupoolest, nii palju, kui on erinevaid gongide tüüpe, on ka erinevaid valmistustehnikaid. Ja neid tüüpe on palju. Olgu siinkohal nimetatud ainult mõned tuntuimad gongid: Chau gong ehk tamtamm, Tai gong, Jaava gong, Pekingi ooperigong, Wind-gong, Feng-gong... Loetelu võiks veel pikalt jätkuda. Levinuimaks gongi materjaliks on pronks. Üks universaalne asi, millest rääkida saab, on suurus. Gonge võib olla imepisikesi, selliseid, mis mahuvad sõna otseses mõttes taskusse. Kuid on ka instrumente, mida liigutatakse kraanadega ning mis ei mahu mõnikord uksestki sisse.

Gongide kasutusala ei piirdu ainult klassikalise muusikaga. Juba kaua aega enne klassikalise muusika instrumentaariumi jõudmist kasutati neid idamaades rituaalse muusika esitamiseks. Need on sageli kaunistatud graveeringute ning ornamentidega. Rituaalsete instrumentide hulgast pärinevad ka suurimad “isendid”, küündides läbimõõdult isegi üle kolme meetri.

Lääne-Euroopasse jõudsid esimesed gongid, nagu ka timpanid ja taldrikud, sõjakäikudega Türgist. Suuremat huvi gongide vastu hakati Euroopas tundma 20. sajandi esimesel poolel, kui siia poole sattus tulema esmakordselt gamelan-orkester. Partituuridesse ilmusid erinevad gongid siis, kui tonaalsus hakkas muusikas vähem tähtsat rolli mängima ning esikohale tõusis “kõlakunst”.

Lääne muusikakultuuris jaotatakse gongid üldiselt kahte rühma: häälestatud ning kindla helikõrguseta gongid. Tavajärgsele kontserdikülastajale on kõige tuttavam vahest Chau gong – kindla helikõrgu-

seta pill, mis on lääne muusikas gongidest kõige rohkem kasutatust leidnud. Seda pilli nimetatakse ka tamtammiks (see on üks väheseid löökpillialaseid termineid, mis on eesti keeles ametlikult olemas) ning Hiina gongiks. Viimane nimetus on küll pisut eksitav, sest see on vaid üks vähestest gongidest, mida võib Hiinaga seostada. Sellise instrumendi läbimõõt jääb tavaliselt 50–150 cm vahemikku.

Pisut aktiivsemale kontserdikülastajale on kindlasti tuttavad ka Tai gongid. Neid pille kasutatakse häälestatud gongidest lääne muusikas enim.

Gongid on ääretult laia kõlaspektriga instrumendid ning on seega tõeline maiuspala heliloojatele. 1964. aastal lõi helilooja Karlheinz Stockhausen pretsedendi, kirjutades teose “Mikrofonie I” vaid ühele gongile, täpselt 60-tollise läbimõõduga Paiste tamtammile. Seda teost pelgalt kuulata ei ole võimalik aru saada, mis pilliga seda esitatakse – kogu teose vältel ei mängita tamtamm peaaegu kordagi nii, nagu oleme harjunud kuulma-nägema. Siin käsitletakse seda pilli kõikvõimalike (ning võimatute) löögi-, kraape- jm vahenditega. Teos on pikk, kestab üle 20 minuti, kuid kuulates igav ei hakka. Niivõrd kirju on selle instrumendi helispekter. Ei saa öelda, et Stockhauseni teos oleks vallandanud mingisuguse soolooongi teoste buumi, kuid päris kindlasti ei ole see jäänud ainsaks oma taoliseks. Stockhauseni omapärane, ääretult mitmekesine ning tavatu instrumendikäsitlus on jätnud väga tugeva jälje kogu löökpillimuusikasse.

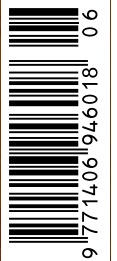

Vasakult Feng-gong, Jaava gong, Paiste gong, Tai gong, Indoneesia gong, Hiina gong.

FOTOD INTERNETIST

9. juulil kl 14.00 Tallinnas Tornide väljakul

Viini kontsert

VIINI FILHARMOONIKUTE KAMMERKOOSSEIS Solist ILDIKO RAIMONDI sopran, Viini Riigiooper

Kavas Mozart, Schubert, Lehar, Lanner, Johann ja Richard Strauss jt.
(valsid, galopid, aariad Viini operettidest)

Oma stiilitunde ja glamuursuse poolest ületamatu orkestri – Viini Filharmoonikute muusikud
esitamas põhiliselt Viini heliloojate kuldajastu, 19. sajandi kava

Kontsert toimub Viini Filharmoonikute turnee „Meer und Musik” (Meri ja muusika) raames

Piletid 250 kr müügil Piletilevis ja www.piletilevi.ee Vabamüügis vaid piiratud kogus pileteid

Tallinna Filharmoonia
Tel 6699940
www.filharmoonia.ee

